

Α. ΛΑΖΑΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΒΑΡΒΑΚΕΙΩ ΠΡΟΤΥΠΩ ΣΧΟΛΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ,
ΠΕΝΤΑΤΑΞΙΩΝ ΠΡΟΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1938

ΜΑΙΡΗ
ΣΤ
ΛΟΓΟΘΕΤΗ

Τάξη Γ/Β.
Σεπ 1946.

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Α. ΛΑΖΑΡΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΒΑΡΒΑΚΕΩΙ ΠΡΟΤΥΠΩΙ ΣΧΟΛΗΙ

Αρ. εσ. 17651

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ,
ΠΕΝΤΑΤΑΞΙΩΝ ΠΡΟΓΥΜΝΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1938

ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Η ΧΩΡΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ

ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Ἡ Ἑλλάς εἶναι μία ἀπὸ τὰς ὡραιότερας χώρας τοῦ κόσμου. Εὐρίσκεται εἰς τὸ νότιον ἄκρον τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἰῖου, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται εἰς τὴν Μεσόγειον. Εἶναι καὶ αὕτη μία χερσόνησος σκεπασμένη εἰς τὰ περισσότερα μέρη ἀπὸ βουνά. Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα τῆς Εὐρώπης, εὐρίσκεται ὅμως πολὺ πλησίον εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὸ μέρος τῆς, τὸ ὁποῖον λέγεται Μικρὰ Ἀσία.

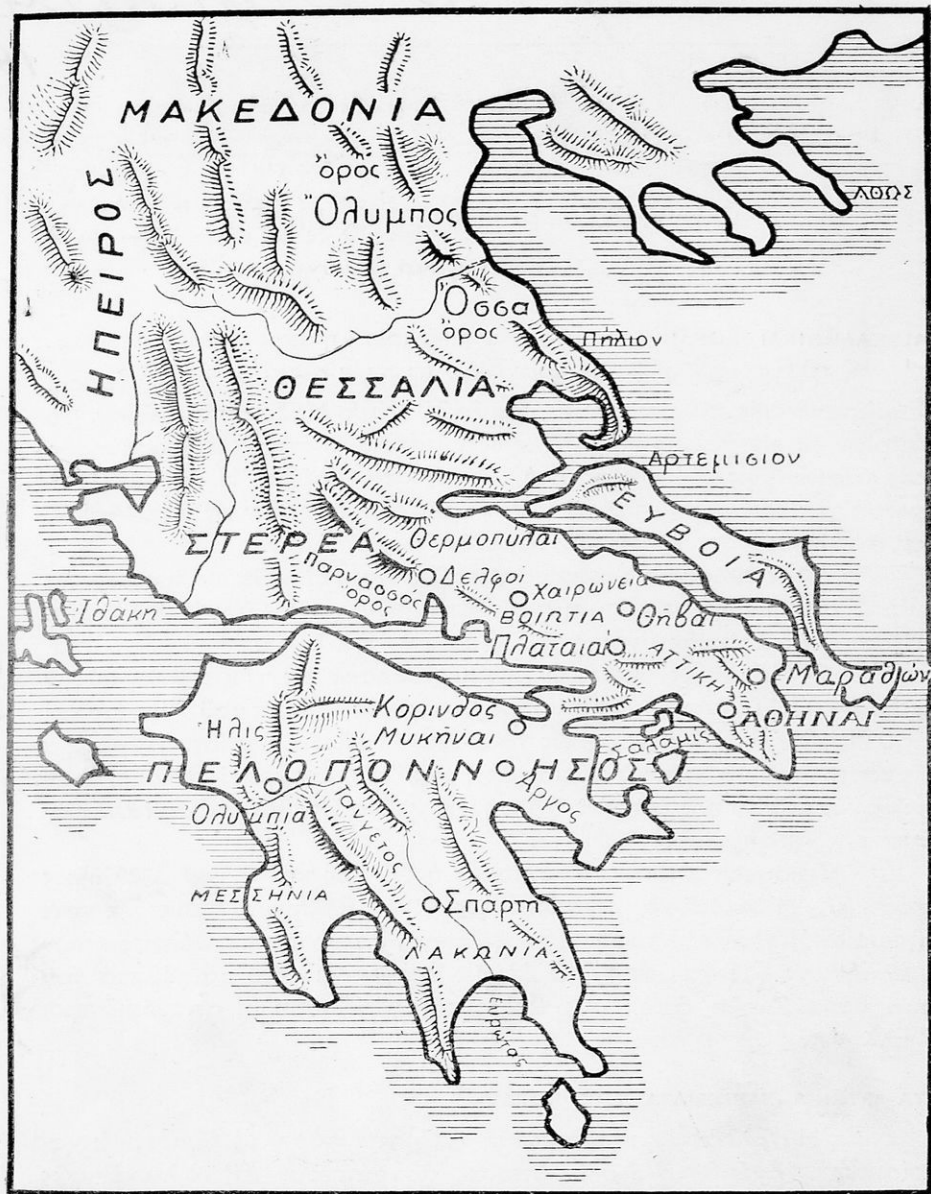
Ὁ ἰσθμὸς τῆς Κορίνθου χωρίζει τὴν Ἑλλάδα εἰς δύο μεγάλα μέρη, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Πέραν τῆς Στερεᾶς εἶναι ἡ Βόρειος Ἑλλάς.

Οἱ Ἕλληνες ὅμως δὲν περιορίσθησαν εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν χώραν. Πολὺ ἐνωρὶς ἐξηπλώθησαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας. Ἀργότερα ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ νότια μέρη τῆς Ἰταλίας καὶ εἰς τὴν μεγάλην νῆσον Σικελίαν καὶ ἔκτισαν πόλεις καὶ χωρία εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ παράλια τῆς Μεσογείου.

Τοιοιουτρόπως ἐμεγάλωσεν ἡ Ἑλλάς καὶ ἔγινεν ὁλόκληρος κόσμος. Ἡ καθαυτὴ πατρις ὅμως τῶν Ἑλλήνων ἔμεινε πάντοτε ἡ κυρίως Ἑλλάς καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, ἡ ἀγαπημένη θάλασσα τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα βρέχονται ἀπὸ τὰ κύματά του καὶ δροσίζονται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους του, ἔζησαν οἱ σπουδαιότεροι Ἕλληνες.

ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ἡ Ἑλλάς ἔχει προικισθῇ ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ ἐξαιρετικὰ χαρίσματα. Ἐχει βουνά, τὰ ὁποῖα ἀστράπτουν εἰς τὸ λευκὸν φῶς τῆς ἡμέρας, ὡραίας πεδιάδας, ἐκτεταμένας παραλίας, εἰς τὰς ὁποίας

Χάρτης τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ χώραι τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὄρη καὶ αἱ πεδιάδες.

εἰσέρχεται ἡ θάλασσα καὶ σχηματίζει κόλπους καὶ λιμένας, ἔχει τὴν θάλασσαν μὲ τὰ γαλανὰ κύματα. τὰ ἀναρίθμητα νησιά της, τὰ ὁποῖα προβάλλουν ἀπ' αὐτά. Τὸ κλίμα της εἶναι γλυκύτατον.

Εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ γαλανὸς καὶ ὅλα λάμπουν ἀπὸ φῶς καὶ χρώματα. Ὁ ὀφθαλμὸς ἐδῶ γυμνάζεται νὰ βλέπῃ καλὰ, ὁ νοῦς ἐξυπνᾷ καὶ ἡ ψυχὴ συνηθίζει νὰ ἐπιθυμῇ τὰ ὠραῖα καὶ μεγάλα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν μία ἐξαιρετικὴ φυλὴ. Ἦσαν δηλαδὴ ἄνθρωποι ὑψηλοί, λευκοί, ρωμαλέοι, εἶχον πνεῦμα ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον. Ἀλλὰ καὶ τὰ χαρίσματα τῆς πατρίδος τοὺς ὠφέλησαν πολὺ.

Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦτο πολὺ εὐφορον, οἱ Ἕλληνες ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐργάζωνται πολὺ καὶ νὰ ξενιτεύωνται. Διὰ τοῦτο ἐγίναν πολὺ ἐργατικοὶ καὶ ἡγάπησαν τὰ ταξίδια καὶ τὴν θάλασσαν. Ἡ θάλασσα περικυκλῶναι τὴν Ἑλλάδα σχεδὸν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη καὶ εἶναι σὰν νὰ τοὺς προσελκύῃ πρὸς τὸ μέρος της. Πολὺ ἔνωρις οἱ Ἕλληνες ἐγίναν ναυτικοί, κατεσκεύασαν καλύτερα πλοῖα ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς καὶ διέσχιζον ἐπὶ αἰῶνας τὴν Μεσόγειον ἀπὸ τὴν μίαν ἄκραν ἕως τὴν ἄλλην. Ἡ ἐργασία τοὺς ἔκαμε δραστηρίους καὶ ἐφευρετικούς, τὰ θαλασσινὰ ταξίδια τολμηροὺς, ἡ ζωὴ εἰς τὸ ὕπαιθρον ἔκαμε τὸ σῶμα των εὐκίνητον καὶ δυνατὸν καὶ ὁ ἀήρ τοῦ βουνοῦ ἐγέννησεν εἰς τὴν ψυχὴν των τὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι μικρὰ χώρα, ἀλλὰ ἔχει μεγάλην ἱστορίαν. Εἰς τὸν εὐτυχοισμένον αὐτὸν τόπον ἔζησεν ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους λαοὺς τοῦ κόσμου, οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι προώδευσαν πολὺ καὶ ἔκμαν ἔργα ἄξια θαυμασμοῦ. Ἐκαλλιέργησαν καλὰ τὴν γῆν, ἔκμαν δρόμους, ἔκτισαν ὠραίας οἰκοδομὰς, κατεσκεύασαν θαυμάσια ἀγάλματα, ἐκαλλιέργησαν τὴν μουσικὴν, ἔγραφαν σπουδαῖα βιβλία. Ἐγέννησαν μεγάλους ἄνδρας, πολιτικούς, ποιητάς, ρήτορας, φιλοσόφους.

Ὅλοι οἱ ἄλλοι λαοὶ ἔμαθαν πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, τοὺς

θεωροῦν διδασκάλους των, τοὺς ἀγαποῦν καὶ τοὺς τιμοῦν πολύ. Εἰς ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη τὰ παιδιὰ διδάσκονται τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ οἱ σοφοὶ μελετοῦν τὴν ζώην καὶ τὰς πράξεις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὰς παρουσιάζουν ὡς παράδειγμα εἰς τὰ ἔθνη των.

Ἀλλὰ περισσότερον ἀπὸ ὅλους πρέπει νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι εἴμεθα ἀπόγονοί των. Ἐχομεν ὑποχρέωσιν μεγαλυτέραν ἀπὸ κάθε ἄλλον νὰ μελετῶμεν τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ νὰ διδασχθῶμεν ἀπὸ τὰ καλὰ παραδείγματα, τὰ ὅποια μᾶς δίδει.

Ἀρχαῖον νόμισμα τῶν Ἀθηνῶν.

ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΙ ΑΙΓΑΙΟΙ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΟΙ ΑΙΓΑΙΟΙ

Οί "Ελληνες δέν εἶναι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς 'Ελλάδος. Πρῶτοῦ ἔλθουν αὐτοί, εἰς τὴν 'Ελλάδα ἔζησαν ἄλλοι ἄνθρωποι, ἀρκετὰ πρωτεύμενοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ "Ελληνες ἔμαθον πολλά.

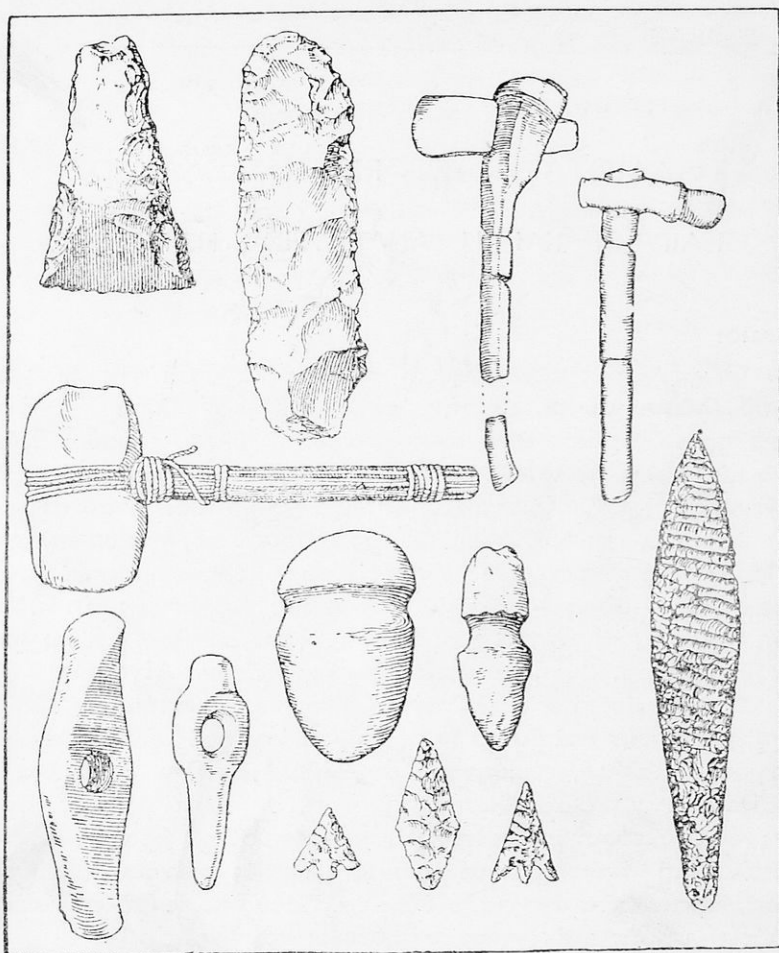
Εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους, 3 καὶ 4 χιλιάδες χρόνια πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, δηλαδὴ 5—6 χιλιάδας ἀπὸ σήμερον, εἰς τὰ παράλια τῆς 'Ελλάδος, εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας ἔζησεν ἓνας σημαντικὸς λαός. 'Ημεῖς σήμερον δέν γνωρίζομεν, πῶς ὠνομάζετο ὁ λαὸς αὐτός. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν ἔζησαν, ἦσαν αἱ νῆσοι καὶ τὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου, συνήθισαν νὰ τοὺς ὀνομάζουν **Αἰγαίους**.

Οἱ Αἰγαῖοι ἦσαν ἄνθρωποι μετρίου ἀναστήματος, μᾶλλον λεπτοί, μὲ στενὴν καὶ δυνατὴν μέσην καὶ ἰσχυροὺς ὤμους, μὲ μαῦρα καὶ σγουρὰ μαλλιά, εὐκίνητοι, ζωηροί, μὲ μεγάλην ὀρεξιν διὰ τὴν ἐργασίαν καὶ τὰς διασκεδάσεις. Εἶχον προοδεύσει ἀρκετά. Ἐγνώριζον νὰ δουλεύουν τὰ μέταλλα, κατεσκεύαζον ὠραίας κατοικίας καὶ πολυτελεῖ ἀνάκτορα μὲ εἰκόνας εἰς τοὺς τοίχους, κομψότατα ἐπιπλά, ὠραιότατα ἄγγεῖα, ἐνδύματα. Πολὺ ἐνωρὶς ἔμαθον νὰ κατασκευάζουν πλοῖα καὶ ἔγιναν σπουδαῖοι ναυτικοί.

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Περίπου 2000 ἔτη π. Χ. ἡ πλέον ἀνεπτυγμένη χώρα τοῦ Αἰγαίου ἦτο ἡ Κρήτη. Ἡ θέσις τῆς ἦτο πολὺ σπουδαία διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἡ Κρήτη εὐρίσκεται σχεδὸν εἰς τὸ

2000

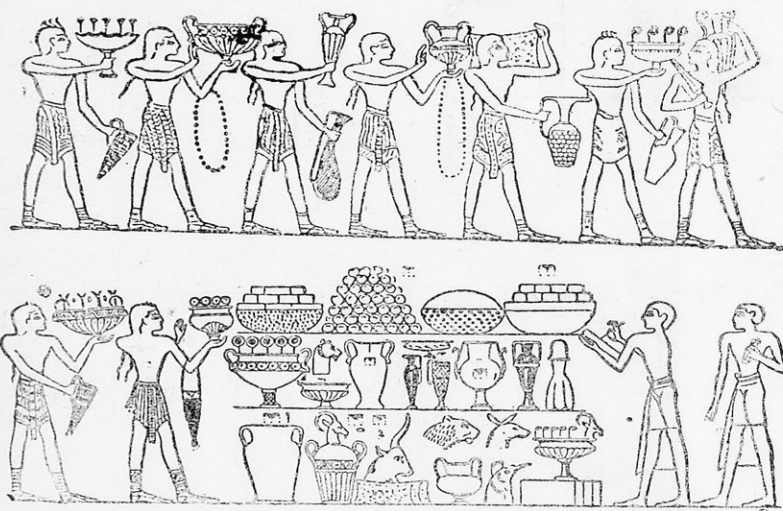

Ἔργαλειά τῆς ἐποχῆς τοῦ λίθου.

Κοπίδι, σκαπάνη, πέλεκυς καὶ σφυρί, ὅλα ἐπὶ λίθου. Εἰς τὸ μέσον δείγμα, πῶς δένουν οἱ Ἰνδιᾶνοι τῆς Ἀμερικῆς τὸν πέλεκυν εἰς τὴν λαβὴν. Κάτω δύο βαριές. Εἰς τὴν τελευταίαν γραμμὴν δύο πελέκεις μὲ ὀπὴν εἰς τὸ μέσον, τρεῖς αἰχμαὶ βέλους καὶ τέλος μαχαίριδιον.

μέσον τοῦ Θαλασσινοῦ δρόμου, ὁ ὁποῖος ἦν ὡς τὰς τρεῖς μεγάλας ἡπείρους, τὴν Εὐρώπην, τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν καὶ ἔφερεν εἰς συγκοινωνίαν τὰς σπουδαιοτέρας χώρας τῆς ἐποχῆς, Αἴγυπτον, Συρίαν, Μ. Ἀσίαν, Ἑλλάδα, Ἰταλίαν, Γαλλίαν.

Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἐγίνε μία σπουδαία ἀνακάλυψις.

Τύπος Κρητῶν (παράστασις εἰς αἰγυπτιακὸν τάφον τῶν Θηβῶν, περίπου 1400 π. Χ.).

Εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους ὑπῆρχε ζωηρὰ συγκοινωνία μετὰ Κρήτης καὶ Αἰγύπτου. Εἰς τὴν εἰκόνα οἱ Κρητῆς φέρουν δῶρα εἰς τὸν Φαραῶ. Διακρίνεται καθαρὰ ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἡ ἐνδυμασία, τὰ ἀγέια τῶν Κρητῶν.

Τοὺς πολὺ παλαιούς χρόνους οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγνώριζον τὰ μέταλλα. Ὡς μόνον ἐργαλεῖον εἶχον τὸν λίθον. Μὲ αὐτὸν ἔσκαπτον, μὲ αὐτὸν ἔκοπτον, μὲ αὐτὸν ἔκτιζον, αὐτὸν εἶχον ὡς ὄπλον. Δι' αὐτὸ ὅλην ἐκείνην τὴν περίοδον τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ὠνόμασαν ἐποχὴν τοῦ λίθου (λιθικὴ ἐποχὴ). Ἀργότερον ἀνεκάλυψαν τὸν χαλκὸν καὶ μὲ αὐτὸν ἤρχισαν νὰ κατασκευάζουν ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα.

Ὁ χαλκὸς ὅμως εἶναι μαλακὸς καὶ δὲν ἀντέχει. Παρετήρησαν τότε, ὅτι, ἂν ἀναμείξουν χαλκὸν καὶ κασσίτερον, κατασκευάζουν

Ὁ πρίγκιψ μὲ τὰ κρίνα (Χρωματισμένον ἀνάγλυφον ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον τῆς Κνωσσοῦ, Μουσεῖον Ἑρακλείου).

Ὁ νεαρὸς πρίγκιψ βαδίζει μεταξὺ κρίνων καὶ ἔχει στολισμένον τὸ στῆθος μὲ περιδέραιον καὶ τὴν κεφαλὴν μὲ στέφανον ἀπὸ τὰ ἴδια λουλούδια.

μῖγμα πολὺ στερεώτερον. Τὸ μῖγμα αὐτό, τὸ ὅποιον ὀνομάζουν ὀρείχαλκον, ἔγινε περιζήτητον. Ἐπειδὴ αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολῆς

δὲν εἶχον κασσίτερον, οἱ ἔμποροι αὐτῶν ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ταξιδεύουν εἰς τὰς χώρας τῆς Δύσεως, τὴν σημερινὴν Γαλλίαν καὶ Ἰσπανίαν, διὰ νὰ προμηθευθοῦν κασσίτερον. Ἡ Κρήτη λοιπὸν ἔγινε σταθμός, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ περάσουν ὅσοι ἐταξίδευον μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Οἱ ἴδιοι οἱ Κρήτες ἐτελειοποίησαν τὴν τέχνην νὰ κατασκευάζουν ὀρείχαλκον, ἐπλούτησαν καὶ προώδευσαν εἰς διαφόρους τέχνας.

ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

Πρὸ πάντων ἔγιναν σπουδαῖοι ναυτικοὶ οἱ Κρήτες. Φαίνεται, ὅτι πρῶτοι αὐτοὶ κατεσκεύασαν ἀξιόλογα πλοῖα καὶ διέσχιζον εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις τὴν Μεσόγειον ἐπάνω εἰς τὰ στενὰ καὶ μακροῦλα πλοῖα των. Αὐτοὶ ἐταξίδευον εἰς τοὺς διαφόρους λιμένας, αὐτοὶ μετέφερον ἐμπορεύματα καὶ ξυλείαν εἰς τὴν Αἴγυπτον.

Ἡ Κρήτη ἐπλούτησεν ἀπὸ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, οἱ κάτοικοί της ἐπλήθυναν, οἱ βασιλεῖς της, πλούσιοι καὶ δυνατοί, κατεσκεύασαν πολεμικὸν στόλον, ἐξουσίασαν τὸ Αἰγαῖον καὶ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπεχρέωσαν τοὺς κατοίκους της νὰ πληρώνουν φόρον.

Πρωτεύουσα τοῦ κρητικοῦ κράτους ἦτο ἡ **Κνωσσός** πλησίον τοῦ σημερινοῦ Ἡρακλείου.

Κύριοι εἰς τὴν θάλασσαν οἱ βασιλεῖς τῶν Κρητῶν, δὲν ἐφοβοῦντο ἐπιδρομὰς ἐχθρῶν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔκτιζον ὀχυρώματα καὶ τεῖχη εἰς τὰς πόλεις των. Αἱ πόλεις τῆς Κρήτης δηλαδὴ ἦσαν ἀτείχιστοι.

Ἡ ΖΩΗ ΤΩΝ ΚΡΗΤΩΝ

Οἱ Κρήτες προώδευσαν εἰς τὰς διαφόρους τέχνας. Οἱ βασιλεῖς των κατεσκεύασαν μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα. Πολλῶν ἀπ' αὐτὰ σώζονται τὰ ἐρείπια καὶ μαρτυροῦν τὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον των. Τὸ κρητικὸν ἀνάκτορον ἦτο κτίριον μὲ πολλὰ πατώματα, μὲ λεπτοὺς τοίχους, μὲ πολλὰ δωμάτια. Εἶχε μεγάλην αὐλὴν

εἰς τὸ μέσον καὶ ἄλλας μικροτέρας εἰς διάφορα μέρη, εἶχε στοάς, αἱ ὅποῖαι ἐχρησίμευον νὰ ἐμποδίζουσιν τὸν ἥλιον καὶ νὰ εὐκολύνουσιν τὴν θάλασσαν αὐραν νὰ φθάνῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνακτόρου.

Τὰ ἀνάκτορα εἶχον πολλὰ διαμερίσματα. Τὰ χαμηλότερα πατώματα ἐχρησίμευον ὡς ἀποθήκαι. Εἰς αὐτὰς εὐρέθησαν πολυ-

Κρητικὸν ἀγγεῖον (Μουσεῖον Ἡρακλείου).
Πήλινον ἀγγεῖον μὲ εἰκόνα πολύποδος.

ἀριθμα καὶ πελώρια πιθάρια, ὅπου ἔθετον τὴν ἐσοδεῖαν των, τὸν οἶνον, τὸ ἔλαιον, τὸν σῖτον κτλ.

Εἰς τοὺς τοίχους ἐξωγράφιζον διαφόρους εἰκόνας. Πολλαὶ ἀπὸ αὐτὰς κάμνουν ἐντύπωσιν, διότι εἶναι κομψαὶ καὶ φυσικαί. Παριστάνουν χοροὺς, τελετάς, κυνήγια, ψάρευμα, ἀκροβασίας, ταυρομαχίας.

Ἀξιοθαύμαστα εἶναι διὰ τὴν κομψότητα καὶ διὰ τὰς ὥραιας εἰκόνας, αἱ ὅποῖαι εἶναι ζωγραφισμέναι ἐπάνω, τὰ κρητικὰ ἀγγεῖα.

Κρίνα καὶ ἄλλα φυτά, ζῶα ὑδροβία, μέδουσαι καὶ ὀκταπόδια, εἶναι ζωγραφισμένα ἐπάνω εἰς τὰ ἀγγεῖα μὲ ζωηρότατα χρώματα.

Κρητικὸν ἀγγεῖον (Μουσεῖον Ἡρακλείου.

Πήλινον ἀγγεῖον τῆς Κνωσοῦ ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα, ὕψους 1.20 μ., ἐνῶ συνήθως τὰ ἀγγεῖα τῆς Κρήτης εἶναι μικροῦ μεγέθους. Κοσμεῖται μὲ κρίνους ἐξαιρετικῆς τέχνης.

Ἀπὸ τὰς εἰκόνας τῶν τοίχων καὶ τῶν ἀγγείων μανθάνομεν πολλὰ διὰ τὰς συνηθείας καὶ τὴν ζωὴν τῶν Κρητῶν. Οἱ Κρήτες ἦσαν ἄνθρωποι ζωηροὶ καὶ εὐθυμοί. Ἠγάπων τὴν καλὴν ζωὴν, τὴν διασκέδασιν, τὰ ὥραῖα ἀντικείμενα, τὰς συναναστροφὰς καὶ περισσότερον ἀκόμη τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις, τοὺς ἀγῶνας. Ἀπὸ αὐτοὺς ἐκληρονόμησαν οἱ Ἕλληνες τὴν ἀγάπην διὰ τὴν γυμναστικήν.

Ἐντύπωσιν ἐπίσης κάμνει ἡ ἐλευθερία τῶν γυναικῶν, αἱ

ὅποια παρουσιάζονται εἰς τὰς τελετάς, εἰς τὰ θεάματα καὶ εἰς τὰς δημοσίας συγκεντρώσεις, ἐνῶ ἦσαν περιορισμένοι ἀκόμη καὶ εἰς τὴν προωδευμένην ἐποχὴν τῶν Ἀθηναίων.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΜΙΝΩΣ

“Ὅσα εἵπομεν διὰ τοὺς Κρήτας, ἔγιναν εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους. Μὲ τὸν καιρὸν οἱ ἄνθρωποι ἐλησμόνησαν τὴν πραγματικὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης, διότι δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη νὰ γράφουν, καὶ αἱ εἰδήσεις ἥλλαξαν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Ἡ δόξα ὅμως τῆς Κρήτης δὲν ἔσβησεν ὀλωσδιόλου. Οἱ Ἕλληνες διηγοῦντο διαφόρους μύθους διὰ τοὺς βασιλεῖς της, διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν των.

Ἡ Κρήτη, ἔλεγον, εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους εἶχεν ἓνα περίφημον βασιλέα, τὸν Μίνωα. Ὁ Μίνως ἦτο υἱὸς θεοῦ, τοῦ Διός, καὶ μιᾶς βασιλοκόρης, τῆς Εὐρώπης. Ὁ Ζεὺς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μεγάλα χαρίσματα. Ἦτο ἐξυπνος, πολὺ φρόνιμος καὶ ἠκολούθει τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρὸς του. Κάθε ἐννέα ἔτη ἔλεγον, ὅτι ἐπήγαινε νὰ συναντήσῃ τὸν Δία ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν εἰς ἓν σπήλαιον. Ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔμενε καὶ ἐσκέπτετο μαζί του διὰ διάφορα ζητήματα. Διὰ τοῦτο ὁ Μίνως ἔγινε σοφὸς βασιλεὺς, φιλόανθρωπος καὶ δίκαιος καὶ ἐκυβέρνησε πολὺ καλὰ τὸ κράτος του. Ἔθεσε σοφοὺς νόμους, οἱ ὅποιοι ἔκαμαν καλὸν εἰς τὸν τόπον. Οἱ νόμοι τῆς Κρήτης ἦσαν περίφημοι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μίνωος ἡ Κρήτη ἔγινε πλουσία καὶ εὐτυχής. Ὁ Μίνως ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας. Ἐκτίσεν πολλὰς οἰκοδομὰς εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, τὴν Κνωσσόν. Περίφημος ἔγινεν ὁ Λαβύρινθος, ἀνάκτορον μὲ πολλὰ καὶ περίπλοκα ὑπόγεια δωμάτια. Εἰς αὐτὸν ἔκλεισεν ἓν τέρας, τὸν Μινώταυρον, ἄνθρωπον μὲ κεφαλὴν ταύρου.

Ὁ Μίνως ἔγινε πολὺ δυνατὸς βασιλεὺς. Μὲ τὸν στόλον του ἐκυρίευσεν πολλὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἐκαθάρισε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τοὺς πειρατὰς καὶ ἐξουσίασε τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπεχρεώθησαν νὰ τοῦ δίδουν φόρον. Ἐφαντάσθησαν, ὅτι τοῦ ἔδιδον ἑπτὰ νέους καὶ ἑπτὰ νέας, τοὺς ὁποίους ἔρριπτεν εἰς τὸν

Μινώταυρον. Ἀπὸ τὸν φόρον αὐτὸν ἀπήλλαξε τὰς Ἀθήνας ὁ **Θησεύς**, ὁ περίφημος ἥρως.

Οἱ θεοὶ ἐτίμησαν τὸν Μίνωα καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του. Τὸν ὥρισαν μαζὶ μὲ τὸν ἀδελφόν του **Ραδάμανθυν** δικαστὴν τῶν νεκρῶν.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΔΑΙΔΑΛΟΥ

Διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὰ μεγάλα ἔργα ὁ Μίνως, ἐκάλεσεν ἓνα περίφημον Ἀθηναῖον τεχνίτην, τὸν Δαίδαλον. Ὁ **Δαίδαλος** ἐγνώριζε πολλὰς τέχνας καὶ εἶχεν ἐφευρετικώτατον νοῦν. Αὐτὸς ἔκτισε τὸν Λαβύρινθον καὶ ἄλλας οἰκοδομάς. Ὅταν ὅμως ἠθέλησε νὰ φύγῃ, ὁ Μίνως δὲν τὸν ἄφησε. Τὸν ἐφυλάκισε μάλιστα εἰς τὸν Λαβύρινθον.

Ὁ Δαίδαλος ἐσοφίσθη τότε κάτι πολὺ τολμηρὸν. Κατεσκευάσεν ἀπὸ κηρὸν δύο ζεύγη πτερά. Ἐφόρεσε τὸ ἓν ὁ ἴδιος, τὸ ἄλλο ὁ υἱὸς του **Ἰκαρος** καὶ οἱ δύο μαζὶ ἐπέταξαν ἐπάνω ἀπὸ τὸ πέλαγος τῆς Κρήτης. Εἰς τὰς ἀρχὰς ἐπήγαιναν καλὰ. Ἐβλεπον νὰ ἀπλώνεται κάτω ἡ θάλασσα, ἡ μία νῆσος νὰ διαδέχεται τὴν ἄλλην. Ἀλλ' ὁ Ἰκαρος ἦτο νέος, ζωηρὸς πολὺ καὶ ἀνήσυχος καὶ εἶχε πολλὴν περιέργειαν. ἠθέλησε νὰ ἀναβῇ ὑψηλότερον, νὰ ἴδῃ νέας ἐκτάσεις, νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ἥλιον. Ὅταν ὅμως ἐφθασεν ἀρκετὰ ὑψηλά, τὰ κήρινα πτερά του ἔλυωσαν καὶ ὁ ἴδιος ἔπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγη. Ὁ Δαίδαλος ἀνήσυχος ἀνεζήτησε παντοῦ τὸν υἱόν του, ἐφώνασε μὲ ταραγμένην φωνὴν τὸ ὄνομά του, ἀλλὰ δὲν ἔλαβε καμμίαν ἀπάντησιν.

Σφραγιδόλιθος κρητικός.

ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΤΕΡΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΟΙ ΑΧΑΙΟΙ ΚΑΙ Η ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Περίπου 2000 έτη π.Χ. έφθασαν οί πρώτοι "Ελληνες εἰς τήν 'Ελλάδα. Εἶχον ἀναχωρήσει ἀπό πολύ μακράν, ἀπό τὰ βορειο-ανατολικά τῆς Εὐρώπης, καί ἦσαν ἀπό μίαν μεγάλην οἰκογένειαν λαῶν, τήν ὁποίαν ὀνομάζουν Βορείαν φυλὴν ἢ 'Ινδοευρωπαϊκὴν.

Ἡ 'Ινδοευρωπαϊκὴ φυλὴ εἰς πολύ παλαιούς χρόνους ἔζη εἰς τὰς μεγάλας πεδιάδας τῆς Βορειοανατολικῆς Εὐρώπης. Οἱ 'Ινδοευρωπαῖοι ἦσαν ἀνθρώποι ὑψηλοὶ καὶ δυνατοί, λευκοί, μὲ ξανθὰ μαλλιά καὶ μάτια γαλανά. Ἀργότερα διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη, ὑπερίσχυσαν παντοῦ, ὅπου ἐπῆγαν, ἔκαμαν σπουδαῖα κράτη καὶ προώδευσαν, διότι ἦσαν δυνατοὶ εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸν νοῦν, ἐργατικοὶ καὶ δραστήριοι. Ἀπὸ τοὺς 'Ινδοευρωπαῖους κατάγονται οἱ σπουδαιότεροι λαοὶ τοῦ κόσμου, "Ελληνες, Ρωμαῖοι, Γάλλοι, Ἀγγλοὶ, Γερμανοί, Ἀμερικανοί.

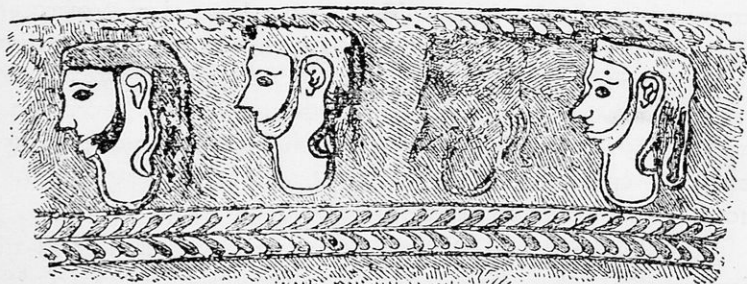
Οἱ "Ελληνες λοιπὸν ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὴν βορειοανατολικὴν Εὐρώπην, ἐσταμάτησαν ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸν ποταμὸν Δούναβιν καὶ εἰς τὰ μέρη τῆς Οὐγγαρίας. Ἀπὸ ἐκεῖ δὲ ἐν μέρος αὐτῶν **2000** ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Βαλκανικὴν καὶ περίπου 2000 ἔτη π.Χ. ἔφθασεν εἰς τὴν 'Ελλάδα. Οἱ πρώτοι "Ελληνες, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν εἰς τὴν 'Ελλάδα, ὠνομάζοντο **Ἀχαιοί**.

ΟΙ ΑΧΑΙΟΙ ΚΥΡΙΕΥΟΥΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οἱ Ἀχαιοὶ δὲν ἐδυσκολεύθησαν νὰ γίνουν κύριοι τῆς 'Ελλάδος, διότι ἦσαν δυνατώτεροι ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους καὶ καλύτερα ὡπλισμένοι. Πρώτοι αὐτοὶ ἔφερον ἵππους εἰς τὴν 'Ελλάδα καὶ εἶχον πο-

λεμικά ἄρματα. Τὰ ὄπλα των ἦσαν κοντάρια καὶ σπαθιά, ἀπὸ χαλκὸν ὅμως ἢ ὀρείχαλκον, διότι οἱ Ἀχαιοὶ καθὼς καὶ οἱ Αἰγαῖοι δὲν ἐγνώριζον ἀκόμη τὸν σίδηρον.

Οἱ Ἀχαιοὶ λοιπὸν ὑπέταξαν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν μέχρι τῆς Πελοποννήσου. Οἱ ἀρχηγοὶ των ἔλαβον τὰ καλύτερα μέρη, τὰς εὐφόρους πεδιάδας, ἔκτισαν φρούρια ἐπάνω εἰς ὑψώματα, τὰς ἀκροπόλεις, ὅπως τὰς ὠνόμασαν, ἐμάζευσαν εἰς αὐτὰ θησαυροὺς καὶ ἀπέκτησαν μεγάλην δύναμιν.

Ὁ τύπος τῶν Ἀχαιῶν (παράστασις ἐπὶ μυκηναϊκοῦ ἀγγείου).

Εἰς τὸ ἀπλοῖκόν αὐτὸ σχεδιάσμα διακρίνομεν τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν πρώτων Ἑλλήνων. Τὸ πρόσωπον εἶναι κανονικόν, τριγυρίζεται ἀπὸ γενειάδα, τὰ μαλλιά ἔφθονα καταβαίνουν πρὸς τοὺς ὤμους.

Οἱ Ἀχαιοὶ ἔμαθαν πολλὰ ἀπὸ τοὺς παλαιούς κατοίκους, τοὺς Αἰγαίους, οἱ ὅποιοι ἦσαν περισσότερον προωδευμένοι ἀπὸ αὐτούς, ἐσυνέχισαν τὸ ἔργον ἐκείνων καὶ εἰς πολλὰ μάλιστα τοὺς ἐπέρασαν. Ἀπὸ τοὺς παλαιούς κατοίκους ἄλλους ἐφόνευσαν, ἄλλοι ἔφυγαν εἰς ξένας χώρας. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔμειναν πολὺ ὀλίγοι καὶ διετήρησαν τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἔθιμά των. Αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν Πελασγοὺς.

Οἱ ΑΧΑΙΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΟΥΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

Δυνατοὶ εἰς τὴν ξηρὰν, δὲν ἤργησαν οἱ Ἀχαιοὶ νὰ γίνουν ναυτικοί. Ἐμαθαν τὴν ναυτικὴν τέχνην ἀπὸ τοὺς Κρήτας καὶ μετ'

ὀλίγον ἔκαμαν πόλεμον ἐναντίον αὐτῶν. Ἐνίκησαν τὸν κρητικὸν στόλον, ἐκυρίευσαν τὴν Κρήτην, τὴν ἐλεηλάτησαν καὶ ἔκαυσαν τὰς πόλεις τῆς καὶ τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων. Οἱ βασιλεῖς τῆς Κρήτης, ἐπειδὴ μὲ τὸν στόλον των ἐξουσίαζον τὴν θάλασσαν, ἐνόμιζον, ὅτι ἦσαν ἀσφαλεῖς εἰς τὴν νῆσον των καὶ δὲν εἶχον φροντίσει, καθὼς εἶδομεν, νὰ ὀχυρώσουν μὲ τείχη τὰς πόλεις καὶ τὰ ἀνάκτορά των.

Ἀπὸ τότε οἱ Ἀχαιοὶ ἔγιναν κύριοι εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ ἔδειξαν μεγάλην δραστηριότητα. Τὰ πλοῖα των διέσχιζον τὴν θάλασσαν εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἐκαμνον διαρκεῖς πειρατικὰς ἐπιδρομάς. Ἐφθασαν μέχρι τῆς Αἰγύπτου. Μὲ ὀλίγα πλοῖα εἰσῆρχοντο εἰς τὸν Νεῖλον, τὸν μεγάλον ποταμὸν τῆς Αἰγύπτου, ἔκαμνον ἐξαφνικὰ ἐπίθεσιν καὶ ἐλεηλάτουν τὴν χώραν. Ἐφόρτωνον τὰ πλοῖα των μὲ σιτηρὰ καὶ ἄλλα λάφυρα καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὴν πατρίδα των. Οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, οἱ Φαραῶ, ὅπως τοὺς ἔλεγαν, εἶχον ἑτοιμον στρατὸν ἐπίτηδες εἰς διάφορα μέρη, διὰ νὰ κτυπήσουν τοὺς Ἀχαιοὺς, ὅταν παρουσιάζοντο.

Ἀργότερα οἱ Ἀχαιοὶ ἤρχισαν νὰ κτίζουν χωρία καὶ πόλεις, ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἔκαμαν δηλαδὴ ἀποικίας. Ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μ. Ἀσίας, ἡ ὁποία ἀπὸ τοὺς παλαιοτάτους αὐτοὺς χρόνους (1300 π.Χ.) ἤρχισε νὰ γίνεταί ἑλληνική. Οἱ ἐντόπιοι, ὅπως ἦτο φυσικόν, προσεπάθησαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Οἱ σπουδαιότεροι ἀντίπαλοι τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν ἦσαν οἱ Τρωεῖς, κάποιος λαός, ὁ ὁποῖος ἔζη εἰς τὴν ἀσιατικὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ εἶχε πρῶτευσαν τὴν περίφημον πόλιν Τροίαν. Μὲ αὐτοὺς ἔκαμαν οἱ Ἀχαιοὶ τὸν Τρωικὸν πόλεμον.*

Οἱ Ἀχαιοὶ ἐγκατεστάθησαν ἐπίσης εἰς τὴν μεγάλην νῆσον Κύπρον. Ἡ Κύπρος ἀπὸ τοὺς παλαιοτάτους αὐτοὺς χρόνους ἔγινεν ἑλληνική καὶ οἱ κάτοικοί της ὠμίλουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τέλος οἱ Ἀχαιοὶ ἐφθασαν ἔως τὰ νότια παράλια τῆς Ἰταλίας.

Αἱ ΜΥΚΗΝΑΙ ΚΑΙ Ὁ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Τὸ ἐνδοξότερον κράτος τῶν Ἀχαιῶν ἦτο τὸ κράτος τῶν Μυκηναίων εἰς τὴν Πελοπόννησον, πλησίον εἰς τὸ σημερινὸν Ἄργος.

Πρωτεύουσα τοῦ κράτους τὸν παλαιότερον καιρὸν ἦτο ἡ Τίρυνς.
Ἐργότερον ἔγιναν αἱ Μυκῆναι.

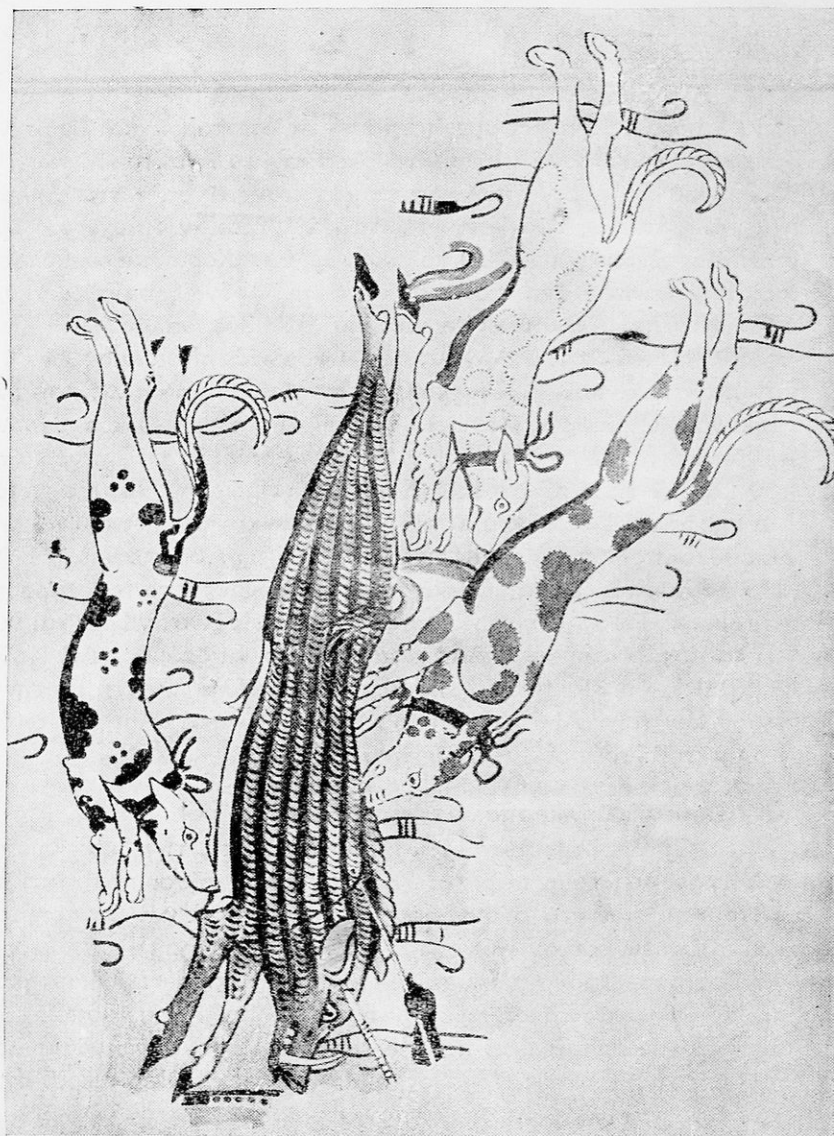
Αἱ Μυκῆναι χρεωστοῦν τὴν δόξαν εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν των. Ἡ πόλις ἦτο κτισμένη ἐπάνω εἰς ἀπότομον καὶ δυσκολοανάβατον ὕψωμα. Ἐκεῖ οἱ βασιλεῖς ἔκτισαν τὸ ἀνάκτορόν των. Ὅλον τὸ ὕψωμα τὸ ἐτριγύρισαν μὲ παχύτατον τεῖχος. Κάτω ἀπλώνεται ἡ μεγάλη πεδιάς τοῦ Ἄργους, ἀπὸ τὴν ὁποίαν διήρχετο ὁ δρόμος, ὁ ὁποῖος ἐνώνει τὸν Ἀργολικὸν μὲ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον. Αἱ Μυκῆναι λοιπὸν ἀπὸ τὸν ὑψηλὸν των λόφον ἐξουσίαζον τὴν πεδιάδα καὶ τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν.

Ἡ πεδιάς τοῦ Ἄργους ἦτο εὐφορωτάτη, ἐδίδεν ἄφθονα σιτηρὰ καὶ λαχανικὰ καὶ ἔτρεφε καλοὺς ἵππους. Οἱ βασιλεῖς λοιπὸν τῶν Μυκηνῶν εἶχον μεγάλα εἰσοδήματα ἀπὸ τὴν πεδιάδα. Ἐπλούτησαν ἐπίσης ἀπὸ τὴν φορολογίαν τῶν ἐμπόρων. Οἱ ἔμποροι δηλαδὴ τοῦ καιροῦ ἐκείνου ἐπρωτίμων νὰ μεταφέρουν τὰ ἐμπορεύματά των διὰ ξηρᾶς καὶ δι' αὐτὸ ὑπῆρχε ζωηρὰ κίνησις μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ τῆς βορειοτέρας Ἑλλάδος. Οἱ βασιλεῖς τῶν Μυκηνῶν εἰσέπραττον φόρους ἀπὸ τοὺς περαστικούς ἐμπόρους. Τέλος μὲ τὰ πλοῖα των ἔπλεον εἰς ξένας χώρας καὶ ἔκαμνον λεηλασίας, ἔκαμνον δηλαδὴ πειρατικὰς ἐπιδρομάς. Διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς τῶν Μυκηνῶν ἐθυσάρισαν μεγάλα πλοῦτη εἰς τὴν πρωτεύουσάν των. Αἱ Μυκῆναι ἔγιναν ἐνδοχοὶ καὶ ὅλοι τὴν ὠνόμαζον πόλιν τοῦ χρυσοῦ, πολύχρυσον.

Αἱ ΜΥΚΗΝΑΙ ΚΑΙ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ

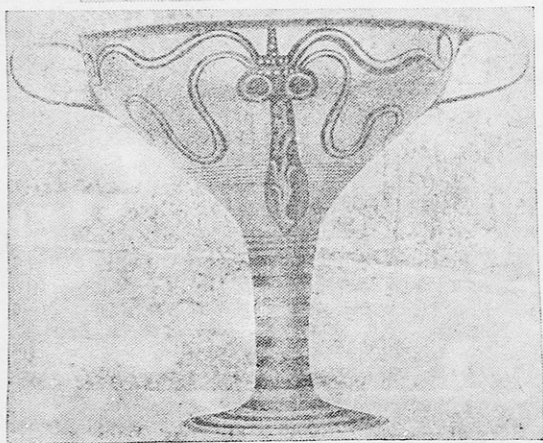
Οἱ βασιλεῖς τῶν Μυκηνῶν, ἐπειδὴ εἰς τὴν ξηρὰν ἦσαν ὀλιγώτερον ἀσφαλεῖς παρὰ οἱ Κρήτες εἰς τὴν νῆσον των, ἐκτιζον τὴν κατοικίαν των, τὸ ἀνάκτορόν των, εἰς ὑψηλὰ καὶ ἀπόκρημνα μέρη καὶ τὸ περιέβαλλον μὲ χονδρὰ καὶ δυνατὰ τεῖχη. Τὰ ἀνάκτορά των λοιπὸν ἦσαν φρούρια, ὀχυρὰ ἀκρόπολεις. Ἡ σπουδαιότερα ἀκρόπολις τῶν μυκηναϊκῶν χρόνων ἦσαν αἱ Μυκῆναι, τῆς ὁποίας σφύζονται τὰ περίφημα ἐρείπια. Ἐπίσης σφύζονται σπουδαῖα λείψανα τῆς ἀκροπόλεως τῆς Τίρυνθος, ἡ ὁποία εὕρισκετο εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν Ἀργολικὸν κόλπον.

Τὰ τεῖχη τῶν ἀκροπόλεων αὐτῶν ἦσαν κτισμένα μὲ πελω-

Κυνήγιον ἀγριοχοίρου.
τοιχογραφία Τίρυνδος, Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν.

ρίους όγκολίθους χωρίς άσβεστον. Άπορεί ό νοϋς τοϋ ανθρώπου, πώς κατώρθωσαν νά αναβιβάσουν εκεί ύψηλά τούς μεγάλους εκεί-

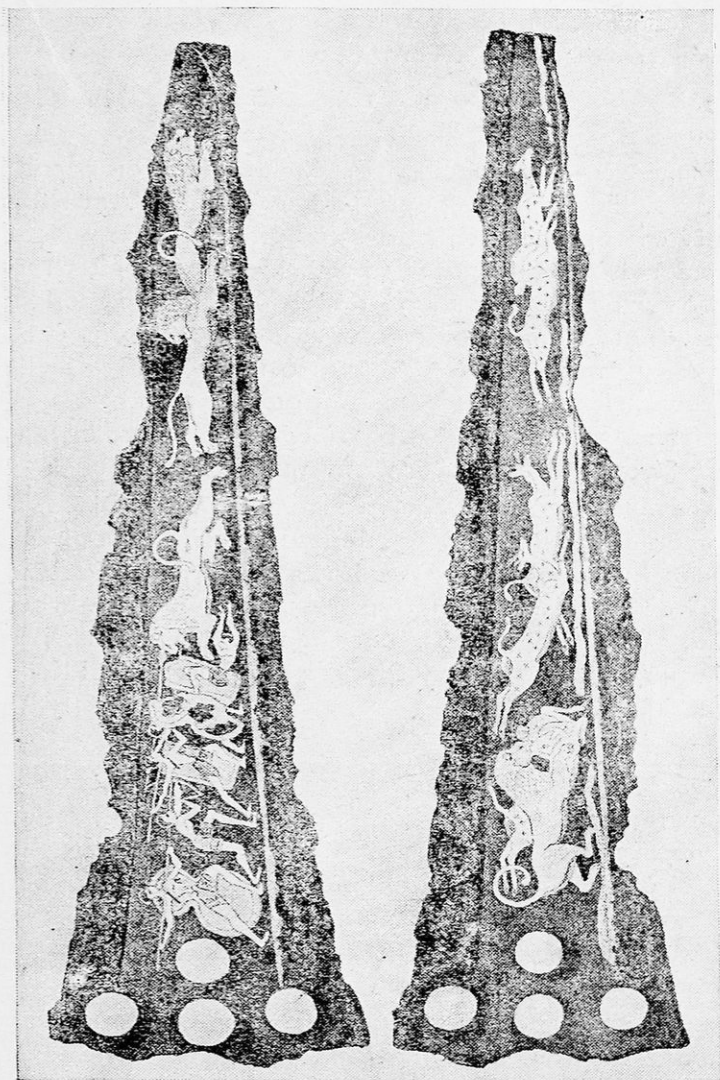
Μυκηναϊκά άγγεία.

νους όγκους. Πολλοί άπ' αυτούς έχουν μήκος 9 μέτρα, πάχος 6 και ζυγίζουν 90 χιλ. όκάδας, όσον δηλαδή μεγάλη μηχανή σιδηροδρόμου. Βραδύτερον οί Έλληνες, όταν αί άκροπόλεις αύται έμειναν

Ἡ πύλη τῶν λεόντων εἰς τὰς Μυκῆνας.

Ἡ περίφημος εἰσοδος τῆς ἀκροπόλεως τῶν Μυκηνῶν. Φαίνονται τὰ Κυκλώπεια τείχη. Ἡ πύλη ἔχει ὕψος καὶ πλάτος 3 μέτρα. Ἡ ἐπάνω πέτρα ἔχει μῆκος 4 1/2 μ., ὕψος 1 μ. καὶ πλάτος 2 μ. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν πέτραν αὐτὴν εἶναι σκαλισμένοι δύο λέοντες, οἱ ὅποιοι στέκονται ὁ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἑνὸς κίονος. Λείπουν αἱ κεφαλαί, αἱ ὁποῖαι πιθανῶς ἦσαν ἀπὸ ὀρείχαλκον ἐπιχρυσωμένον.

Μυκηναϊκά έγχειρίδια (Αρχαιολογικόν Μουσείον 'Αθηνών).

Προέρχονται από τους τάφους των Μυκηνών. Είναι από ορείχαλκον με σκαλίσματα από χρυσόν καί ἄργυρον. Εἰς τὴν μίαν ὀφιν νέοι ὠπλισμένοι κυνηγοῦν λέοντας, εἰς τὴν ἄλλην λέων κυνηγῶν ζαρκάδια.

ἀκατοίκητοι καὶ ἔρημοι, ἐνόμιζον, ὅτι τὰ περίεργα αὐτὰ τείχη ἔκτισαν μεγαλόσωμοι καὶ δυνατοὶ ἄνθρωποι, οἱ Κύκλωπες, καὶ δι' αὐτὸ ὠνόμαζον αὐτὰ Κυκλώπεια τείχη.

ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ

Τὸ μυκηναϊκὸν ἀνάκτορον εἶναι ὀλωσδιόλου διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ κρητικόν. Εἶναι κτίριον βαρὺ, μὲ ἓνα ὄροφον. Ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ἓν στενόμακρον δωμάτιον, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν εἴσοδον ἔχει μίαν στοᾶν καὶ ὀπίσω δωμάτια ὕπνου. Εἰς αὐτὰ κυρίως ἔμενον αἱ γυναῖκες. Τὸ κεντρικὸν δωμάτιον τὸ ὠνόμαζον μέγαρον. Παράθυρα δὲν εἶχεν. Ἐφωτίζετο μόνον ἀπὸ τὴν εἴσοδον. Εἰς τὴν ὀροφὴν εἶχε μίαν μεγάλην ὀπήν, διὰ τὴν ἐξέρχεται ὁ καπνός. Εἰς τὸ μέσον εὐρίσκετο ἡ ἐστία, εἰς τὴν ὁποίαν ἔκαιεν ἡ φωτιά, ἡ ὁποία ἐχρησίμευε νὰ θερμαίνῃ καὶ νὰ φωτίζῃ μαζί. Εἰς τὸ δωμάτιον αὐτὸ ἔτρωγον, ἐδέχοντο τοὺς ξένους καὶ ἐπερνοῦσαν τὴν ἡμέραν των.

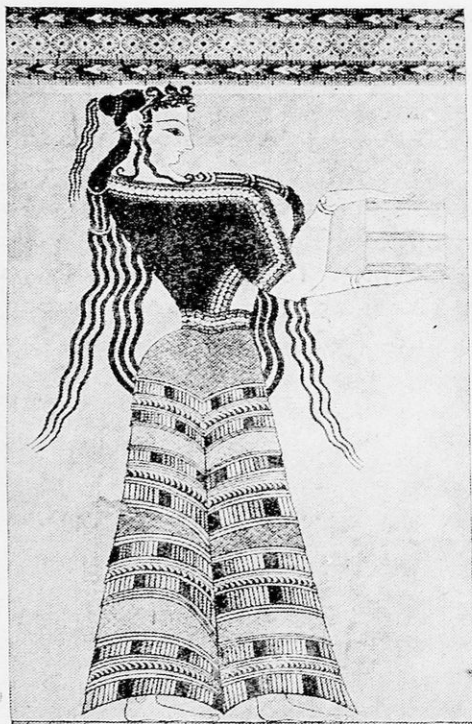
Τὸ ἀνάκτορον εἰς τὴν ἀρχὴν ἦτο πολὺ ἀπλοῦν. Οἱ βασιλεῖς ἐφρόντισαν πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν δυνάμιν των. Ἀργότερα ὅμως ἐμιμήθησαν τοὺς βασιλεῖς τῆς Κρήτης. Ἐστόλισαν τὰ ἀνάκτορά των μὲ ὠραίας τοιχογραφίας, κατεσκεύαζον χρυσοκέντητα ὅπλα, χρυσοῦς κοσμήματα, ἀγγεῖα κτλ. Οἱ τεχνῖται τῶν Ἀχαιῶν ἐφιλοτιμήθησαν νὰ κάμουν ἔργα ὠραῖα ὅπως καὶ οἱ Κρήτες.

ΟΙ ΤΑΦΟΙ

Οἱ βασιλεῖς τῶν Ἀχαιῶν ἤθελον νὰ ἐξακολουθήσουν τὴν καλὴν ζωὴν καὶ μετὰ θάνατον. Ἐφρόντιζον λοιπὸν νὰ κτίσουν τάφους εὐρυχώρους. Κατ' ἀρχὰς ἔσκαπτον τοὺς τάφους ἐντὸς τῶν βράχων, οἱ ὁποῖοι ἦσαν πλησίον τῶν ἀνακτόρων. Ἀργότερα κατεσκεύαζον ἐντὸς τῆς γῆς ὀλόκληρα δωμάτια, ἐνίοτε δύο, τὰ ὁποῖα εἶχον συγκοινωνίαν μεταξύ των, καὶ τὰ ἐσκέπαζον μὲ στερεοὺς θόλους ἀπὸ πέτρας. Αὐτοὶ εἶναι οἱ θολωτοὶ τάφοι.

Εἰς τοὺς τάφους αὐτοὺς ἔθαπτον τοὺς νεκρούς, ἀφοῦ τοὺς ἐταρίχευον καὶ τοὺς ἐστόλιζον ὅπως ἦσαν εἰς τὴν ζωὴν. Ἔθετον εἰς τὴν κεφαλὴν τὸ στέμμα, ἐκάλυπτον τὸ πρόσωπον μὲ χρυσοῦν προσωπίδα καὶ ἔθαπτον μαζί ὅ,τι ἀγαπητὸν εἶχον,

χρυσωμένα ὄπλα, χρυσᾶ κοσμήματα, ἀγγεῖα κτλ. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εὐρέθησαν εἰς τὰς ἀνασκαφάς.

Ἡ κυρία μὲ τὴν πυξίδα (Τοιχογραφία ἀπὸ τὸ ἀνάκτορον τῆς Τίρυνθος. Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν).

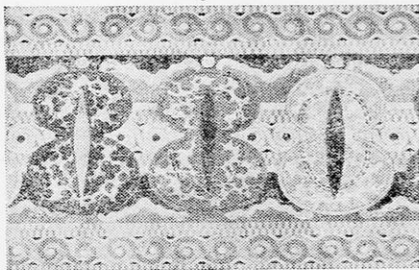
Ἡ κυρία φορεῖ ἐπίσημα ἐνδύματα καὶ κρατεῖ μικρὸν κιβώτιον (πυξίδα) ἀπὸ ἐλεφαντοστοῦν. Τὰ ζωηρότατα χρώματα ἐδίδον ἐξαιρετικὴν κίνησιν εἰς τὴν εἰκόνα.

ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΧΑΙΟΥΣ

Μὲ τὸν καιρὸν οἱ Ἕλληνες ἐλησμόνησαν τὴν ἱστορίαν τῶν Ἀχαιῶν, ὅπως εἶχον λησμονήσει καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Κρητῶν.

Ἄλλὰ ἡ δόξα των δὲν ἔσβησεν, ὅπως δὲν ἔσβησε καὶ ἡ δόξα τῆς Κρήτης. Διηγοῦντο πολλοὺς μύθους διὰ τὰ ἔργα των. Ἐμείνει πρὸ πάντων ἑνδοξον τὸ ὄνομα τῶν Μυκηναίων. Ἐπίστευον, ὅτι τὰ θεόρατα τείχη των ἔκτισαν οἱ Κύκλωπες, διηγοῦντο πολλὰ διὰ τὰ πλοῦτή της, ἔλεγον, ὅτι ἐκεῖ ἔζησαν σπουδαῖοι βασιλεῖς, ὁ Ἀτρεΐδης πρῶτον, ἔπειτα τὰ παιδιὰ καὶ οἱ ἔγγονοί του, οἱ Ἀτρεΐδαι.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτρέως Ἀγαμέμνων ἦτο ὁ πλουσιώτερος καὶ δυνατώτερος βασιλεὺς τῆς ἐποχῆς του. Αὐτὸς ἤνωσε τοὺς ἡγεμόνας τῶν Ἀχαιῶν, διὰ νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τῆς Τροίας, διότι ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας Πάρις ἤρπασε τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του Μενελάου Ἑλένην. Τοιοῦτοτρόπως ἔγινεν ὁ περίφημος Τρωϊκὸς πόλεμος, εἰς τὸν ὁποῖον ἔλαβον μέρος ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἡρώων καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Ὀδυσσεύς.

Μυκηναϊκαὶ ἀσπίδες (τοιχογραφία).

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ

Η ΕΠΙΔΡΟΜΗ

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀχαιῶν ἡ Ἑλλάς ἦτο πολὺ προωδευμένη. Ἡ γῆ ἐκαλλιεργεῖτο καλὰ, ὁ πληθυσμὸς ηὔξανεν, ἐκτίσθησαν πολλαὶ πόλεις, αἱ τέχναι ἐπρόκοψαν, ἡ ζωὴ ἐκαλυτέρευεν, ὑπῆρχεν ἀρκετὴ ἀσφάλεια καὶ οἱ ἄνθρωποι εἶχον ἀρχίσει νὰ γίνωνται ἡμερώτεροι.

Αἶφνης ὅμως ἐπῆλθε μεγάλη ἀναστάτῳσις. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἤρχισε νὰ κατέρχεται ἄλλη ἐλληνικὴ φυλὴ, οἱ **Δωριεῖς**. Ἦσαν οἱ ὑπόλοιποι Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι εἶχον μείνει εἰς τὰς χώρας τοῦ Δουνάβειως ποταμοῦ, ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ Ἀχαιοί. Ἠκολούθησαν τὸν ἴδιον δρόμον καὶ ἔφθασαν εἰς τὰς ἐλληνικὰς χώρας. Ἦσαν ρωμαλεώτεροι κατὰ τὸ σῶμα ἀπὸ τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ εἶχον καλύτερα ὄπλα. Ἐντῷ μεταξὺ εἶχεν ἀνακαλυφθῆ ὁ σίδηρος καὶ οἱ Δωριεῖς εἶχον ὀπλισθῆ μὲ σιδηρᾶ ὄπλα. Διὰ τοῦτο κατώρθωσαν νὰ νικήσουν τοὺς Ἀχαιοὺς.

Οἱ Δωριεῖς ἐκυρίευσαν τὴν Θεσσαλίαν, ἐπροχώρησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐπέρασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὑπέταξαν τὸ Ἄργος, τὴν Λακωνικὴν καὶ τὴν Μεσσηνίαν. Ἐκυρίευσαν τὰς ἰσχυρὰς ἀκροπόλεις τῶν Ἀχαιῶν, ἐφόνευσαν τοὺς βασιλεῖς καὶ ἥρπασαν τοὺς θησαυροὺς των. Αὐτὰ ἐγίναν περίπου 1100 ἔτη π.Χ.

Εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐγκατεστάθη ἡ ἰσχυροτέρα δωρικὴ φυλὴ, οἱ Σπαρτιάται ἢ Λάκωνες. Οἱ παλαιοὶ κάτοικοι ἐγίναν δοῦλοι τῶν κατακτητῶν, ὑποχρεωμένοι νὰ καλλιεργοῦν τὰ κτήματά των καὶ νὰ τοὺς ὑπηρετοῦν. Αὐτοὺς οἱ Σπαρτιᾶται ὠνόμαζον **εἰλωτάς**.

Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη. Ἐκεῖ πάλιν αὐτοὶ ἐξεδίωξαν ἄλλους. Ἐπεκράτησε τότε μεγάλη ταραχὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς κατεστράφη.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς φυγάδας διηυθύνθησαν πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν, ὅπου ἀπὸ παλαιούς χρόνους οἱ Ἀχαιοὶ εἶχον ἰδρύσει ἀποικίας. Ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ καὶ ἔφεραν μαζὶ καὶ τὸν πολιτισμὸν των. Οἱ παλαιότεροι λοιπὸν κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, οἱ περισσότερον πολιτισμένοι, οἱ Ἀχαιοί, ἠλλαξαν πατρίδα καὶ ἐπῆγαν νὰ ζήσουν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν. Ἐκεῖ προώδευσαν πολὺ καὶ ἡ Μ. Ἀσία ἔγινε διὰ πολλὸν καιρὸν ἡ περισσότερον προωδευμένη ἑλληνικὴ χώρα.

Ἡ παλαιὰ Ἑλλὰς ἔμεινεν ὀπίσω, ἡ πρόοδός της ἐσταμάτησεν. Οἱ ἄνθρωποι ἐλησμόνησαν τὴν λεπτὴν κρητομυκηναϊκὴν τέχνην. Τὰ ἀγγεῖα, τὰ ὅποια κατεσκευάζον μετὰ τὴν δωρικὴν μετανάστευσιν, εἶναι ἄτεχνα καὶ αἱ εἰκόνες ἐπάνω εἰς αὐτὰ χονδροειδεῖς. Ἡ κυριαρχία τῆς θαλάσσης ἔφυγεν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ περιῆλθεν εἰς τοὺς Φοίνικας, ἕνα λαὸν τῆς Ἀσίας, ὁ ὁποῖος ἔζη εἰς τὰ παράλια τῆς σημερινῆς Συρίας.

Ο ΜΥΘΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘΟΔΟΥ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΩΝ

Οἱ Ἕλληνες διετήρησαν ζωηράν ἀνάμνησιν ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀναστάτωση. Αἱ λεπτομέρειαι ὅμως τῶν γεγονότων ἐλησμονήθησαν καὶ οἱ Δωριεῖς ἔπλασαν ἀργότερα ἕνα μῦθον, διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν κατάκτησιν τῆς Πελοποννήσου.

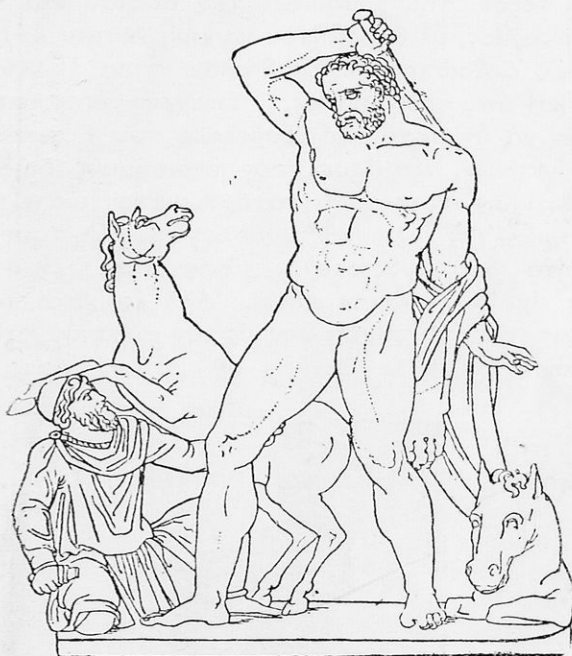
Διηγοῦντο ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἡρακλέους ὁ ἐξάδελφός του, ὁ γνωστὸς Εὐρύσθεύς, ἐξεδίωξεν ἀπὸ τὴν πατρίδα των τὰ τέκνα τοῦ ἥρωος, τοὺς Ἡρακλεΐδας. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους προσπαθῶν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἐφονεύθη, οἱ ἀπόγονοί του περιεπλανήθησαν καὶ ἐταλαιπωρήθησαν πολλὰ χρόνια εἰς ξένας χώρας. Τέλος συνεμάχησαν μὲ τοὺς Δωριεῖς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Κατέβησαν μὲ αὐτοὺς εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἐπέρασαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐνίκησαν τὸν ἀπόγονον τοῦ Εὐρύσθεως καὶ ἔγγονον τοῦ Ἀγαμέμνονος βασιλέα τῶν Μυκηνῶν καὶ ἔγιναν οἱ ἴδιοι βασιλεῖς. Διὰ τοῦτο οἱ βασιλεῖς τῶν Δωριέων, ὅπως π.χ. τῆς Σπάρτης, ἔκαυχῶντο, ὅτι κατὰγονται ἀπὸ τὸν Ἡρακλέα.

Ἡ ἐπιδρομὴ λοιπὸν τῶν Δωριέων κατὰ τὸν μῦθον δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἐπιστροφὴ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους,

τούς οποίους είχαν διώξει άδίκως από την πατρίδα των, ή Κάθοδος των Ἡρακλειδών, όπως είπον. Οί Έλληνες λοιπόν έγνωρίζον καί έπίστευον, ότι άνήκουν όλοι εις έν έθνος.

Ο ΗΡΑΚΛΗΣ

Οί Δωριείς έλάτρευον την σωματικήν δύναμιν καί την ψυχικήν τόλμην. Ο άξιώτερος λοιπόν ήρωας εις αυτούς ήτο ένας άνθρω-

‘Ο Ἡρακλῆς καί οἱ ἵπποι τοῦ Διομήδους.
μαρμάρινον σύμπλεγμα —Ρώμη, Βατικανόν.

πος μεγαλόσωμος, ύψηλός, ρωμαλέος, με βραχίονας τόσο δυνατούς, ώστε να πνίγη λέοντας, καί με ψυχήν, ή όποία να μη δειλιάζη έμπρός εις τούς μεγαλυτέρους κινδύνους. Τοιοῦτος δια τούς Δωριείς ήτο ο **Ἡρακλῆς**.

‘Ο Ἡρακλῆς, όπως όλοι οί ήρωες τών αρχαίων, είχε τον ένα

ἀπὸ τοὺς γονεῖς τοῦ Θεοῦ, ἦτο ἡμίθεος, ὅπως ἔλεγον. Εἶχε πατέρα τὸν Δία καὶ μητέρα τὴν Ἀλκμήνην, βασιλίσσαν τῶν Θηβῶν. Ἐξαιρετικὰ σημεῖα ἔδειξαν ἀπὸ τὰ παιδικὰ τοῦ χρόνι, πόσον σπουδαῖος ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ. Ὅκτὼ μηνῶν ἀκόμη ἔπνιξε δύο μεγάλους ὄφεις, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὀρμήσει, διὰ νὰ τὸν καταφάγουν εἰς τὴν κλίνην του.

Ὅταν ἔγινε νεανίας, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐκλέξῃ τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Ἀπὸ ἐξαιρετοῦς διδασκάλους ἐδιδάχθη τὸ τόξον, τὴν μουσικὴν, τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀρετὴν. Εὐρυστος, ρωμαλέος, μὲ ἀτρόμητον ψυχὴν, ἔκαμεν ἔργα, τὰ ὁποῖα ὠφέλησαν τοὺς ἀνθρώπους. Ἐκαθάρισε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία καὶ ἀπὸ τοὺς ληστές. Ὑποχρεωμένος κατὰ τὴν θέλησιν τῶν θεῶν νὰ ὑπηρετῇ τὸν ἐξάδελφόν του Εὐρυσθέα, τὸν βασιλέα τῶν Μυκηνῶν, ἐξετέλεσε τοὺς περιφήμους δώδεκα ἄθλους.

Ὁ Ἡρακλῆς ἔκαμε τόσα κατορθώματα, ὥστε ἔγινεν ὁ περφημότερος ἥρως τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας. Ὁ ποιητὴς Ὅμηρος εἶπεν, ὅτι ἦτο ὁ σπουδαιότερος ἀνθρώπος, *ἄριστος ἀνδρῶν*. Ὁ Ἡρακλῆς εἶχε δυσάρεστον τέλος. Ἀλλ' οἱ θεοὶ τὸν ἐτίμησαν διὰ τὰς πράξεις του, τὸν παρέλαβον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν ἔκαμαν καὶ αὐτὸν θεόν.

Γεωμετρικὸν ἀγγεῖον (μετὰ τὴν δωρικὴν μετανάστευσιν).

ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ — ΦΟΙΝΙΚΕΣ

ΟΙ ΛΑΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Κατ' αὐτοὺς τοὺς πολὺ παλαιοὺς χρόνους, τὸν καιρὸν δηλαδὴ τῶν Κρητῶν καὶ τῶν Ἀχαιῶν, ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι μεγάλοι καὶ σπουδαῖοι λαοί, ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Φοῖνικες, οἱ Χαλδαῖοι, οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλοι. Αὐτοὶ μάλιστα ἦσαν παλαιότεροι καὶ εἰς πολλὰ περισσότερον προωδευμένοι ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Αἱ χώραι τῶν λαῶν αὐτῶν δὲν εἶναι πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι εἰς τὰ ἀνατολικά καὶ τὰ νότια τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Τοὺς λαοὺς αὐτοὺς ὠνόμασαν **Λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς**. Οἱ Ἕλληνες ἦλθον εἰς πολλὰς σχέσεις μετ' αὐτοὺς καὶ ἔμαθον πολλὰ.

Μετὰ τὴν δωρικὴν μετανάστευσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἔγιναν κύριοι οἱ Φοῖνικες. Θὰ γνωρίσωμεν ἐδῶ πρῶτον ἓνα μέγαν καὶ περιέργον λαὸν τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς Αἰγυπτίους, εἰς τὴν χώραν τῶν ὁποίων ἔκαμαν ἐπιδρομὰς οἱ Ἀχαιοί. Κατόπιν θὰ ἴδωμεν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν Φοινίκων.

1. ΟΙ ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ

Η ΑΙΓΥΠΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΝΕΙΛΟΣ ΠΟΤΑΜΟΣ

Πολὺ παλαιοὶ καὶ περίφημοι εἰς ὅλον τὸν κόσμον εἶναι οἱ **Αἰγύπτιοι**. Αὐτοὺς τοὺς γνωρίζομεν καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Ἱστορίαν.

Ἡ χώρα των, ἡ Αἴγυπτος, εἶναι μία ἀπὸ τὰς περιεργότερας χώρας τοῦ κόσμου. Πολλοὺς μύθους διηγήθησαν δι' αὐτήν. Ἡ Αἴγυπτος εὐρίσκεται εἰς τὰ βορειοανατολικά τῆς Ἀφρικῆς. Εἶναι

μία μεγάλη, στενή και μακρουλή πεδιάς, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὴν παραλίαν τῆς Μεσογείου πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀφρικῆς καὶ εἶναι περικυκλωμένη ἀπὸ ἐρήμους. Θὰ ἦτο ἔρημος καὶ αὕτῃ, ἂν δὲν εἶχε τὸν ποταμὸν Νεῖλον, ὁ ὁποῖος τὴν ποτίζει καὶ τὴν κάμνει εὐφωρωτάτην. Διὰ τοῦτο οἱ ἀρχαῖοι ὠνόμαζον τὴν Αἴγυπτον δῶρον τοῦ Νεῖλου.

Ὁ Νεῖλος εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς μεγάλους καὶ ὀνομαστοὺς ποταμοὺς τῆς γῆς. Διασχίζει τὴν Αἴγυπτον εἰς ὅλον τὸ μῆκος τῆς καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον. Ὁ Νεῖλος πλημμυρίζει κατ' ἔτος ἀπὸ τὸν Ἰούνιον μέχρι τοῦ Αὐγούστου. Ἡ Αἴγυπτος γίνεται τότε μεγάλη λίμνη καί, ὅταν ἀποσυρθοῦν τὰ ὕδατα, ἀφήνουν μίαν παχείαν λάσπην, ἡ ὁποία κάμνει πολὺ εὐφορον τὸν τόπον. Φθάνει νὰ ρίψη κανεὶς τὸν σπόρον καὶ αὐτὸς φυτρώνει μόνος του.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τοὺς παλαιότερους χρόνους ἦσαν περίφημοι γεωργοί. Ἐκαλλιέργουν δημητριακὰ καὶ λαχανικὰ, ἐφύτευον ὀπωροφόρα δένδρα. Ἔτρεφον ἐπίσης ποίμνια, ἀγελάδας, αἰγας, πρόβατα. Σπάνια φυτὰ, ὅπως ὁ φοῖνιξ, ὁ λωτὸς καὶ ὁ πάπυρος, ἐφύοντο μὲ μεγάλην ἀφθονίαν. Εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ ἔζων πολλὰ ψάρια καὶ εἰς τὰς ὄχθας του ἐτρέφοντο πολλὰ ὑδρόβια πτηνὰ, πρὸ πάντων ἀγριόπατιες.

ΟΙ ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ, ΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΤΩΝ, ΟΙ ΦΑΡΑΩ ΤΩΝ

Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ἄνθρωποι μελαγχροinoί, ὕψηλοί, μὲ δυνατοὺς ὤμους, μεγάλην κεφαλὴν καὶ μαλλιά μαῦρα, κοντά, σγουρά, ὅπως οἱ σημερινοὶ κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου, οἱ Φελλάχοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀπόγονοὶ των.

Εἶχον ἔλθει πιθανῶς ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, ἐξηπλώθησαν εἰς ὅλην τὴν πεδιάδα, ἔμαθον πολὺ ἔνωρὶς νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν, ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἔκτισαν ἀναρίθμητα χωρία καὶ πολλὰς πόλεις. Ἦσαν πρὸ πάντων γεωργοί, ἐπρόκοψαν ὅμως καὶ εἰς ἄλλας τέχνας καὶ ἄφησαν μερικὰ ἔργα, ναοὺς, ἀνάκτορα, τάφους, τὰ ὁποῖα θαυμάζει ὁ κόσμος.

Τύπος Αιγυπτίου
(άρχαιον άγαλμα).

Οί Αιγύπτιοι ήσαν ύψηλοί, εύκίνητοι και είχον πλατείς ώμους. Ή κεφαλή των ήτο μεγάλη αναλόγως με το άλλο σώμα, τά μάγουλά των ήσαν έξωγκωμένα, τά χείλη των παχεία.

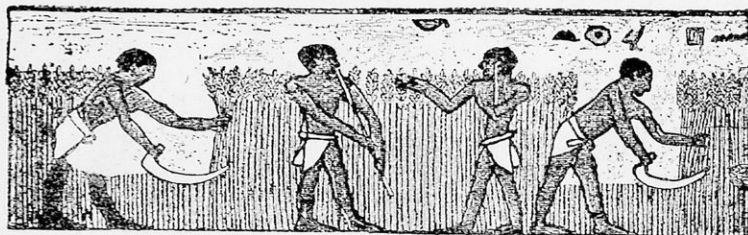
Ή γή της Αιγύπτου ήτο διηρημένη εις μεγάλα κτήματα, τά όποία ήσαν ιδιοκτησία μερικών μεγάλων οικογενειών. Αί μεγάλοι αύται οικογένειαι, οί γαιοκτήμονες δηλαδή, άπετέλουν ιδιαιτέραν τάξιν, την άριστοκρατικήν τάξιν. Αύτοι είχον μεγάλην δύναμιν. Ήπίσης μεγάλα κτήματα και δύναμιν είχον οί ιερείς. Ο βασιλεύς έκυβέρνα το κράτος μαζί με τούς γαιοκτήμονας και τούς ιερείς.

Με τον καιρόν οί βασιλείς έγιναν πολύ δυνατοί και ήνωσαν όλην την Αίγυπτον υπό την έξουσίαν των. Αυτό έγινεν εις πολύ παλαιούς χρόνους, 5000 έτη π. Χ. Οί πλού- **5000** σιοι και δυνατοί αύτοι βασιλείς της Αιγύπτου ώνομάζοντο Φαραώ. Πρωτεύουσά των ήτο τον παλαιότερον καιρόν ή Μέμφις εις την Μέσην Αίγυπτον, άργότερον αί Θήβαις εις την Άνω Αίγυπτον.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΙΓΥΠΤΙΩΝ

Οί Αιγύπτιοι ήσαν εύσεβέστατοι. Έλάτρευον πολλούς Θεούς.

Τὸν παλαιότερον καιρὸν ἐλάτρευον τὰ ζῶα, τὸν κροκόδειλον, τὴν γάταν, πρὸ πάντων τὸν ταῦρον, ὁ ὁποῖος ἦτο τὸ ἱερὸν ζῶον τῆς Αἰγύπτου. Ἀργότερον ἐλάτρευσαν τὰ οὐράνια σώματα, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην. Ἐπίσης εἶχον μεγάλην εὐλάβειαν διὰ τοὺς νεκρούς.

Σκηναὶ γεωργίας (αἰγυπτιακὴ τοιχογραφία).

Ἐπάνω, καλλιέργεια καὶ θερισμός, κάτω ἀλώνισμα.

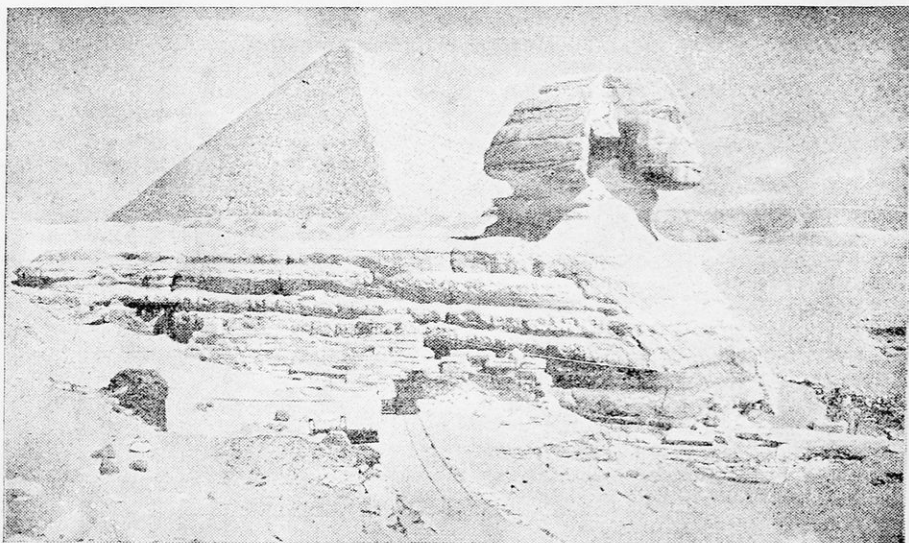
Διὰ τοῦτο ἐταρίχευον τὰ σώματα τῶν νεκρῶν καὶ τὰ ἐφύλαττον ἐντὸς στερεῶν τάφων, διὰ νὰ τὰ εὕρῃ ἡ ψυχὴ, ὅταν ἐπιστρέψῃ. Ἐσώθησαν πολλὰ σώματα Αἰγυπτίων μέχρι σήμερον, ἰδίως βασιλέων. Αὐτὰ εἶναι αἱ λεγόμεναι μούμιαι.

ΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ

Ἐσώθησαν πολλὰ μνημεῖα τῶν Αἰγυπτίων, τὰ ὁποῖα κινοῦν τὸν θαυμασμόν μας. Τὰ μνημεῖα αὐτὰ εἶναι κυρίως τάφοι, ἀνάκτορα καὶ ναοί.

Οἱ παλαιότατοι βασιλεῖς, διὰ νὰ ἀσφαλίσουν τὸ σῶμα των,

κατεσκεύασαν πελωρίους τάφους, τὰς λεγομένας Πυραμίδας, αἱ ὁποῖαι σφύζονται μέχρι σήμερον καὶ ὑψώνονται ὡς ὄρη εἰς τὸ μέσον ἀμώδους πεδιάδος βορειοδυτικῶς τοῦ σημερινοῦ Καίρου.

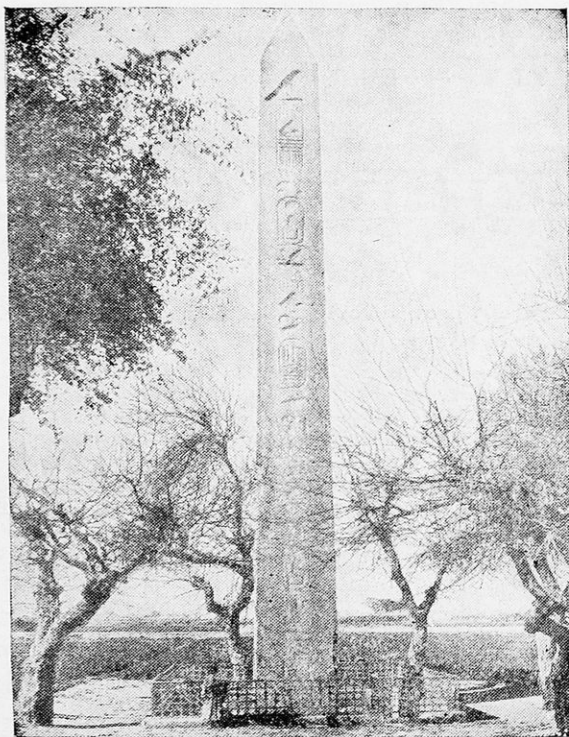

Αἱ πυραμίδες καὶ ἡ Μεγάλη Σφίγξ.

Αἱ πυραμίδες ἔχουν ζωὴν περίπου 5.000 ἐτῶν. Ἡ μεγαλυτέρα, ἡ ὁποία φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα, ἔχει ὕψος 146 μ. καὶ πλάτος 227 μ. Χίλιοι ἄνθρωποι ἐργάσθησαν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη, διὰ νὰ τὴν κατασκευάσουν. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ τάφου αὐξάνει ἡ Μεγάλη Σφίγξ, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν ἀπ' αὐτὸν καὶ φαίνεται ὡς νὰ φυλάττη τὴν εἰσοδὸν του. Ἡ κεφαλὴ τῆς ἔχει μέγεθος 5 μ. καὶ μόνον ἡ μύτη τῆς εἶναι 2 μ.

Ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα μνημεῖα εἶναι ἐπίσης ἡ Μεγάλη Σφίγξ, ἄγαλμα λέοντος με κεφαλὴν γυναικός, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὰς πυραμίδας. Εἶχεν ὕψος 23 μ., μήκος 57 μ. καὶ ἦτο σκαλισμένη εἰς βράχον ἐπὶ τόπου. Ὑποθέτουν, ὅτι παριστάνει τὸν ποταμὸν Νεῖλον.

Ἐκ τῶν ἀνάκτορα περίφημον ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τὸ ἀνάκτορον τῆς Μέμφιδος. Οἱ Ἕλληνες τὸ ἐθαύμαζον πολὺ καὶ τὸ

Ὁ βελίσκος.

Ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος στέκεται δίπλα, ἡμποροῦμεν νὰ φαντασθῶμεν τὸ ὕψος.

ὠνόμαζον Λ α β ὕ ρ ι ν θ ο ν. Εἶχε 1500 ὑπόγεια καὶ 3000 ἰσόγεια δωμάτια.

Λείψανα ναῶν ἐσώθησαν ἰδίως εἰς τὴν θέσιν τῶν Θηβῶν. Ἦσαν καὶ αὐτοὶ πελώρια οἰκοδομήματα, μὲ προαύλια, αὐλὰς,

σειράς κίωνων, στοάς. Ὁ περίβολος τοῦ ναοῦ τῶν Θεβῶν εἶχε μήκος 1400 μ. καὶ πλάτος 560 μ. Ἡ εἴσοδος τῶν ἐστολίζετο μὲ σφίγγας καὶ ὀβελίσκους, οἱ ὅποιοι ἦσαν λίθοι μονοκόμματοι, στενοί, πολὺ ὑψηλοί, μέχρι 30 μ., μὲ εἰκόνας καὶ ἐπιγραφάς.

Οἱ Αἰγύπτιοι πρῶτοι ἀνεκάλυψαν τὴν γραφήν, τὰ ἱερογλυφικὰ γράμματα, καὶ τὰς πρώτας γνώσεις τῆς ἀριθμη-

Ἱερογλυφικά.

Τὰ γράμματα αὐτὰ σημαίνουν Ἀλέξανδρος, Βερενίκη, Κλεοπάτρα.

τικῆς καὶ τῆς ἱατρικῆς. Ἀπὸ τὸ φυτὸν πάπυρον κατεσκεύαζον εἶδος χάρτου. Ὁ χάρτης ἀπὸ πάπυρον διεδόθη καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸν ἐγράφησαν τὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων.

Οἱ ναοὶ καὶ τὰ ἄλλα μνημεῖα εἶναι στολισμένα μὲ εἰκόνας, ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφάς (ἱερογλυφικά). Αἱ εἰκόνες καὶ τὰ ἀνάγλυφα παριστάνουν, πῶς ἔζων οἱ Αἰγύπτιοι, πῶς ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν, πῶς ἐθέριζον ἢ διωχέτευον τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἐπαινοῦν τὰ κατορθώματα καὶ τὴν δόξαν τῶν Φαραῶ. Ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἐπισκέπτεται τὰ μνημεῖα τῆς Αἰγύπτου, νομίζει, ὅτι εὐρίσκεται εἰς τοὺς παναρχαίους ἐκείνους χρόνους καὶ ὅτι ζῇ μίαν στιγμὴν τὴν ζωὴν τῶν παλαιῶν Αἰγυπτίων.

2. ΟΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ

Η ΦΟΙΝΙΚΗ

Ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον εἶναι ἡ χώρα τῶν Φοινίκων, ἡ Φοινίκη, μολονότι εὕρεται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν

ἀπὸ αὐτὴν. Ἐπίσης διαφορετικοὶ εἶναι καὶ οἱ κάτοικοί της, οἱ **Φοίνικες**.

Φοινίκην ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι τὴν παραλίαν τῆς Συρίας, ἡ ὁποία εὐρίσκεται μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ὄρους Λιβάνου. Ἡ παραλία αὕτη εἶναι στενὴ καὶ δὲν παράγει ὅσα χρειάζονται, διὰ τὴν ζήτησιν οἱ κάτοικοι. Ἐκτὸς τούτου τὸ ὑψηλὸν ὄρος Λίβανος, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται εἰς ὅλον τὸ μῆκος τῆς χώρας, ἐμποδίζει τὴν συγκοινωνίαν

Τύπος Φοίνικος

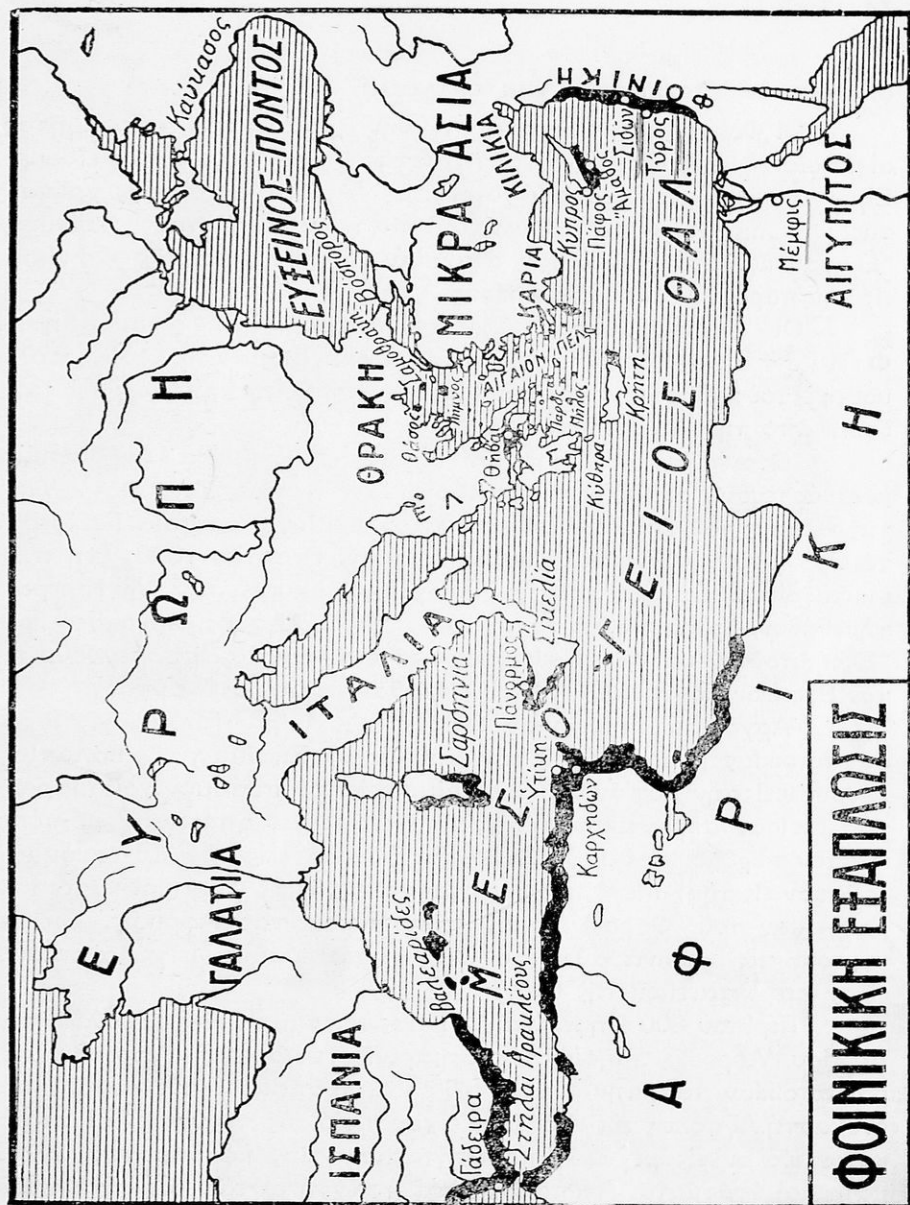
(ἀπὸ τάφον αἰγυπτιακόν).

Οἱ Φοίνικες ἦσαν ὑψηλοί, λεπτοί, μέ μαῦρα μαλλιά. Εἰς τὴν εἰκόνα παριστάνεται εὐκατάστατος ἔμπορος, ὁ ὁποῖος φορεῖ μονοκόμματον μάλλινον ὕφασμα καὶ ἔχει σκεπασμένην τὴν κεφαλὴν του με σκούφον, ὁ ὁποῖος δένεται με μικρὰν ταινίαν.

διὰ τὴν κερδίσουν χρήματα καὶ τὴν θησαυρίσουν, ὅχι διὰ τὴν αὐξήσουν τὰς γνώσεις των.

με τὸ ἐσωτερικόν. Οἱ κάτοικοι λοιπὸν τῆς Φοινίκης ἦσαν ὑποχρεωμένοι τὴν συγκοινωνοῦν διὰ τῆς θαλάσσης με πλοῖα. Αὐτὸ τοὺς ἔκαμε τὴν ναυτικὴν καὶ ἔμπορον. Οἱ Φοίνικες ἐπλούτησαν ἀπὸ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, προώδευσαν πολὺ, ἐπολλάπλασιασθήσαν καὶ ἔκτισαν μεγάλαι πόλεις. Αἱ σημαντικώτεραι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἡ Σιδὼν τὸν παλαιότερον καιρὸν καὶ ἀργότερον ἡ Τύρος.

Οἱ Φοίνικες κατήγοντο ἀπὸ τὴν ἰδίαν φυλὴν με τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Ἀλλ' ἐνῶ ἐκεῖνοι ἦσαν κυρίως γεωργοί, αὐτοὶ ἀπὸ τὴν κατασκευὴν καὶ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας των ἤλλαξαν τρόπον ζωῆς. Ἠγάπησαν τὴν κίνησιν, τὰ μακρινὰ ταξίδια καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις. Τὸ πνεῦμα των ἐξύπνησεν. Οἱ Φοίνικες ἦσαν πολὺ εὐφυεῖς, ἀλλὰ πονηροὶ καὶ φιλάργυροι. Ἐταξίδευον,

ΟΙ ΦΟΙΝΙΚΕΣ ΕΞΟΥΣΙΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΘΑΛΑΣΣΑΝ

Οί Φοίνικες τήν ναυτικήν τέχνην ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς Κρήτας, οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ πρῶτοι ναυτικοὶ τῆς Μεσογείου, ὅπως εἶδομεν. Εἶχον ἀνταγωνιστὰς τοὺς Ἀχαιοὺς. Οἱ Ἀχαιοὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεγάλης δόξης των ἦσαν δυνατώτεροι ἀπὸ τοὺς Φοίνικας. Ἐκαμαν μάλιστα σπουδαίαν ἀποικίαν εἰς τὰ νότια τῆς Φοινίκης, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Παλαιστίνης.

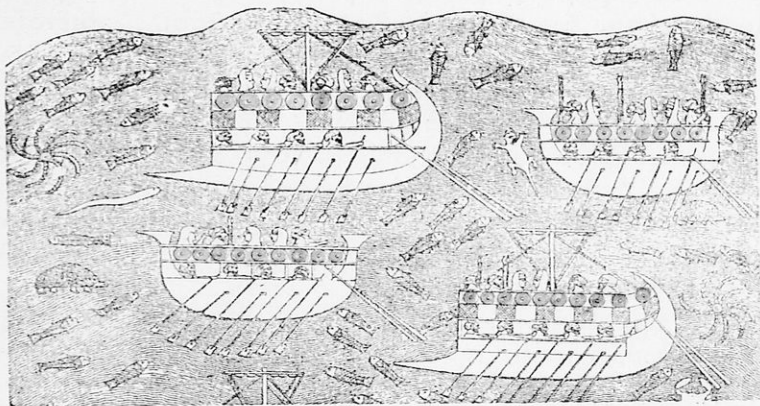
Οἱ Ἀχαιοί, οἱ ὅποιοι ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ, ὠνομάσθησαν Φιλισταῖοι, ἦσαν πολεμικώτατοι καὶ ἔκαμαν πολλοὺς πολέμους μὲ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς ἐνίκησαν πολλάκις, καθὼς γνωρίζομεν ἀπὸ τὴν Ἱερὰν ἱστορίαν.

Ὅταν ὅμως ἡ δύναμις τῶν Ἀχαιῶν ἐχάθη μετὰ τὴν δωρικὴν μετάνάστευσιν, οἱ Φοίνικες ἐκυριάρχησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀπὸ τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου κατεσκεύαζον πλοῖα, τὰ ὅποια μετέφερον τὰ προϊόντα τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Δύσιν. Περίπου 1000 ἔτη π.Χ. ἔγιναν οἱ πρῶτοι ναυτικοὶ τῆς Μεσογείου. Ἐκυρίευσαν τὴν Κύπρον, τὴν Ρόδον, ἔφθασαν εἰς τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος, ἐπέρασαν τὸν Ἑλλησποντον καὶ τὸν Βόσπορον καὶ ἐπῆγαν νὰ ἐμπορευθοῦν εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Οἱ Ἕλληνες ἔμαθαν πολλὰ ἀπ' αὐτοὺς.

Ἀργότερα ἐστράφησαν πρὸς τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον. Ἰδρυσαν ἀποικίας ἢ σταθμοὺς εἰς τὰ παράλια τῆς Σικελίας, τῆς Γαλατίας, ἔφθασαν εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ πλησίον εἰς τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ ἐκτίσαν σημαντικὴν πόλιν, τὰ Γάδειρα. Ἐπέρασαν μάλιστα καὶ τὸν πορθμὸν τοῦ Γιβραλτάρ, ἐταξίδευσαν εἰς τὸν Ὠκεανὸν καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρεττανίαν. Φοίνικες ναυτικοὶ κατὰ παραγγελίαν τοῦ Φαραῶ ἔκαμαν τὸν γύρον τῆς Ἀφρικῆς. Διὰ νὰ κάμνουν τὰ μακρινὰ αὐτὰ ταξίδια, κατεσκεύασαν μεγάλα πλοῖα, εἶδος ὑπερωκεανείων τῆς ἐποχῆς.

Περίπου 800 ἔτη π.Χ. οἱ Φοίνικες ἐκτίσαν εἰς τὴν παραλίαν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, πλησίον τῆς σημερινῆς Τύνιδος, τὴν σπουδαιοτέραν ἀποικίαν των, τὴν Καρχηδόνα, ἡ ὅποια ἔγινε μεγάλη καὶ ὀνομαστή. Αἱ πόλεις τῆς Φοινίκης εἶχον πολλοὺς τεχνίτας, οἱ ὅποιοι κατεσκεύαζον εἰς μεγάλας ποσότητας ἀγγεῖα, κοσμήματα, ἀγάλματα καὶ ὑφάσματα. Ἡ ποιότης καὶ ἡ τέχνη αὐτῶν δὲν ἦτο πολὺ

καλή, διότι ὁ σκοπὸς τῶν ἦτο νὰ τὰ πωλήσουν εἰς ξένας χώρας. Ἔγιναν ὅμως περίφημοι οἱ τεχνῖται τῆς Φοινίκης, διότι κατεσκεύα-

Φοινικικὰ πλοῖα (ἀνάγλυφον ἀπὸ ἀσσυριακὸν ἀνάκτορον).

Διακρίνομεν δύο τύπους πλοίων. Τὰ μεγαλύτερα (ἐπάνω ἀριστερά, κάτω δεξιὰ) εἶναι ἀνοικτῆς θαλάσσης με πρύμνην ὕψηλὴν καὶ πρῶραν χαμηλὴν, ἐφωδιασμένην με ἔμβολον. Κινοῦνται με πανιά καὶ με κουτιά. Τὰ μικρότερα εἶναι ποταμόπλοια καὶ κινοῦνται μόνον με κουτιά. Ὁ τεχνίτης ἐφρόντισε νὰ παραστήσῃ τὴν θάλασσαν με ψάρια, ὀκταπόδια κτλ.

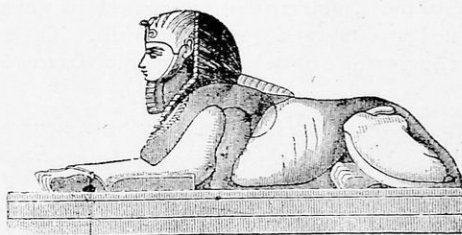
ζον ὕελους καὶ ἔβαφον ὑφάσματα με τὴν πορφύραν. Τὸ ὥραϊον αὐτὸ χρῶμα τὸ δίδει ἓν εἶδος κογχυλίων, τὰ ὅποια ἐγνώριζον νὰ ἀλιεῦουν οἱ Φοῖνικες.

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΚΑΔΜΟΥ

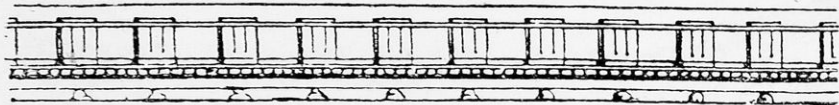
Ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες εἶχον λησμονήσει τὴν παλαιότεραν ἱστορίαν, πρὸ πάντων τὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης καὶ τῶν Ἀχαιῶν, ἐπίστευον, ὅτι οἱ παλαιότεροι πολιτισμένοι ἄνθρωποι ἦσαν οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ αὐτοὺς ἔμαθον τὰς τέχνας, τὰ γράμματα κτλ. Ἐνόμιζον, ὅτι οἱ Φοῖνικες ἦσαν οἱ πρῶτοι καὶ οἱ παλαιότεροι ναυτικοὶ τῆς Μεσογείου καὶ ὅτι αὐτοὶ με τὰ πλοῖα τῶν ἔφερον τὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Αὐτὸ φαίνεται ἀπὸ πολλοὺς μύθους, πρὸ πάντων ἀπὸ τὸν μῦθον τοῦ Κάδμου.

Ὁ **Κάδμος** ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Φοινίκης καὶ ἀδελφὸς τῆς Εὐρώπης, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη ὁ Ζεὺς καὶ ἐγέννησε τὸν Μίνωα. Ὁ Ζεὺς ἔλαβε κρυφὰ τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὸ πατρικὸν τῆς ἀνάκτορον καὶ τὴν ἔφερεν εἰς τὴν Κρήτην. Ὁ βασιλεὺς διέταξε τότε τὸν υἱόν του, τὸν Κάδμον, νὰ ἐξέλθῃ νὰ ἀναζητήσῃ τὴν ἀδελφήν του. Ἐκεῖνος ἐγύρισε γῆν καὶ θάλασσαν, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ τὴν ἀνακαλύψῃ. Ἠρώτησε τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ ἐκεῖνο τὸν συνεβούλευσε νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἀγελάδα, τὴν ὁποίαν θὰ συναντήσῃ, καὶ ὅπου σταθῇ αὐτὴ νὰ ἐγκατασταθῇ, ἐκεῖ καὶ νὰ κτίσῃ πόλιν. Τὸ ζῶον ἐστάθη εἰς μίαν θέσιν τῆς πεδιάδος τῆς Βοιωτίας. Ἐκεῖ ὁ Κάδμος ἔκτισε πόλιν, τὰς Θήβας, κατεσκεύασεν ἀνάκτορον, ναοὺς, ἔθεσε νόμους καὶ ἐκυβέρνησεν ὁ ἴδιος.

Ἀπὸ τὸν Κάδμον οἱ Ἕλληνες ἔμαθαν πολλὰ. Αὐτὸς εἰσήγαγε πρῶτος τὰ γράμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὸ φοινικικὸν ἀλφάβητον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον προῆλθεν ἡ ἑλληνικὴ γραφή.

Αἰγυπτιακὴ Σφίγξ.

Ο ΟΜΗΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ

Ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Δωριέων, ὅπως εἴπομεν, ἔγινεν αἰτία νὰ φύγουν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς καλυτέρους Ἕλληνας, οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον δημιουργήσῃ τὸν μυκηναϊκὸν πολιτισμόν. Ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ εἰς τόπον πολὺ εὐφορον καὶ κλίμα πολὺ καλὸν καὶ ἐξηκολούθησαν νὰ προσδεύουν. Μετὰ τὴν δωρικὴν μετανάστευσιν ἡ πλέον ἀνεπτυγμένη ἐλληνικὴ χώρα ἦτο ἡ Μ. Ἀσία.

Εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν οἱ Ἕλληνες ἐξηκολούθησαν νὰ ζοῦν ὅπως εἰς τὴν παλαιὰν πατρίδα των. Ἦσαν κυρίως γεωργοί, κατεγίνοντο ὅμως καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν. Τὴν χώραν ἐξηκολούθουν νὰ κυβερνοῦν οἱ βασιλεῖς μαζὶ μὲ τοὺς εὐγενεῖς. Ἐκτιζαν ἀνάκτορα ὅπως τὰ μυκηναϊκά, κατεγίνοντο εἰς τὰ πολεμικά, τὴν πολεμικὴν ἀνδρείαν ἐθεώρουν ὥς τὸ μεγαλύτερον προτέρημα, ἦσαν εὐθυμοὶ καὶ γεμᾶτοι διάθεσιν.

Οἱ ἄποικοι δὲν ἐλησμόνησαν τὴν παλαιὰν των πατρίδα. Ἐγνώριζον, ὅτι οἱ πρόγονοὶ των ἔζησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ βασιλεῖς των ἦσαν ὑπερήφανοι, διότι κατήγοντο ἀπὸ τὰς βασιλικὰς οἰκογενεῖας τῶν ἡρωικῶν χρόνων, ἀπὸ τὸν Θησέα, ἀπὸ τὸν Ἀγαμέμνονα, τὸν Ἀχιλλέα καὶ τοὺς ἄλλους ἥρωας τοῦ Τρωικοῦ πολέμου. Διηγοῦντο πολλὰ διὰ τὴν ζωὴν, τοὺς πολέμους καὶ τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων των. Εἰς τὰ συμπόσια καὶ εἰς τὰς πανηγύρεις οἱ ποιηταὶ ἔψαλλον τραγούδια, μὲ τὰ ὅποια ἐξύμουν τὰς πράξεις τῶν παλαιῶν ἡρώων. Τὰ ποιήματα αὐτὰ ἦσαν πολὺ ἀγαπητὰ καὶ ὅλος ὁ κόσμος τὰ ἐμάνθανεν ἀπ' ἑξῶ.

Ο ΟΜΗΡΟΣ

Ἀπὸ τοὺς χρόνους αὐτοὺς, δηλαδή 900—700 ἔτη π.Χ., σφύζονται δύο μεγάλα καὶ πολὺ σπουδαῖα ποιήματα, ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια, τὰ ὁποῖα ἔκαμεν ἓνας μεγάλος ποιητής, ὁ **Ὅμηρος**. Δὲν γνωρίζομεν, πότε ἔζησε καὶ τί ἦτο ὁ Ὅμηρος. Οἱ ἀρχαῖοι ἔπλασαν ὁλόκληρον μῦθον διὰ τὴν γέννησιν καὶ τὴν ζωὴν του. Ἔλεγον,

Ὁ Ὅμηρος.
(ἀρχαία προτομή).

ὅτι ἦτο υἱὸς θεοῦ, ἑνὸς ποταμοῦ πλησίον τῆς Σμύρνης, ὅτι τὸ χάρισμα νὰ κάμνη ὥραϊα ποιήματα ἔλαβεν ἀπὸ τὸν θεὸν Ἀπόλλωνα. Πολλοὶ ἐπίστευον, ὅτι ὁ Ὅμηρος ἦτο τυφλός. Τὸ πιθανώτερον εἶναι, ὅτι εἶχε γεννηθῇ εἰς τὴν Σμύρνην ἢ τὴν Χίον. Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐπέμενον, ὅτι εἰς αὐτὰς ἐγεννήθη ὁ μεγάλος ποιητής. Ἐπὶ τὰ πόλεις, ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, φιλονικοῦν διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ὀμήρου. Τὰ ποιήματά του εἶναι τόσον ὥραϊα, ὥστε ἀποροῦμεν, πῶς ἡ ποιητικὴ τέχνη εἶχε φθάσει εἰς τὴν τελειότητα κατὰ τοὺς παλαιούς ἐκείνους χρόνους.

ΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Ἡ Ἰλιάς διηγεῖται τὸν Τρωικὸν πόλεμον. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ σημεῖον, ὅπου ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφιλονίκησε μὲ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ ἔπαυσε νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὸν πόλεμον.

Ἡ Ὀδύσσεια περιγράφει τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεύς. Ὁ πονηρὸς βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης, ὁφθαλμὸς μετὰ δέκα ἔτη πόλεμον ἐκυρίευσεν μὲ τὴν πανουργίαν του τὴν πόλιν τοῦ Πριάμου, τὴν Τροίαν, περιεπλανήθη ἄλλα δέκα ἔτη εἰς τὴν θάλασσαν, ἐνῶ προσεπάθει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ὅπου τὸν ἐπερίμενεν ἡ πιστὴ του σύζυγος Πηνελόπη. Παλαίει μὲ τέρατα καὶ ἀγριανθρώπους, μὲ τρικυμίας καὶ συμφοράς, κατορθώνει ὅμως νὰ σωθῇ, ἔπειδὴ ἔχει ἀντοχήν, ἐφευρετικότητα καὶ θάρρος.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΤΟΥ ΟΜΗΡΟΥ

Τὰ ποιήματα τοῦ Ὅμηρου μᾶς παρουσιάζουν ὁλόκληρον κόσμον, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐλκύει καὶ μᾶς συγκινεῖ. Ὅσα διηγεῖται διὰ τοὺς ἥρωας καὶ τοὺς πολέμους εἶναι βέβαια ἀνάμεικτα μὲ πολλοὺς μύθους.

Πολεμιστὴς ἀποχαιρετῶν τὴν γυναῖκα του.

(ἀπὸ εἰκονογραφημένον ἀγγεῖον, Βιέννη).

Πολεμιστὴς τῶν ὁμηρικῶν χρόνων ἔτοιμος νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὸν πόλεμον.
Ἡ σύζυγός του χύνει οἶνον ἀπὸ μικρὸν ἀγγεῖον εἰς τὴν φιάλην, τὴν ὁποῖαν κρατεῖ ἐκεῖνος.

Ἀπὸ τὰς περιγραφάς του ὁμως μανθάνομεν τὴν ζωὴν καὶ τὰς ιδέας τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του.

Εἰς τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα οἱ Ἕλληνες παρουσιάζονται γε-
 μάτοι νεότητα καὶ ὁρμήν. Ἀγαποῦν τὴν ζωὴν, λατρεύουν τὰ ὠραῖα
 πράγματα καὶ θυσιάζονται διὰ τὴν τιμὴν. Εἶναι ὅμως ἀκόμη ὁρμη-
 τικοὶ καὶ δὲν κατορθώνουν νὰ ἐξουσιάσουν τὰ πάθη των. Ὁ Ἀχιλ-
 λεὺς π. χ. δένει ἀπὸ τὸ ἄρμα του τὸν νεκρὸν Ἑκτορα, τὸν σύρει
 εἰς τὸ χῶμα καὶ τὸν ἀφήνει ἄταφον. Ἐν τούτοις συγκινοῦνται εὐκό-
 λως καὶ ἔχουν εὐγενῆ αἰσθήματα. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον γίνονται
 ἡμερώτεροι καὶ αἱ γνώσεις των αὐξάνονται.

Τὰ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα ζοῦν, εἶναι κυρίως ἡ γεωργία καὶ ἡ
 κτηνοτροφία. Ναυτιλία καὶ ἐμπόριον δὲν ἦσαν ἀκόμη ἀνεπτυγμένα.
 Ἀγαποῦν πολὺ τὰς διασκεδάσεις, τοὺς ἀγῶνας, τὰ συμπόσια.
 Οἱ βασιλεῖς προσκαλοῦν τοὺς εὐγενεῖς εἰς δεῖπνα, τρώγουν ἄφθονον
 κρέας ψημένον ἐπάνω εἰς τὴν φωτιάν, πίνουν τὸν μαῦρον οἶνον,
 ἀκούουν τοὺς μουσικοὺς νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ ὑμνοῦν τοὺς θεοὺς
 καὶ τοὺς παλαιοὺς ἥρωας.

Ὁ Ἀγαμέμνων εἶναι ὁ σεβαστὸς βασιλεὺς, πλούσιος, μὲ πο-
 λὺν στρατὸν καὶ πλοῖα. Ὁ Ἀχιλλεὺς εἶναι ὁ τύπος τοῦ νεαροῦ
 ἥρωος, τὸ παλληκάρι, τὸ ὁποῖον εἶναι πρόθυμον νὰ θυσιασθῇ, ἀλλὰ
 δὲν ἐννοεῖ νὰ τοῦ πειράξουν τὸ φιλότιμον. Ὁ Αἴας εἶναι ὁ μεγαλό-
 σωμος πολεμιστὴς, στερεὸς ὡς πύργος, ἀγαθὸς ὅμως καὶ καλο-
 προαίρετος. Ὁ Νέστωρ, ὁ φρόνιμος καὶ πολὺπειρος γέρων, πρόθυ-
 μος νὰ συμβουλευσῇ καὶ νὰ συμβιβάσῃ. Ὁ Ὀδυσσεὺς εἶναι ὁ τύπος
 τοῦ ἱκανοῦ καὶ ἐφευρετικοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δὲν χάνει τὴν ψυ-
 χραιμίαν του εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις καὶ εὐρίσκει πάντοτε
 διέξοδον. ✕

Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ

Τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου εἶναι ἀπὸ τὰ ὠραιότερα πράγμα-
 τα, τὰ ὁποῖα ἐδημιούργησε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα.

Αἱ περιγραφαὶ των εἶναι φυσικώταται, αἱ διηγήσεις γοητευ-
 τικαί. Τὰ πρόσωπα καὶ τὰ ἐπεισόδια μένουν ἀλησμόνητα, ὅταν μίαν
 φορὰν τὰ μάθωμεν. Ἀπὸ τοὺς παλαιότερους χρόνους μέχρι σήμερον
 οἱ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν καὶ ἐτίμησαν ὑπερβολικὰ τὸν Ὀμηρον.
 Ἀκόμη σήμερον παραδέχονται, ὅτι εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποιητὴς
 τοῦ κόσμου. Τὰ ἔργα του εἶναι μεταφρασμένα εἰς ὅλας τὰς γλώσσας.

Διὰ τοὺς ἀρχαίους "Ελληνας ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος διδάσκαλος. "Ολοι ἔμαθαν κάτι ἀπ' αὐτόν, οἱ ποιηταὶ τὸν εἶχον παράδειγμα, οἱ γλύπται καὶ οἱ ζωγράφοι ἐδανείσθησαν εἰκόνας ἀπὸ τὰ ποιήματά του. Τὰ παιδιὰ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἀνεγίνωσκον τὸν "Ομηρον καὶ ἀπεστήθιζον τὰ ποιήματά του. Μερικοὶ ἐγνώριζον ἀπ' ἔξω ὁλόκληρον τὴν "Ιλιάδα καὶ τὴν "Οδύσσειαν.

Ἀχιλλεὺς καὶ Πάτροκλος (ἀπὸ ἀττικὸν ἀγγεῖον).
 Ὁ Ἀχιλλεὺς δένει τὰ τραύματα τοῦ φίλου του Πατρόκλου.

81

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ

Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὀμήρου, δηλαδή τὸν 9ον καὶ 8ον π. Χ. αἰῶνα, οἱ Ἕλληνες κατέκουν τὴν κυρίως Ἑλλάδα καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν. Ἦσαν γεωργοὶ καὶ ἔζων περιωρισμένοι εἰς τὸν τόπον των.

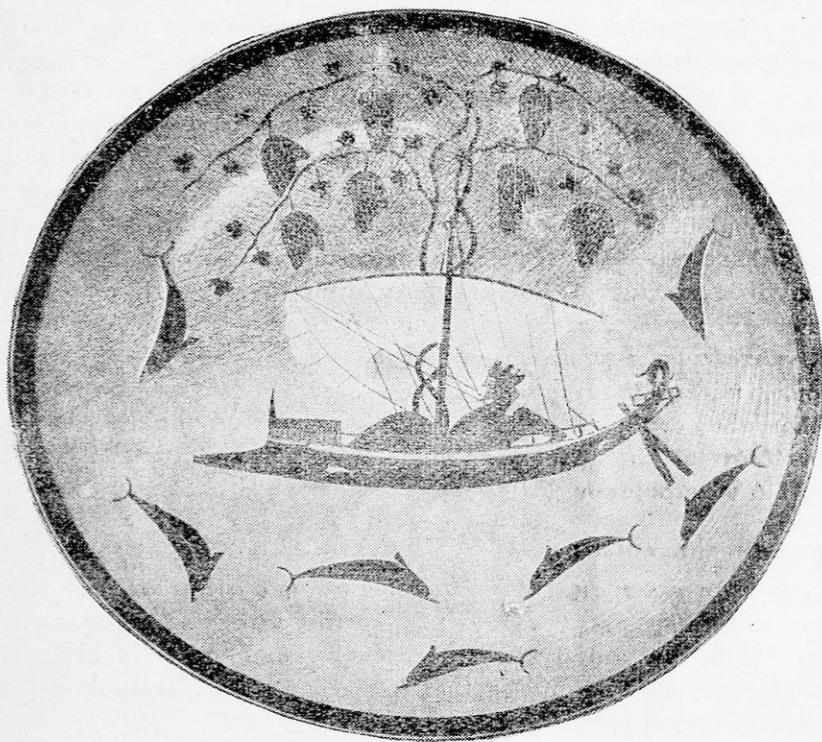
Ἀπὸ τὸν 8ον αἰῶνα ὁμως ἀρχίζει μία κίνησις, μία γενικὴ ἀνησυχία. Ὅλοι θέλουν νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, νὰ ταξιδεύσουν, νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς ἄλλας χώρας, νὰ κάμουν νέαν πατρίδα. Τί εἶχε συμβῆ;

Ἡ Ἑλλὰς ἀφοῦ τέλος ἡσύχασεν ἀπὸ τὴν ἀναστατάωσιν, τὴν ὁποίαν εἶχε δημιουργήσει ἡ δωρικὴ μετανάστευσις, ἤρχισε νὰ προοδεύῃ πάλιν. Ἐκαλλιέργουν καλύτερα τὴν γῆν, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐτυχία ἐπερίσσευσε, μαζὶ ἐπερίσσευσαν καὶ οἱ κάτοικοι. Περὶ τὸ 700 π.Χ. οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀναλάβει καὶ εἶχον μεγάλην διάθεσιν διὰ σημαντικὰ ἔργα καὶ ἐπιχειρήσεις.

Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ εἶχον γίνει σπουδαῖοι ναυτικοί. Πολλοὶ πόλεις, ἡ Μίλητος π.χ. εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἡ Κόρινθος εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀπέκτησαν πολλὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ πολεμικὸν ναυτικόν. Ἐξηρεύνησαν τὴν Μεσόγειον εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τοὺς μύθους διὰ τὰ θαλάσσια τέρατα, τὴν Σκύλαν, τὴν Χάρυβδι, τὰς Ἀρπυίας.

Ἀπὸ τοῦ 700—500 π.Χ. εἶχον μεγάλον πόθον νὰ ταξιδεύσουν, νὰ φύγουν, νὰ γνωρίσουν ξένας χώρας, νὰ πλουτήσουν, νὰ ἴδουν νέα πράγματα. Ἀντιπάλους εἰς τὴν θάλασσαν εἶχον τοὺς Φοίνικας. Ἀλλ' ἐνῶ ἐκεῖνοι ἦσαν πονηροὶ ἔμποροι καὶ ἐταξίδευον διὰ τὸ κέρδος μόνον, οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς τοῦ κέρδους εἶχον τὴν περιέργειαν νὰ ἴδουν καὶ νὰ μάθουν. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἐγινε μεγάλη ἔξοδος ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς χώρας. Οἱ Ἕλληνες ἐξηπλώθησαν εἰς

τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου καὶ ἔκτισαν χωρία

Ὁ Διόνυσος ταξιδεύει (ἀπὸ εἰκονογραφημένον ἄγγειον τοῦ βου αἰῶνος.
Μόναχον, Παλαιὰ Πινακοθήκη).

Ἡ ἀγάπη διὰ τὰ ταξίδια ἔκαμε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας νὰ φανταστοῦν, ὅτι καὶ οἱ θεοὶ τῶν ταξιδεύουν διαρκῶς. Ἡ χαριτωμένη παράστασις δίδει ἰδέαν διὰ τὰ πλοῖα, μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες διέσχισαν τὴν Μεσόγειον, διὰ νὰ ζητήσουν χώρας πρὸς ἀποίκισμόν. Δελφίνες συνοδεύουν τὸ πλοῖον τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὸν ἱστὸν φυτρώνει κλῖμα φορτωμένον ἀπὸ σταφύλια.

καὶ πόλεις, τὰς λεγομένας ἀποικίας. Ἡ Μεσόγειος ἀπὸ φοινικικὴ ἐγινεν ἑλληνικὴ θάλασσα.

ΔΙΑΤΙ ΕΦΥΓΑΝ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

Εἶναι πολλὰ τὰ αἷτια, τὰ ὁποῖα ὑπεχρέωσαν τοὺς Ἕλληνας νὰ φύγουν εἰς τὰς ἀποικίας.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπολλαπλασιάζετο ὁλοὲν καὶ ἡ γῆ μὲ τὰ μέσα, μὲ τὰ ὁποῖα τὴν ἐκαλλιέργουν τότε, δὲν ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ τοὺς θρέψῃ. Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἔφευγον εἰς τὰς ξένας χώρας, διὰ νὰ εὗρουν τόπον εὐφορον, νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ καὶ νὰ τὸν καλλιεργήσουν. Ἡ νέα χώρα ἐγίνετο πραγματικὴ πατρίς των.

Ἄλλοι σπουδαῖοι λόγοι διὰ τὸν ἀποικισμὸν ἦσαν αἱ πολιτικαὶ ταραχαί, τὰ κομματικά, ὅπως λέγομεν σήμερον. Τὸ κόμμα, τὸ ὁποῖον ἔχανεν εἰς τὰς πολιτικὰς ταραχάς, ἦτο ἠναγκασμένον πολλὰκις νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα. Ἀργότερα, ὅταν ἀνεπτύχθῃ τὸ ἐμπόριον, πολλοὶ ἔφευγον διὰ νὰ κερδίσουν καὶ νὰ πλουτήσουν. Ἄλλοι τέλος ἐταξίδευον ἀπὸ περιέργειαν, διὰ νὰ ἴδουν καὶ νὰ μάθουν. Διότι οἱ Ἕλληνες ἦσαν φιλομαθεῖς. Ἐταξίδευον, ὅπως ἔλεγον, διὰ νὰ κερδίσουν καὶ νὰ διδασθοῦν συγχρόνως.

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ

Ἡ ἀναχώρησις διὰ τὴν ἀποικίαν ἦτο σπουδαία ὑπόθεσις. Ἐγίνετο μεγάλη προετοιμασία. Τὸ κράτος ὑπεστήριζε τοὺς ἀποίκους. Ἔδιδε τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸν οἰκιστὴν, ὅπως ἔλεγον, ὁ ὁποῖος ἦτο συνήθως ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας καὶ ἀρχαιοτέρας οἰκογενείας.

Τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως ἐγίνετο μεγάλη τελετὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλη ἡ πόλις ἐλάμβανε μέρος. Οἱ ἀποικοὶ ἐπήγαιναν ἐν πομπῇ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἑστίας, ἐλάμβανον ἀπ' ἐκεῖ τὸ ἱερὸν πῦρ, τὸ ὁποῖον διετήρουν ἄσβεστον εἰς ὅλον τὸ ταξίδιον καὶ ἅμα ἔφθανον εἰς τὴν νέαν των πατρίδα, ἔκτιζον ναὸν καὶ τὸ ἔθετον ἐντὸς αὐτοῦ. Ἡ νέα πόλις ὠνομάζετο ἀποικία, ἡ δὲ πόλις, ἡ ὁποία τὴν ἔστελλε, μ η τ ρ ό π ο λ ι ς.

Ἡ ἀποικία ἐγίνετο κράτος ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν μητρόπολιν. Διετῆρει ὅμως πολλοὺς δεσμοὺς μὲ αὐτήν. Εἶχε κοινὴν γλῶσσαν, θρησκείαν, ἔθιμα, νόμους. Οἱ ἀποικοὶ ἐσέβοντο τὴν μητρόπολιν,

ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἑορτάς της, τὴν ἐβοήθουν, ὅταν εὐρίσκετο εἰς κίνδυνον. ἐζήτουν τὴν συνδρομὴν της, ὅταν ἐκινδύνεον αὐτοί.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΥΞΕΙΝΟΝ ΠΟΝΤΟΝ

Αἱ πρῶται ἀποικίαι ἐγίναν πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, δηλαδὴ εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης, Μακεδονίας καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην ἐπῆγαν οἱ Ἕλληνες, διότι τὰ μέρη αὐτὰ εἶχον μεταλλεῖα καὶ κυρίως δάση, τὰ ὅποια ἐδίδον ξύλα διὰ τὴν κατασκευὴν πλοίων. Τὰ παράλια τῶν δύο χωρῶν ἐγέμισαν ἀπὸ ἑλληνικὰς ἀποικίας.

Εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον ἀποικίας ἔστειλε κυρίως ἡ μεγάλη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις τῆς Μ. Ἀσίας Μίλητος. Τὰ παράλια τῆς θαλάσσης αὐτῆς ἀπὸ τὰ δύο μέρη, τὸ ἀσιατικὸν καὶ τὸ εὐρωπαϊκόν, δηλαδὴ τὰ παράλια τῆς σημερινῆς Τουρκίας καὶ τῆς σημερινῆς Ρωσσίας καὶ Ρουμανίας, ἐγέμισαν ἀπὸ ἑλληνικὰς ἀποικίας. Εἰς τὴν ἀσιατικὴν παραλίαν σπουδαῖαι ἦσαν ἡ Τραπεζοῦς καὶ ἡ Σινώπη.

Νόμισμα Κυζίκου
(Προποντίς).

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΦΡΙΚΗΝ

Οἱ Φαραῶ ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ Νείλου. Ἐκεῖ οἱ Μιλήσιοι ἐκτίσαν τὴν Ναύκρατιν. Περίφημος ἑλληνικὴ ἀποικία εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἦτο ἡ Κυρήνη, πλησίον εἰς τὴν σημερινὴν Τρίπολιν. Τὸ ἔδαφός της ἦτο εὐφορον, ἔδιδεν ἄφθονα σιτηρά, οἱ λόφοι της ἐκαλύπτοντο ἀπὸ ἀμπέλους καὶ καρποφόρα δένδρα, τὰ λειβάδια ἔτρεφον μεγάλα ζῶα, πρὸ πάντων ἵππους. Οἱ βασιλεῖς τῆς Κυρήνης ἦσαν ὀνόμαστοι διὰ τὸν πλοῦτον των, ἔκαμνον οἱ ἴδιοι ἐμπόριον καὶ ἔτρεφον ἵππους, με τοὺς ὁποίους ἐνίκησαν πολλάκις εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Νόμισμα Κυρήνης.
Κεφαλὴ λέοντος καὶ τὸ ἱαματικὸν φυτὸν σίλφιον.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑΝ ΚΑΙ ΣΙΚΕΛΙΑΝ

Τὸ ἄλλο ρεῦμα τῶν ἀποικιῶν ἔλαβε διεύθυνσιν πρὸς τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον. Εἰς τὴν διεύθυνσιν αὐτὴν ἐπρωτοστάτησε μία ἄλλη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ πόλις, ἡ Κόρινθος.

Πολὺ ἔνωρις οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν καὶ ἔκτισαν εἰς τὰ παράλια τῆς πολυαρίθμους καὶ σημαντικὰς ἀποι-

Νόμισμα Κρότωνος.
Παριστάνει τὸν Ποσειδῶνα.

Νόμισμα Ζάγκλης.
(Στενὸν Σικελίας.)

Νόμισμα Ἰμέρας.
(Σικελία.)

κίας, ὅπως ἦσαν ἡ Σύβαρις, ὁ Κρότων καὶ ὁ Τάρας. Τόσον πολλαὶ ἦσαν αἱ ἀποικίαι εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, ὥστε ἡ Νότιος Ἰταλία ἔγινε σχεδὸν ἑλληνικὴ καὶ ἐλέγετο διὰ τοῦτο Μεγάλη Ἑλλάς.

Ἐπίσης εἰς τὴν Σικελίαν ἱδρυσαν σημαντικωτάτας ἀποικίας. Ἡ μεγαλυτέρα καὶ ὀνομαστοτέρα ἦσαν αἱ Συρακοῦσαι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΑΛΛΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑΝ

Οἱ Ἕλληνες ἐπροχώρησαν δυτικώτερον καὶ ἔκτισαν ἀξιολόγους ἀποικίας εἰς τὴν παραλίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας. Ὀνομαστὴ ἀποικία εἰς τὴν Γαλλίαν ἦτο ἡ Μασσαλία, ἡ ὁποία εἶναι καὶ σήμερον σπουδαία πόλις.

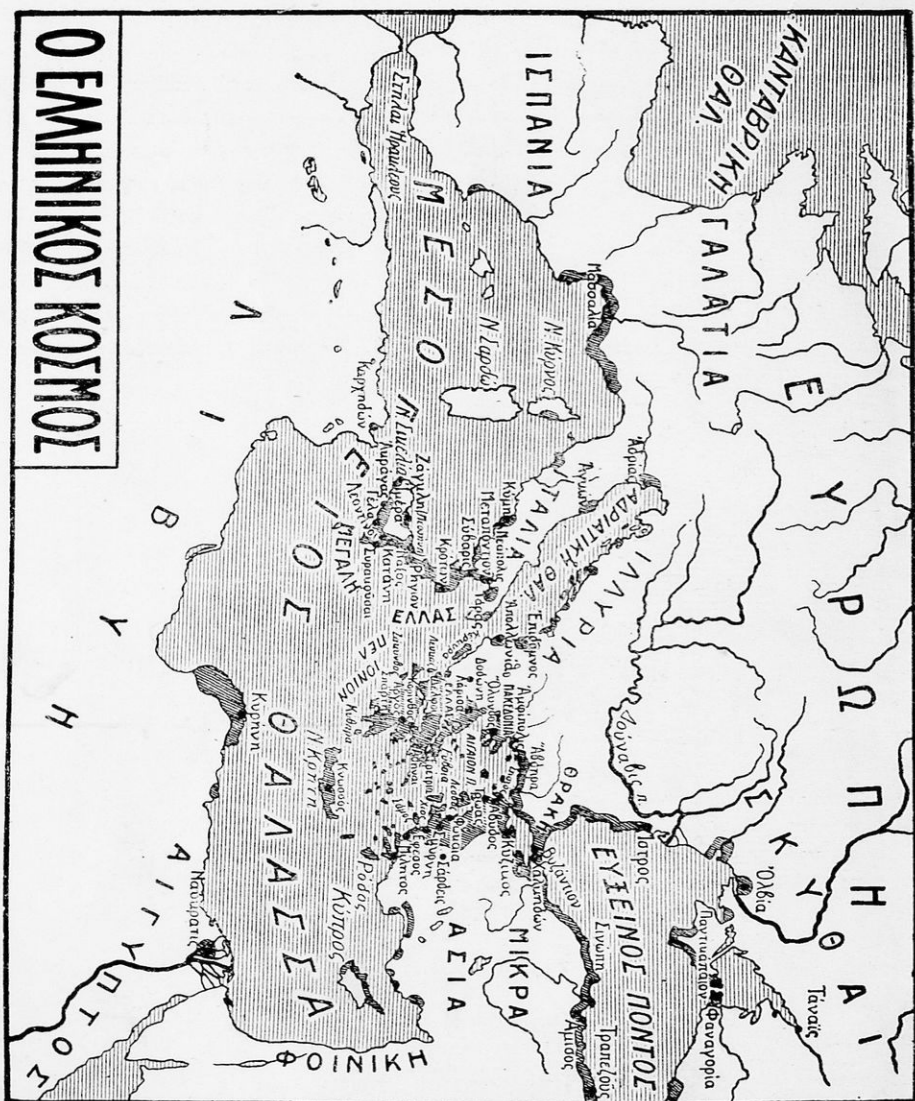
Εἰς τὴν ἀντικρυνὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς δὲν κατώρθωσαν νὰ περάσουν, διότι τοὺς ἐμπόδιζεν ἡ μεγάλη καὶ δυνατὴ ἀποικία τῶν Φοινίκων, ἡ Καρχηδών.

Οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τὸ τέλος τῆς Μεσογείου, εἰς τὸ Γι-

βραλτάρ, ἢ ὅπως ἔλεγον ἐκεῖνοι, εἰς τὰς Ἡράκλειους στήλας. "Ἐξω ἀπὸ τὸν πορθμὸν ἐξετείνεται ὁ ὠκεανός, χωρὶς τέλος, χωρὶς νήσους,

μυστηριώδης. Οἱ ναυτικοὶ τῆς Μασσαλίας ἐτόλμησαν νὰ ἐξέλθουν, ἔφθασαν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος εἰς τὴν Σενεγάλην τῆς Ἀφρικῆς, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἕως τὴν Βρεττανίαν, εἰς χώρας ἀγνώστους, αἱ ὁποῖαι ἔχοντο εἰς τὴν ὁμίχλην τῶν βορείων θαλασσῶν.

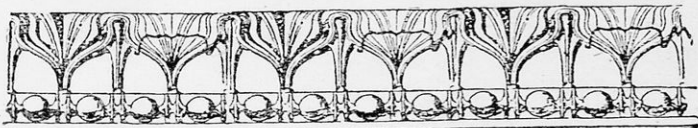

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ μικρὰ ἄλλοτε Ἑλλάς ἐξηπλώθη ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ. Σχεδὸν ὅλα τὰ παράλια τῆς Μεσογείου ἐγέμισαν ἀπὸ ἐλληνικὰς ἀποικίας. Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθη ἓνας μεγάλος ἐλληνικὸς κόσμος. Ὁ κόσμος αὐτὸς ἦτο γεμᾶτος ζωῇ καὶ κίνησιν. Ὁλόκληρος ἡ Μεσόγειος ἔγινεν ἐλληνικὴ θάλασσα. Τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα διέσχιζον αὐτὴν εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Εἰς ὅλα τὰ μέρη αὐτὰ ὠμίλου τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, ἐκυκλοφόρου τὰ ἐλληνικὰ νομίσματα καὶ οἱ διάφοροι λαοί, οἱ γείτονες τῶν Ἑλλήνων, ἐμάνθανον πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας.

Νόμισμα Κύπρου.

Η ΕΛΛΑΣ ΤΟΝ Ζ' ΚΑΙ ΣΤ' ΑΙΩΝΑ

ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

“Όσα γνωρίζομεν διὰ τοὺς Κρήτας, τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τὴν μετανάστευσιν τῶν Δωριέων, τὰ ἐμάθαμεν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς μύθους. Πολλὰ διὰ τὴν παλαιοτάτην ἐκείνην ἐποχὴν μᾶς ἐδίδαξαν αἱ ἀνασκαφαί. Οἱ σοφοὶ δηλαδή, οἱ ἀρχαιολόγοι, ἔσκαψαν τὰ μέρη, ὅπου ἦσαν παλαιαὶ πόλεις ἢ οἰκοδομαί, ἀνεκάλυψαν ἐρείπια ἀπὸ ναοὺς καὶ ἀνάκτορα ἢ ἀπὸ κατοικίας, ἀγάλματα, τοιχογραφίας, καὶ ἔμαθαν πολλὰ διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν τέχνην τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων. Αὐτὰ ὅμως δὲν εἶναι ἀρκετά, διὰ νὰ γνωρίσωμεν καλὰ τὴν ἱστορίαν των, τὰς σκέψεις καὶ τὰς πράξεις των μὲ τὴν σειράν. Διὰ τοῦτο τὴν παλαιότεραν ἐκείνην ἐποχὴν ὀνομάζουσι **μυθικήν** ἢ **προϊστορικήν**, διότι δὲν εἶχεν ἀρχίσει ἀκόμη ἡ ἱστορία.

Μετὰ τοὺς χρόνους ὅμως τοῦ Ὀμήρου ἔχομεν πληροφορίας περισσοτέρας. Οἱ Ἕλληνες εἶχον μάθει νὰ γράφουν τότε καὶ μᾶς ἄφησαν πολλὰ γραπτὰ ἐπάνω εἰς λίθους καθὼς καὶ βιβλία ὀλόκληρα, ἀπὸ τὰ ὅποια πληροφοροῦμεθα μὲ ἀκρίβειαν τὴν ζωὴν καὶ τὰς πράξεις των. Μετὰ τὸν Ὀμηρον ἀρχίζει ἡ **ἱστορία**, ἡ κυρίως ἱστορικὴ ἐποχὴ τῆς Ἑλλάδος.

ΑΙ ΦΥΛΑΙ

Μετὰ τὴν ὀμηρικὴν ἐποχὴν ἡ Ἑλλὰς δὲν παρουσιάζει πλέον μεγάλας μεταβολάς. Αἱ διάφοροι φυλαὶ ἐγκατεστάθησαν μονίμως, ἰδρύθησαν αἱ σπουδαιότεραι, ἀποικίαι καὶ ἐσχηματίσθησαν τὰ κυριώτερα κράτη.

Οἱ Ἕλληνες, ὅπως ὅλοι οἱ λαοί, εἶχον διαφορὰς μεταξύ των εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς συνηθείας. Ἐχωρίζοντο δηλαδή εἰς

φυλάς. Αί κυριώτεραι ἑλληνικαὶ φυλαὶ ἦσαν δύο, οἱ Ἰωνες καὶ οἱ Δωριεῖς. Ἴωνες ἦσαν οἱ ἀπόγονοι τῶν παλαιότερων κατοίκων, τῶν Ἀχαιῶν, Δωριεῖς ὅσοι ἤλθον βραδύτερον καὶ ἔφεραν τὴν ἀναστάτωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Οἱ Ἴωνες καὶ οἱ Δωριεῖς εἶχον μεγάλας διαφοράς. Ὡμίλου διαφορετικὴν διάλεκτον, ἐφόρουν διαφορετικὰ ἐνδύματα, εἶχον διαφορετικὰς κατοικίας, φαγητά, συνηθείας. Οἱ Δωριεῖς ἦσαν πολεμικοί, δὲν ἐφρόντιζον πολὺ διὰ τρόπους, τέχνας, γράμματα. Οἱ Ἴωνες ἀντιθέτως εἶχον λεπτοὺς τρόπους, ἤθελον νὰ ἔχουν ἀνετον κατοικίαν, ὥραϊα ἔπιπλα, κομψὰ ἐνδύματα, ἐκαλλιέργουν τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Οἱ περισσότεροι σοφοὶ καὶ καλλιτέχναι τῆς Ἑλλάδος ἦσαν Ἴωνες.

ΤΑ ΚΡΑΤΗ

Οἱ Ἕλληνες δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐνωθοῦν καὶ νὰ σχηματίσουν ἓν κράτος. Οὔτε αἱ φυλαὶ ἦσαν ἡνωμένοι μεταξύ των. Ἐκάστη πόλις μὲ τὴν περιοχὴν της ἀπετέλει ἰδιαίτερον κράτος. Εἶχε τοὺς νόμους της, τοὺς ἄρχοντάς της, τὴν ἀστυνομίαν καὶ τὸν στρατὸν της. Μεταξύ τῶν κρατῶν αἱ σχέσεις δὲν ἦσαν πάντοτε φιλικαί. Οἱ γείτονες πρὸ πάντων εἶχον διαφορὰς καὶ ὄχι σπανίως ἔκαμνον πολέμους.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ κράτη ἦσαν μικρὰ καὶ ἀδύνατα. Μερικὰ μόνον ἀπέκτησαν δύναμιν καὶ ἐγίναν ὀνομαστά. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, δηλαδὴ τὸν 7ον καὶ τὸν 6ον π.Χ. αἰῶνα, δύναμιν εἶχον κυρίως τὰ κράτη, τὰ ὁποῖα εὕρισκοντο ἔξω τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἡ Μίλητος π.χ. καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, αἱ Συρακοῦσαι εἰς τὴν Σικελίαν. Εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα τὰ σημαντικώτερα κράτη ἦσαν ἡ Κόρινθος, ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι. Ἀντιθέτως τὰ κράτη τῆς Βοιωτίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς βορειοτέρας Ἑλλάδος, τῆς Ἠπείρου δηλαδὴ καὶ τῆς Μακεδονίας, δὲν ἦσαν πολὺ ἀνεπτυγμένα κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν.

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ: ΕΜΠΟΡΙΟΝ, ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Τὸν παλαιότερον καιρὸν ἡ Ἑλλὰς ἦτο γεωργικὴ. Τὸ μόνον

μέσον, διὰ νὰ ἐξασφαλίζουν τὴν ζωὴν των οἱ ἄνθρωποι, ἦτο ἡ γεωργία. Μερικοὶ δυνατοί, οἱ εὐγενεῖς, ἦσαν κύριοι τῆς γῆς, οἱ δὲ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ εἰργάζοντο εἰς τὰ κτήματά των, διὰ νὰ ζήσουν. Τεχνίται δὲν ὑπῆρχον. "Ὅ,τι ὁ καθεὶς ἐχρειάζετο, κατοικίαν, ἐπιπλά, ἐργαλεῖα, τὰ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ κτῆμα του.

Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν, δηλαδὴ εἰς τὴν γεωργικὴν ἐποχὴν, οἱ ἄνθρωποι δὲν προώδευσαν πολὺ, ὁ νοῦς των κινεῖται ἀργά, δὲν βλέπουν καὶ δὲν ἀνακαλύπτουν νέα πράγματα, ἡ ζωὴ των δὲν ἀλλάζει, δὲν ἔχουν μεγάλας πόλεις, ζοῦν τὸ περισσότερον εἰς τὰ χωρία. "Ὅλοι οἱ μεγάλοι λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς, οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἄλλοι, ἔζησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὀμήρου ἔγινε σημαντικὴ μεταβολή. Οἱ Ἕλληνες ἐπροχώρησαν πολὺ εἰς τὰς τέχνας καὶ ἤρχισαν νὰ κάμνουν ἐμπόριον μὲ τὰς ξένας χώρας. Κατεσκεύαζον διάφορα ἀντικείμενα, ἀγγεῖα, ὅπλα, κοσμήματα, ὑφάσματα, τὰ ὅποια ἐπώλουν εἰς τοὺς ἄλλους λαοὺς μαζί μὲ τὰ προϊόντα τῆς χώρας των, οἶνον, ἔλαιον καὶ μέλι, τὰ ὅποια ἀντήλλασσον μὲ σῖτον, δέρματα, λινάρι καὶ πολύτιμα μέταλλα. Ἐκαμαν ἐργαστήρια καὶ, διὰ νὰ ἐπαρκέσουν εἰς τὴν ζήτησιν, ὑπεχρεώθησαν νὰ μεταχειρισθοῦν δούλους, δηλαδὴ αἰχμαλώτους πολέμου, τοὺς ὁποίους ἠγόραζον καὶ τοὺς ἠνάγκαζον νὰ ἐργάζωνται χωρὶς μισθόν, μὲ μόνον τὴν τροφὴν των. Τὰ μικρὰ ἐργαστήρια, εἰς τὰ ὅποια ὁ τεχνίτης εἰργάζετο μὲ ὀλίγους βοηθοὺς, ἔγιναν ἀληθινὰ ἐργοστάσια καὶ ἡ χειροτεχνία ἔγινε βιομηχανία. Διὰ νὰ κάμουν ἐμπόριον, κατεσκεύασαν πλοῖα καὶ ἔγιναν ναυτικοί. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δηλαδὴ ἀνεπτύχθησαν ἐμπόριον, βιομηχανία, ναυτιλία. Αὐτὸ ἔγινε διὰ πρῶτην φορὰν εἰς τὰς παραλιακὰς πόλεις, ἰδίως εἰς τὰς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας.

Πολλοὶ ἐπλούτησαν ἀπὸ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Ἦρχισαν νὰ ζοῦν καλύτερα, ἔκτισαν πολυτελεστέρας κατοικίας, ἔκαμαν καλύτερα ἐπιπλά. Αἱ τέχναι προώδευσαν, οἱ καλοὶ τεχνίται ἔγιναν περιζήτητοι. Οἱ κάτοικοι ἐπληθύνθησαν, αἱ πόλεις ἐμεγάλωσαν.

Ἡ Ἑλλὰς τῶρα εἶχε πληθυσμόν, ὁ ὁποῖος ἔζη καὶ ἀπὸ ἄλλα μέσα ἐκτὸς τῆς γεωργίας. Ἐκτὸς δηλαδὴ ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς

καὶ τοὺς γεωργοὺς εἶχεν ἐμπόρους, τεχνίτας, ναυτικούς. Αὐτοὶ ὅλοι ἀπετέλουν τὴν ἀστικήν τάξιν καὶ ἔζων κυρίως εἰς τὰς πόλεις. Ἡ Ἑλλάς εἶχε τώρα πολλὰς πόλεις καὶ μερικὰς μεγάλας καὶ ὀνομαστάς.

ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ τῆς ζωῆς ἔγινεν αἰτία νὰ προοδεύσουν οἱ Ἕλληνες καὶ νὰ περάσουν τοὺς ἄλλους λαοὺς, οἱ ὅποιοι παλαιότερα ἦσαν περισσότερον ἀνεπτυγμένοι ἀπὸ αὐτοὺς.

Ἀπὸ τὰ ταξίδια καὶ τὸν πλοῦτον ἐξύπνησεν ὁ νοῦς τῶν Ἑλλήνων. Ἀνεκάλυπτον διαρκῶς νέα πράγματα καὶ προώδευσαν εἰς τὰς τέχνας. Ἐμαθον νὰ ἐργάζωνται καλύτερον τὸ μάρμαρον καὶ νὰ χύνουν τὸν ὀρείχαλκον καὶ νὰ κατασκευάζουν ὠραιότερα ἔργα.

Προώδευσαν ἐπίσης εἰς τὰ γράμματα. Ἐξηκολούθησαν νὰ κάμνουν ὠραῖα ποιήματα καὶ νὰ γράφουν σοφὰ βιβλία.

Οἱ νομοθεταί : οἱ ἑπτὰ σοφοί

Ἀφ' ὅτου πολλοὶ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ ζοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον, ἥλλαξε καὶ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον ἐκυβέρνην τὸ κράτος, τὸ πολίτευμα δηλαδή.

Τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐκυβέρνηα ὁ βασιλεὺς μὲ τοὺς εὐγενεῖς. Οἱ εὐγενεῖς ἀργότερα, οἱ ἀριστοκρατικοί, ὅπως τοὺς ἔλεγον, κατήργησαν τοὺς βασιλεῖς καὶ ἐκυβέρνησαν μόνοι. Ὅταν ὅμως ἐπλήθυναν καὶ ἐπλούτησαν οἱ ἔμποροι, οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ βιομήχανοι, ἤθελον νὰ λάβουν καὶ αὐτοὶ μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους.

Ἐχωρίσθησαν λοιπὸν τότε εἰς δύο μερίδας καὶ ἐφιλονίκουν διὰ τὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας. Ἐγιναν μεγάλοι ταραχαὶ καὶ αἱματηραὶ συμπλοκαὶ μεταξὺ τῶν πολιτῶν, ἐμφύλιοι πόλεμοι, ὅπως λέγουν. Αὐτὸ ἔκαμε κακὸν εἰς τὸν τόπον. Ὅσοι ἔχανον, ἢ κατεστρέφοντο ἢ ἔφευγον ἀπὸ τὴν πόλιν. Ἐγκαθίσταντο εἰς ξένην χώραν καὶ ἐπερίμεναν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιστρέψουν. Πολλάκις ἔφεραν ξένους συμμάχους ἐναντίον τῶν συμπολιτῶν των καὶ τῆς πατρίδος των. Συνήθως ὅμως οἱ ἀντίπαλοι κατῶρθωνον νὰ συνεννοηθοῦν, ἐδέχοντο μίαν νομοθεσίαν, ἓν σύνταγμα, ὅπως λέγομεν σήμερον,

τὸ ὁποῖον συνεβίβαζε τὰ συμφέροντα τῶν ἀντιπάλων καὶ ἔφερε τὴν εἰρήνην. Οἱ πολῖται ἐξέλεγον κάποιον πεπειραμένον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος εἶχε δείξει καλὴν διαγωγὴν εἰς τὴν ζωὴν του καὶ εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἐμπιστοσύνην ὅλων καὶ τοῦ ἀνέθετον νὰ γράψῃ τὸν νόμον.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νομοθέτας αὐτοὺς ἦσαν σπουδαῖοι ἄνθρωποι, ἀπέκτησαν μεγάλην φήμην καὶ ἐτιμήθησαν ὑπερβολικά. Οἱ Ἕλληνες ἐσέβοντο αὐτοὺς ὡς πατέρας καὶ εὐεργέτας, ἔδιδον εἰς αὐτοὺς μεγαλυτέραν ὀξίαν ἀπὸ τοὺς ποιητὰς καὶ καλλιτέχνας καὶ ἐπίστευον, ὅτι καὶ μετὰ θάνατον εἶχον μεγάλας ἀμοιβὰς ἀπὸ τοὺς θεοὺς.

Ἡ νομοθεσία πολλῶν πόλεων ἦτο πραγματικῶς σοφὴ καὶ πολλοὺς νόμους τῶν θαυμάζομεν ἀκόμη σήμερον. Περίφημοι ἔγιναν οἱ νομοθέται μερικῶν πόλεων. Οἱ Ἕλληνες ἔδωσαν ἐξαιρητικὰς θέσεις εἰς αὐτοὺς, τοὺς ἐτίμησαν καὶ τοὺς ὠνόμασαν Ἐπιτάσοφους τῆς Ἑλλάδος. Οἱ σπουδαιότεροι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ὁ **Θαλῆς ὁ Μιλήσιος**, ὁ **Πιττακὸς ὁ Μυτιληναῖος**, ὁ **Σόλων ὁ Ἀθηναῖος**, ὁ **Περικλῆς ὁ Κερνρῖος**.

Νόμισμα Ἐφέσου.

Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ — ΜΙΛΗΤΟΣ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΝΤΡΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΟΝ Ζ' ΚΑΙ ΣΤ' ΑΙΩΝΑ

Τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα, ἰδίως μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας, ἡ Ἑλλὰς ἔχει προοδεύσει ἄρκετὰ καὶ εὐρίσκεται εἰς τὴν παραμονὴν τῆς μεγάλης ἀκμῆς της. Παρουσιάζει σπουδαῖα κέντρα, ἀξιολόγους μεγαλουπόλεις, εἰς τὰ ὅποια οἱ ἄνθρωποι ζοῦν πολὺ καλύτερον ἀπὸ τὴν παλαιότεραν ἐποχὴν, ἔχουν καλυτέρας κατοικίας, εἶναι ἡμερώτεροι, ἐνδιαφέρονται διὰ τὰ γράμματα καὶ διὰ τὰς τέχνας, μὲ ἓνα λόγον ἔχουν προχωρήσει εἰς τὸν πολιτισμόν.

Σχεδὸν ὅλη ἡ Ἑλλὰς εἶναι γεμάτη ζῶν καὶ ὀρεξιν δι' ἐργασίαν καὶ πρόοδον. Διακρίνονται ὅμως μερικὰ κέντρα. Ἡ Ἰωνία πρῶτον εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἡ Κόρινθος εἰς τὸν Ἰσθμόν, αἱ ἀποικίαι τῆς Σικελίας, ἰδίως αἱ Συρακοῦσαι. Εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα ἐξέχουν δύο μεγάλα κράτη, ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ

Μετὰ τὴν δωρικὴν μετανάστευσιν ἡ Μ. Ἀσία ἦτο, καθὼς εἶδομεν, ἡ πρώτη χώρα τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖ κατέφυγον οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἔφεραν μαζὶ τὸν πολιτισμόν των, τὸν μυκηναϊκὸν πολιτισμόν. Αὐτοὶ ὠνομάσθησαν Ἰωνες καὶ ἡ ὠραία χώρα, τὴν ὁποίαν κατώκησαν, Ἰωνία. Ἰωνία ὠνομάζετο ἡ παραλιακὴ χώρα τῆς Μ. Ἀσίας νοτίως τῆς Σμύρνης, ἡ ὁποία περιελάμβανεν ἄρκετὴν ἑκτασιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Ποιητοὶ καὶ καλλιτέχναι ὕμνησαν τὸ γλυκὺ κλίμα καὶ τὸν διαυγῆ οὐρανὸν τῆς Ἰωνίας. Ὁ ἱστορικὸς Ἡρόδοτος, ὁ ὁποῖος κατήγετο καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν Μ. Ἀσίαν, γράφει: *Οἱ Ἰωνες ἔκτισαν τὰς πόλεις των ὑπὸ τὸν λαμπρότατον οὐρανὸν καὶ τὸ*

ὠραιότερον κλίμα ἀπὸ ὅσα γνωρίζομεν. Ἡ γῆ ἦτο εὐφορωτάτη, ἐποτίζετο ἀπὸ ἀρκετοὺς ποταμούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ εἰς πρὸς νότον, ὁ Μ α ί α ν δ ρ ο ς, εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους τῆς Μ. Ἀσίας. Ἡ Ἰωνία παρῆγεν ἄφθονα σιτηρά, εἶχε δροσέρους κήπους μὲ ὀπωροφόρα δένδρα, ἀπέραντα καὶ πλούσια ἀμπέλια καὶ ἐλαιόδενδρα.

Εἰς τὴν Ἰωνίαν κατέληγον μερικοὶ μεγάλοι δρόμοι, οἱ ὅποιοι ὠδήγουν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Μ. Ἀσίας, εἰς τὴν Περσίαν καὶ Βαβυλωνίαν. Οἱ Ἴωνες λοιπὸν ἐγίναν ἐνωρὶς ἔμποροι, τεχνῖται καὶ ναυτικοί. Μετέφερον τὰ προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Μεσογείου καὶ ἀπ' αὐτὰς ἐλάμβανον ὅσα ἐχρειάζοντο οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας. Οἱ Ἴωνες ἐπλούτησαν. Αἱ πόλεις των ἐμεγάλωσαν καὶ ἐστολίσθησαν μὲ πολυτελεῖ κτίρια. Τὸν βὸν αἰῶνα ἡ Ἰωνία εἶχε δώδεκα μεγάλας πόλεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας μερικαὶ ἦσαν ἀληθιναὶ μεγαλουπόλεις, ὅπως ἡ Φώκεια, ἡ Ἐφεσος, ἡ Χίος ἐπὶ τῆς ὁμωνύμου νήσου καὶ πρὸ πάντων ἡ Μίλητος.

Η ΜΙΛΗΤΟΣ

Ἡ μεγαλυτέρα καὶ πλουσιωτέρα πόλις τῆς Ἰωνίας ἦτο ἡ Μίλητος, πρὸς νότον τῆς ἐκβολῆς τοῦ Μαιάνδρου ποταμοῦ. Ἡ θέσις τῆς ἦτο πολὺ εὐνοϊκὴ, διὰ τὴν προσδεύσῃ τὸ ἐμπόριον. Ἡ πεδιάς τοῦ Μαιάνδρου ἦτο εὐφορος. Ὁ ποταμὸς διηγκόλυνε τὴν συγκοινωνίαν. Τὰ πλοῖα κατ'ὀρθὴν νὰ ἀναβαίνουν τὸ ρεῦμα του καὶ νὰ φθάνουν εἰς ἀρκετὰ μεγάλην ἀπόστασιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Δι' αὐτοῦ κατεβίβαζον εἰς τὰ παράλια ξυλείαν καὶ τὰ προϊόντα τῆς γῆς. Ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ ἤρχιζον μερικοὶ μεγάλοι δρόμοι, οἱ ὅποιοι ἔφθανον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας καὶ συνέδεον μεγάλας καὶ πλουσίας χώρας τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲ τὴν θάλασσαν. Ἡ πόλις εἶχε τέσσαρας λιμένας, οἱ ὅποιοι παρῆχον ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τὰ πλοῖα. Ἐκτὸς αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἡ Μίλητος εἶχε τὴν καλὴν τύχην νὰ ἀποκτήσῃ λαμπρὰν διοίκησιν, ἐγίνε πλουσία καὶ δυνατὴ. Εἶχε σημαντικώτατον ἐξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον. Σπουδαῖον στήριγμα διὰ τὸ ἐμπόριον τῆς Μιλήτου ἦσαν αἱ πολυάριθμοι ἀποικίαι τῆς, αἱ ὁποῖαι ἤρχιζον ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ἔφθανον ἕως τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς Ἡρακλείους Στήλας. Τὸν βὸν αἰῶνα ἡ Μίλητος εἶχε περὶ τὰς 80 ἀποικίας. Τὰ

πλοῖα των μετέφερον εἰς ὅλον σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον τὰ προϊόντα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀσίας καθὼς καὶ τὰ ἰδικά της προϊόντα, τὰ ὅποια ἦσαν κυρίως ἀγγεῖα, ὑφάσματα, εἶδη πολυτελείας. Ἡ Μίλητος τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο μεγαλόπολις, εἰς τὴν ὁποῖαν συνηντῶντο ἄνθρωποι ἀπὸ διαφόρους χώρας καὶ οἱ πλούσιοι ἐπεδείκνυν τὴν πολυτελείαν των.

Ἡ πλουσία ἐμπορικῇ τάξει, ἡ ὁποία ἐκυβέρνηα τὴν πόλιν, δὲν περιωρίσθη μόνον νὰ θησαυρίζῃ καὶ νὰ ζῇ καλὰ. Ἐπροστάτευσε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα. Ἡ Μίλητος ἐστολίσθη μὲ πολυτελῆ καὶ κομψὰ οἰκοδομήματα, δημόσια καὶ ἰδιωτικά, διότι οἱ Ἴωνες ἤθελον νὰ ἔχουν ἄνεσιν εἰς τὴν ζωὴν.

Ἡ Ἰωνία εἶχε σπουδαίους τεχνίτας τὴν ἐποχὴν αὐτὴν. Οἱ γλύπται της κατεσκεύαζον ἀγάλματα ἀπὸ μάρμαρον καὶ ὀρεῖχαλκον.

Εἰς τὴν Ἰωνίαν εἶχον ἀκουσθῇ πρῶτην φορὰν τὰ ἀθάνατα ποιήματα τοῦ Ὁμήρου. Τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα ἡ Ἰωνία ἐξηκολούθησε νὰ γεννᾷ σπουδαίους ποιητάς. Αὐτοὶ δὲν ἔγραφον πλέον μακρὰ ποιήματα, διὰ νὰ διηγηθοῦν τὰ κατορθώματα τῶν ἡρώων, ὅπως ὁ Ὁμηρος, ἀλλὰ σύντομα καὶ ζωηρὰ ποιήματα, μὲ τὰ ὅποια ἔψαλλον τὴν ἰδικὴν των συγκίνησιν, τὴν χαρὰν, τὴν λύπην των, ἐπείραζον τοὺς ἀντιπάλους των. Περισσότερον ὅμως εἶχε συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι ἔγραφον εἰς πεζὸν ἱστορίας καὶ ἄλλα ἔργα.

Οἱ σοφοὶ τῆς Ἰωνίας ἤθελον νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἀρχὴν τοῦ κόσμου, πῶς ἐγίναν ὁ ἥλιος καὶ ἡ γῆ, τὰ ζῶα καὶ ὁ ἄνθρωπος, πῶς κινοῦνται ἡ σελήνη καὶ τὰ ἄστρα, πῶς σχηματίζονται τὰ σύννεφα, οἱ ἄνεμοι, ἡ βροχή, ἡ τρικυμία. Αὐτοὺς ὠνόμασαν φιλοσόφους.

Ο ΘΑΛΗΣ Ο ΜΙΛΗΣΙΟΣ

Ὁ παλαιότερος ἀπὸ τοὺς σοφοὺς αὐτοὺς εἶναι ὁ Θαλῆς ἀπὸ τὴν Μίλητον, **Θαλῆς ὁ Μιλήσιος**, ὅπως ἔλεγον, διότι οἱ ἀρχαῖοι δὲν εἶχον ἐπίθετα ὅπως ἡμεῖς, ἀλλὰ πλησίον τοῦ κυρίου ὀνόματος ἔθετον τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος.

Ὁ Θαλῆς κατήγετο ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν, ἔλαβε μέρος εἰς τὰ πολιτικά τῆς πατρίδος του καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς συμπολίτας του καλὰς συμβουλὰς, τὰς ὁποίας ὅμως ἐκεῖνοι δὲν ἠκολούθησαν

πάντοτε. Μὲ τὴν μεγάλην εὐφυΐαν καὶ τὴν πολλὴν μελέτην ἀπέκτησεν ὅλας τὰς γνώσεις τῆς ἐποχῆς του, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν πολλαί. Ἔκαμὲ μεγάλα ταξίδια καί, ὅπως ὁ Ὀδυσσεύς, εἶδε πολλὰς χώρας καὶ ἔμαθε πολλὰ. Λέγουν μάλιστα, ὅτι ἐπλούτησεν ἀπὸ τὸ ἐμπόριον. Ἐπῆγε κυρίως εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐθαύμασε τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς τῆς, τὰς πυραμίδας καὶ τοὺς ναοὺς, καὶ τὰ παράξενα ἥθη τῆς, ἔμαθε πολλὰ ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς τῆς, οἱ ὅποιοι ἦσαν σοφοί. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι τὸν ἐθαύμασαν διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὴν σοβαρότητά του. Ὁ Θαλῆς ἐμέτρησε τὸ ὕψος τῶν πυραμίδων ἀπὸ τὸ μήκος τῆς σκιᾶς των. Ὁ Φαραὼ ἠθέλησε τότε νὰ τὸν γνωρίσῃ καὶ τὸν ἐτίμησε πολὺ. Ἐπίσης ἐτίμα πολὺ τὸν Θαλῆν ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας, ὁ περίφημος Κροῖσος, ὁ ὁποῖος τὸν ἔλαβε σύμβουλον καὶ μηχανικὸν εἰς μίαν μεγάλην ἐκστρατείαν του.

Ὁ Θαλῆς κατῴρθωσε μὲ ὑπολογισμοὺς νὰ εὕρῃσκῃ, πότε θὰ γίνῃ ἔκλειψις ἡλίου. Προεῖπε μίαν ὀλικὴν ἔκλειψιν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἀκριβῶς τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔκαμνον μεγάλην μάχην οἱ στρατοὶ δύο βασιλέων τῆς Ἀσίας. Ἐκεῖνοι τρομαγμένοι ἔπαυσαν τὴν μάχην καὶ συνεφιλώθησαν. Ὁ Θαλῆς ἐτακτοποίησε τὸ ἡμερολόγιον τῆς πατρίδος του, ὥρισεν ἀκριβέστερον τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ ἔτους. Ἔκαμε προόδους εἰς τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν γεωμετρίαν. Ὅταν ἀπέθανεν, οἱ συμπολίται του ἔγραψαν εἰς τὸν τάφον του: *Μικρὸς εἶναι ὁ τάφος του, ἀλλ' ἡ δόξα του φθάνει εἰς τὸν οὐρανόν.*

Ο ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ο ΣΑΜΙΟΣ

Ὁ Πυθαγόρας ἐπίσης ἦτο ἀξιολογώτατος σοφός. Ἐγεννήθη εἰς τὴν νῆσον Σάμον καὶ δι' αὐτὸ λέγεται **Πυθαγόρας ὁ Σάμιος**. Κατήγετο ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν καὶ ἔμεινεν ἀριστοκρατικὸς εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του. Ἀπὸ μικρὸς κατέγινεν εἰς τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν γεωμετρίαν καὶ ἐγένε σπουδαῖος μαθηματικός. Ὅταν μίαν φορὰν κατῴρθωσε νὰ λύσῃ ἐν δύσκολον πρόβλημα, ἔκαμε πλουσιωτάτην θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς. Πρὸ πάντων ἐφρόντισε νὰ εἶναι σοβαρὸς καὶ νὰ κανονίσῃ αὐστηρὰ τὴν ζωὴν του καθὼς καὶ τῶν φίλων του.

Ὅταν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὴν Σάμον ἔλαβε κάποιος τύραννος,

ὁ Πυθαγόρας ἐγκατέλειψε τὴν πατρίδα του καὶ ἐπῆγε νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς μίαν πόλιν τῆς Κάτω Ἰταλίας, τὸν Κρότωνα. Ἐκεῖ ἀπέκτησε πολλοὺς μαθητὰς καὶ ἵδρυσε νὰ σύλλογον, ὁ ὁποῖος ἔγινε περίφημος. Τὰ μέλη τοῦ συλλόγου αὐτοῦ, οἱ Πυθαγόρειοι, ὅπως τοὺς ἔλεγον, ἔζων διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐνεδύοντο διαφορετικὰ, ἀπέφευγον πολλὰ φαγητὰ καὶ κατεγίνοντο εἰς μελέτας. Εἰς τὰς συγκεντρώσεις των ἔμενον πολλὰς ὥρας σιωπηλοί, διὰ νὰ συνηθίσουν νὰ σκέπτονται νὰ ὁμιλοῦν ὀλίγα καὶ νὰ εἶναι σοβαροί. Πρὸ πάντων οἱ νεώτεροι εἶχον μεγάλον σεβασμὸν πρὸς τοὺς μεγαλύτερους καὶ δὲν ὠμίλουν, ὅταν αὐτοὶ ἦσαν παρόντες.

Οἱ ἄνθρωποι ἐθαύμαζον πολὺ τὸν Πυθαγόραν. Ἐνόμιζον, ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ὑπερφυσικός, ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν νὰ κάμνῃ θαύματα. Ἐλεγον, ὅτι τὴν ἰδίαν στιγμὴν δύναται νὰ εὕρισκεται συγχρότως εἰς δύο πόλεις.

Εἰς ὅλην τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ὅπως εἵπομεν, ὑπῆρχον Πυθαγόρειοι. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔγιναν σπουδαῖοι πολιτικοὶ καὶ ἐκυβέρνησαν τὴν πατρίδα των.

Νόμισμα Μαγνησίας.

ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΩΝ ΙΩΝΩΝ

ΛΥΔΟΙ, ΠΕΡΣΑΙ

ΟΙ ΛΥΔΟΙ

Οί "Έλληνες τῆς Μ. Ἀσίας δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς εἰς τὸν τόπον των. Οἱ ἴδιοι εἶχον στενὴν ἔκτασιν γῆς εἰς τὴν παραλίαν, ἐνῶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἔζων πολυάριθμοι λαοί, οἱ ὅποιοι ἦτο δυνατόν νὰ δυναμώσουν καὶ νὰ γίνουν ἐπικίνδυνοι.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔγινε τὸν βον αἰῶνα. Εἰς τὰ βορειοανατολικά σύνορα τῆς Ἰωνίας ἦσαν οἱ **Λυδοί**, λαὸς τῆς Μ. Ἀσίας ἰνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς. Τὸ ἔδαφος τῆς Λυδίας ἦτο πλουσιώτατον εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ μέταλλα. Ἐνας μικρὸς ποταμὸς τῆς χώρας, ὁ Πάκτωλος, εἶχε μικρὰ τεμάχια χρυσοῦ εἰς τὴν ἄμμον του. Ἡ Λυδία εἶχεν ἐπίσης σπουδαίους τεχνίτας καὶ ἦσαν περιζήτητα τὰ ἔγγραφα ὑφάσματα της, ἰδίως οἱ τάπητες, διὰ τὰ ζωνηρά των χρώματα, τὰ ὅποια δὲν ἔσβηναν μετὰ τὸν καιρὸν. Καὶ εἰς τὰ γράμματα εἶχον προοδεῦσει κάπως οἱ Λυδοί. Ἐγνώριζον νὰ γράφουν καὶ εἶχον ἰδικὴν τους γραφὴν. Ἐμαθον πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, ἐμιμήθησαν τὰς συνηθείας τῶν Ἑλλήνων, οἱ βασιλεῖς των ἐγνώριζον ἑλληνικά. Εἰς μερικὰ μέρη μάλιστα ἀνεμείχθησαν Λυδοὶ καὶ Ἕλληνες.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Λυδίας ἔγιναν ἰσχυροί, ὑπέταξαν διαφόρους χώρας καὶ ὑπεχρέωσαν καὶ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις νὰ πληρώνουν φόρον. Ὁ Θαλῆς συνεβούλευσε τοὺς συμπολίτας του νὰ ἐνωθοῦν εἰς ἓν κράτος. Οἱ Ἴωνες ὁμως ἐπρωτίμησαν νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν πόλεων, αἱ ὅποια, ὅπως ἦσαν χωρισμέναι, δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τοὺς Λυδοὺς.

Ο ΚΡΟΪΣΟΣ

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνος βασιλεὺς τῆς Λυδίας ἦτο ὁ περίφημος **Κροῖσος** (561—546), πλούσιος καὶ ὑπερήφανος. Ὁ Κροῖσος ὑπέταξε πολλοὺς λαοὺς καὶ ἐξέτεινε τὸ κράτος του ἕως τὸν μεγάλον ποταμὸν τῆς Μ. Ἀσίας Ἀλυν. Μὲ τοὺς φόρους, τοὺς ὁποίους εἰσέπραττεν ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους του, ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν μεταλλείων καὶ μὲ τὸν χρυσόν, τὸν ὁποῖον ἐμάζευεν ἀπὸ τὴν ἄμμον τοῦ Πακτωλοῦ, συνήθροισεν ἀφάνταστον πλοῦτον. Ἡ πρωτεύουσά

Ὁ τάφος τοῦ Κύρου.

(Πασσαργάδαι, 530 περίπου π. Χ.)

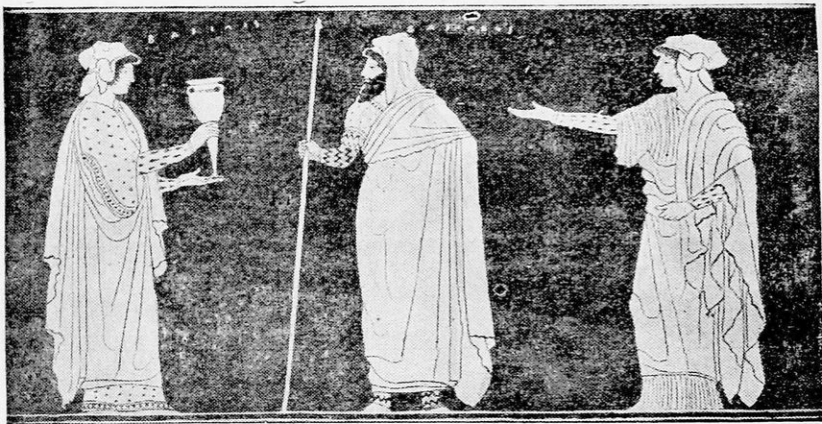
του, αἱ Σάρδεῖς, ἦτο μεγάλη πόλις, ὠχυρωμένη ἐπὶ ὑψώματος, καὶ δὲν ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τὴν Σμύρνην. Αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας ἀνεγνώρισαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας. Ἀλλ' ὁ Κροῖσος περιωρίζετο νὰ εἰσπράττη μόνον φόρον, μετεχειρίζετο καλὰ τοὺς Ἕλληνας, συνεβουλευέτο τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν καὶ περιεποιεῖτο τοὺς Ἕλληνας σοφοὺς καὶ καλλιτέχνας, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὴν αὐλήν του.

Ὁ Κροῖσος προσεῖλκυσε τὸν Θαλῆν, ἔλαβεν αὐτὸν ὡς σύμβουλον καὶ τὸν ἐτίμησε πολὺ.

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ

Ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀσίας παρουσιάσθη ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς διὰ τὸν Κροῖσον, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Κῦρος.

Οἱ Πέρσαι ἦσαν σημαντικὸς λαὸς τῆς Ἀσίας, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἔλθει ἀπὸ τὴν Εὐρώπην. Ἦσαν συγγενεῖς τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ πρόγονοί των εἶχον ζήσει μὲ τοὺς προγόνους τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοφύλους λαοὺς εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἐφυγον ἀπὸ τὴν Εὐρώπην τὴν ἰδίαν περίπου ἐποχὴν (2000 π.Χ.) μὲ τοὺς Ἑλληνας, ἀλλ' αὐτοὶ ἔλαβον τὸν δρόμον τῆς Ἀσίας καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὸ Ἰράν.

Πέρσης βασιλεὺς.

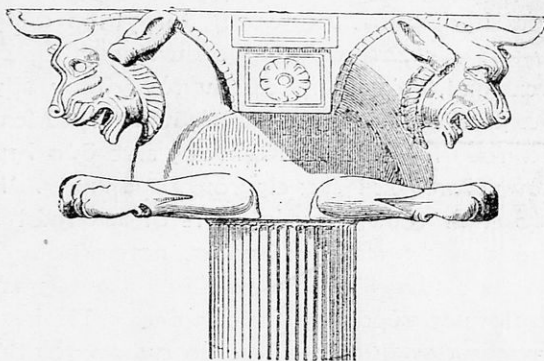
Τὸ Ἰράν εἶναι πλατὺ ὁροπέδιον τῆς Ἀσίας μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου. Οἱ Πέρσαι ἔδειξαν μεγάλην ἱκανότητα. Ἐνίκησαν τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας τὸν ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου καὶ ἱδρυσαν κράτος, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησε μεγάλην ἑκτασιν.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ βίου π.Χ. σὺν ὧνος ἡ Περσία εἶχεν ἕνα σπουδαιότατον βασιλέα, τολμηρὸν καὶ ἱκανώτατον πολεμιστὴν, τὸν Κῦρον (550--529). Ὁ Κῦρος ἐκυρίευσεν πολλὰς χώρας, ἀπέκτησε

μεγάλην δύναμιν καὶ ἔγινεν ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς γείτονάς του.

Ὁ Κροῖσος εἶδε τὸν κίνδυνον καί, διὰ νὰ τὸν προλάβῃ, ἔκαμε μεγάλην ἐκστρατείαν ἐναντίον του. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν εἶχεν ὡς σύμβουλον καὶ μηχανικὸν τὸν Θαλῆν. Οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας ἐβοήθησαν τὸν Κροῖσον κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Ὁ στρατὸς τοῦ Κροῖσου ἐπροχώρησεν ἕως τὸν Ἄλυν ποταμὸν καὶ ὁ Θαλῆς μὲ ἓνα ἔξυπνον τρόπον κατῴρθωσε νὰ τὸν περάσουν. Ἐγύρισε τὸ ρεῦμα του καὶ ὁ στρατὸς εὐρέθη ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ποταμοῦ.

Ἄλλ' ὁ Κροῖσος ἐνίκηθη, ὁ στρατὸς του διεσκορπίσθη καὶ ὁ ἴδιος κατέφυγεν εἰς τὸ φρούριον τῶν Σάρδεων. Μετ' ὀλίγον ὁ Κύρος ἐκυρίευσεν τὴν πρωτεύουσάν του, τὰς Σάρδεις, καὶ συνέλαβε τὸν Κροῖσον αἰχμάλωτον. Τὸ κράτος τῶν Λυδῶν ἀπὸ τότε ὑπετάχθη εἰς τοὺς Πέρσας.

Περσικὸν κιονόκρανον.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ ΚΑΙ ΣΥΡΑΚΟΥΣΑΙ

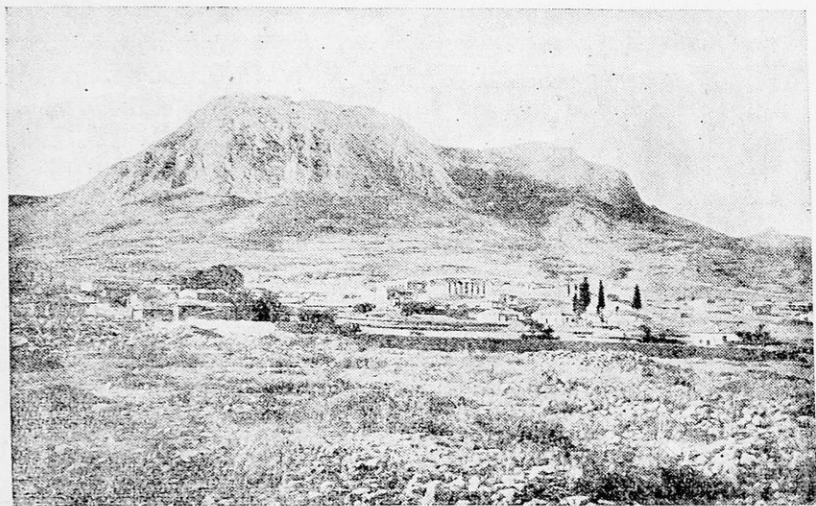
Η ΚΟΡΙΝΘΟΣ

“Ο,τι ἦτο ἡ Μίλητος διὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, τὸ ἴδιον ἦτο ἡ Κόρινθος διὰ τὴν Δυτικὴν, δηλαδὴ μία πολυάριθμος καὶ πλουσία πόλις, μὲ μεγάλην ἐμπορικὴν κίνησιν, μὲ τὸ ναυτικὸν καὶ τὰς ἀποικίας της, μὲ τοὺς καλλιτέχνας καὶ τὴν κοσμικὴν ζωὴν.

Ἐχρεώσεται τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δυνάμιν της εἰς τὴν ἑξαιρετικὴν θέσιν της. Ἡ Κόρινθος εὐρίσκεται μεταξὺ τῆς Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ μεταξὺ δύο θαλασσῶν, αἱ ὁποῖαι ἐνώνουν τὸ Αἰγαῖον καὶ τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον μὲ τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον. Δι’ αὐτῆς διέρχεται ὁ δρόμος μεταξὺ Πελοποννήσου καὶ τῆς Στερεᾶς καὶ βορειοτέρας Ἑλλάδος. Εἰς τὴν θάλασσαν οἱ ναυτικοί, διὰ νὰ μὴ κάμουν τὸν γύρον τῆς Πελοποννήσου καὶ διὰ νὰ μὴ περάσουν τὸν ἐπικίνδυνον Μαλέαν, ἐπρωτίμων τὸν δρόμον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἡ Κόρινθος εἶχε δύο λιμένας, ἓνα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον καὶ ἓνα εἰς τὸν Σαρωνικόν. Ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν δύο εἶναι τόσο μικρά, ὥστε οἱ ναυτικοὶ ἐκφορτῶνουν τὰ ἐμπορεύματά των εἰς τὸν ἓνα λιμένα, μεταφέρουν αὐτὰ εἰς τὸν ἄλλον διὰ ξηρᾶς καὶ συνεχίζουν τὸ ταξίδιον των εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν. Ὁ περίφημος τύραννος τῆς πόλεως Περίανδρος ἐσκέφθη μάλιστα νὰ κατασκευάσῃ διώρυγα, διὰ νὰ ἐνώσῃ τὰς δύο θαλάσσας. Ἀλλ’ αὐτὸ δὲν ἦτο εὐκόλον διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Διὰ τοῦτο κατεσκεύασαν ἓνα ξύλινον δρόμον εἰς τὴν ξηράν, τὴν διόλκον ὅπως ἐλέγετο τότε, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἔσυρον τὰ πλοῖα ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν.

Ἡ Κόρινθος εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἦτο κτισμένη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, εἰς τοὺς πρόποδας ἀποκρήμνου λόφου,

ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκτισαν τὴν ἀκρόπολιν, τὸν περίφημον Ἀκροκόρινθον. Ἐκεῖ ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν παλαιῶν βασιλέων, ὁ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἄλλων θεῶν, τὸ θησαυροφυλάκιον καὶ ἄλλα. Ἡ πόλις περιεστοιχίζετο ἀπὸ τείχος καὶ σειρὰ δύο ἄλλων

Κόρινθος καὶ Ἀκροκόρινθος.

τειχῶν, τὰ Μακρὰ Τείχη, ἦνωνον τὴν πόλιν μετὰ τὸν λιμένα ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ. Ἡ συγκοινωνία λοιπὸν τῆς πόλεως μετὰ τὴν θάλασσαν ἦτο ἐξησφαλισμένη, ὅπως ἀργότερα ἡ συγκοινωνία τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τὸν Πειραιᾶ. Ἐπίσης ὁχυρὸν τείχος διήρχετο διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν καὶ πλησίον αὐτοῦ ἦτο ἡ ὠραία λεωφόρος, ἡ Δίολκος, διὰ πεζοῦς καὶ ὀχήματα καὶ διὰ νὰ σύρουν τὰ πλοῖα ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην θάλασσαν.

Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ - Ο ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ

Ἡ Κόρινθος εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιότερας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ἦτο μεγάλη καὶ πλουσία ἀκόμη ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ κρητι-

κοῦ καὶ τοῦ μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Κρήτες καὶ Ἀχαιοὶ καὶ βραδύτερον Φοίνικες ἤρχοντο νὰ ἐμπορευθοῦν εἰς τὸν λιμένα της.

Ἀπὸ τὸν 8ον αἰῶνα ἀρχίζει νὰ προοδεύῃ σημαντικῶς ἡ Κόρινθος. Ἰδρύει πλῆθος ἀποικιῶν εἰς τὴν Δυτικὴν Θάλασσαν, ὅπως ἡ Μίλητος εἰς τὴν Ἀνατολικήν. Σημαντικώτεραι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἡ Κέρκυρα, ἡ Λευκάς καὶ αἱ Συρακοῦσαι εἰς τὴν Σικελίαν. Οἱ Κορίνθιοι πρῶτοι κατεσκεύασαν τριήρεις, δηλαδὴ νέου εἴδους πολεμικὰ πλοῖα, καὶ ἐκαθάρισαν τὴν Θάλασσαν ἀπὸ τοὺς πειρατὰς.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ 7ου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 6ου αἰῶνος τὴν Κόρινθον ἐκυβέρνησεν ἐπὶ 44 ἔτη ὁ περίφημος τύραννος **Περίανδρος**. Ἦτο ἡγεμὼν μὲ πολλὰς γνώσεις καὶ μεγάλην πείραν. Εἰς πολλὰς περιστάσεις ἐφάνη σκληρὸς καὶ ἐπέβαλε πολὺ βαρεῖς φόρους. Ἀλλ' ἡ Κόρινθος ἐπὶ τῶν χρόνων του εἶδε λαμπρὰς ἡμέρας. Ἐξουσίαζε τὰ παράλια τοῦ Ἰονίου, τὸ ἐμπόριόν της ἐλάμβανε διαρκῶς μεγαλυντῆραν ἑκτασιν.

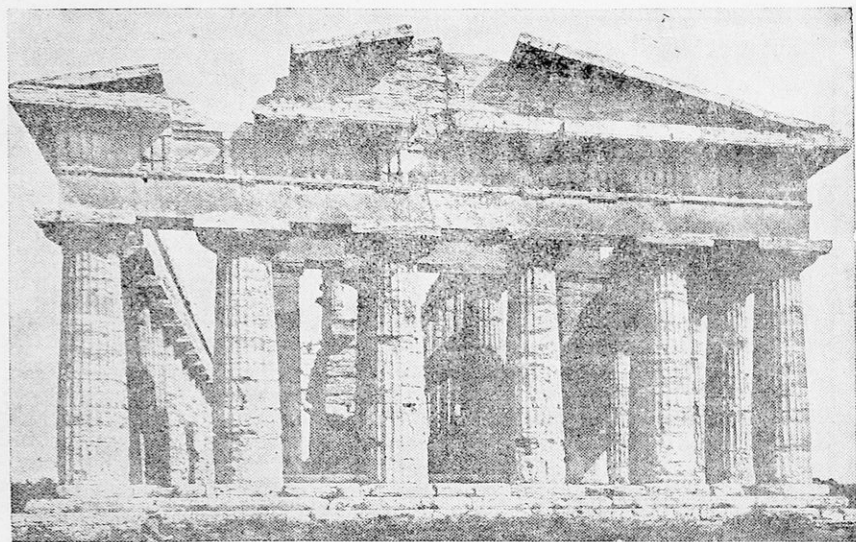
Ἰσχυρὸς μὲ τὸν στόλον καὶ τὸν πλοῦτον ὁ Περίανδρος ἀπέκτησε λαμπρὰν αὐλὴν, ἔγινεν ὀνομαστὸς μὲ τὰς δωρεάς του εἰς ναοὺς καὶ δημόσια ἔργα καὶ ἐπροστάτευσεν τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Ἐκαμνε λαμπρὰς ἐορτὰς καὶ ἀγῶνας. Μεγάλῃν λαμπρότητα ἔλαβον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του οἱ ἀγῶνες, τοὺς ὁποίους ἐτέλουν οἱ Κορίνθιοι εἰς τὸν Ἰσθμόν, πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος, τὰ Ἰσθμια, καὶ οἱ ὅποιοι ἔγιναν πανελλήνιοι. Ὁ Περίανδρος ἀπέκτησε τὴν φήμην μεγάλου πολιτικοῦ καὶ σπουδαίου κυβερνήτου καὶ ἐθεωρήθη εἰς ἑκ τῶν ἐπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Κόρινθος ἐξηκολούθησεν νὰ προοδεύῃ καὶ μετὰ τὸν Περίανδρον. Τὸν 6ον αἰῶνα ἦτο μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, κέντρον ἐμπορίου καὶ τέχνης. Ἐστολίσθη μὲ ἐξαιρετὰ οἰκοδομήματα, ἀγοράς, στοάς, γυμναστήριον, ναοὺς, μὲ ἀγάλματα καὶ ὀνομαστὰς τοιχογραφίας. Μὲ τὴν λεπτὴν τέχνην της εἶχε κατακτήσει τὰς ἀγοράς. Τὰ ὕφαντά της, τὰ χάλκινα σκεύη, τὰ περίφημα ἀπὸ ὀρείχαλκον κάτοπτρά της, τὰ κομψὰ μικρὰ ἀγγεῖα μὲ τὸ πολυτιμον περιεχόμενόν των, τὸ ὀνομαστὸν ἄρωμα, καὶ ἄλλα εἶδη πολυτελείας ἦσαν περιζήτητα καὶ ἔφθανον μέχρι τῶν τελευταίων ἄκρων τῆς Μεσογείου. Ἡ Κόρινθος ἦτο μεγάλη κοσμοπόλις, κέντρον

πολυτελείας καὶ διασκεδάσεων. Ἡ παροιμία ἔλεγε: *ὁὐκ εἶναι εὐκόλον εἰς τὸν καθένα νὰ πηγαῖν εἰς τὴν Κόρινθον.*

ΑΙ ΑΠΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ ΙΤΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΣΙΚΕΛΙΑΣ

Ἡ φύσις τῆς χώρας ἐβοήθησε πολὺ τὰς ἀποικίας τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας νὰ προσδεύσουν καὶ νὰ ἐπιτύχουν. Οἱ Ἕλληνες εὗρον ἐδῶ κλίμα πολὺ ὅμοιον μὲ τῆς πατρίδος των, ἀλλὰ γῆν πολὺ εὐφρωτέραν.

Ἐρείπια μεγάλου ναοῦ τῆς Σικελίας.

Αἱ ἀποικίαι κατ' ἀρχὰς ἦσαν ἀποκλειστικῶς γεωργικαί. Οἱ Ἕλληνες ἦλθον ἐδῶ, διὰ νὰ ζητήσουν ἀγρούς, ἐγκατεστάθησαν, ἐκαλλιέργησαν αὐτοὺς μὲ ἐπιμέλειαν καὶ ἔκαμαν τὴν χώραν πραγματικὴν πατρίδα. Ὁ πλοῦτος των κατ' ἀρχὰς προῆλθεν ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀργότερα προώδευσαν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Ἡ τάξις τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν βιομηχάνων κατέλυσεν εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ ἐκυβέρνησεν αὐτή. Αἱ πόλεις ἐπλούτησαν, ὁ πληθυσμός των ἐπολλαπλασιάσθη. Ἡ Ἰταλία καὶ Σικελία εἶχον πολυανθρώπους πόλεις, ἄφθονα μέσα, ἐξώδευον πολλὰ καὶ ἔκτιζον μεγάλας οἰκοδομάς. Γενικῶς οἱ Σικελιώται Ἕλληνες ἦσαν ὅμοιοι μὲ τοὺς σημερινοὺς Ἀμερικανούς. "Ὅλα τὰ ἐβλεπον μεγάλα, ἡγάπων τὴν πολυτέλειαν, τὴν σπατάλην, τὰς ἐπιδείξεις.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνας οἱ ἄποικοι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας ἔμαθον πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἴωνας, ὅπως ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Ἴωνες σοφοί, ὅπως ὁ περίφημος Πυθαγόρας, ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς ἀποικίας καὶ ἔφερον τὴν ἐπιστήμην των. Ἀργότερα πολλοὶ σοφοί, ποιηταί, καλλιτέχναι, ἐπεσκέπτοντο τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν καὶ ἐφιλοξenoῦντο εἰς τὰς αὐλὰς τῶν ἡγεμόνων ἢ εἰς τὰς οἰκίας τῶν πλουσίων.

Οἱ ἄποικοι προώδευσαν εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας. Εἰς μερικά μάλιστα προηγῆθησαν ἀπὸ τὴν κυρίως Ἑλλάδα. Ἐκαλλιέργησαν τὰ μαθηματικά καὶ τὴν ρητορικὴν. Πολλοὶ σπουδαῖοι λόγιοι, οἱ λεγόμενοι Σοφισταί, κατήγοντο ἀπὸ τὰς ἀποικίας.

Εἰς τὰς θέσεις τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Σικελίας σφύζονται ἀκόμη σήμερον ἐπιβλητικὰ λείψανα ναῶν, θεάτρων καὶ ἄλλων δημοσίων οἰκοδομημάτων. Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτῶν εἶναι αἱ μεγάλαι διαστάσεις. "Ὅλα εἶναι μεγάλα, ὀγκώδη.

ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΣΥΡΑΚΟΥΣΩΝ

Ἡ μεγαλυτέρα καὶ πλουσιωτέρα πόλις τῆς Σικελίας ἦσαν αἱ **Συρακοῦσαι**, ἀποικία τῆς Κορίνθου. Αἱ Συρακοῦσαι ἦσαν ἀπὸ τὰς παλαιότερας ἑλληνικὰς ἀποικίας. Ἐκτίσθησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ 8ου αἰῶνος (757 π.Χ.), ὅταν ἐκτίζετο εἰς τὴν Ἰταλίαν ἡ Ρώμη, ἡ ὁποία ἀργότερα ἐξουσίασεν ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη καὶ ἔγινε κυρίαρχος τοῦ κόσμου.

Ἡ πόλις ἔκειτο εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς νήσου, ἀλλὰ πολὺ πρὸς νότον, ὥστε νὰ μὴ ἀπέχη πολὺ ἀπὸ τὴν παραλίαν τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὴν μεγάλην φοινικικὴν ἀποικίαν, τὴν Καρχηδόνα.

Οἱ πρῶτοι ἄποικοι ἐγκατεστάθησαν εἰς μικρὰν νῆσον πλησίον τῆς παραλίας, ἀλλὰ πολὺ ταχέως ἡ πόλις ἐξηπλώθη εἰς τὴν ἀντικρυνὴν παραλίαν, ἔλαβε σημαντικὴν ἑκτασιν καὶ ἐγινε μία ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ νῆσος συνεδέετο μὲ τὴν παραλίαν διὰ ξυλίνης γεφύρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπῆρχε μεγάλη κίνησις.

Ἡ ἀνάπτυξις ἦτο τόσον ταχεῖα, ὥστε ἤδη τὸν 7ον αἰῶνα αἱ Συρακοῦσαι ἔστειλαν ἀποικίας εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Σικελίας καὶ ἐκτὸς αὐτῆς. Εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἀκμῆς ἡ πόλις περιελάμβανε πέντε εὐρύχωρα διαμερίσματα, εἶχεν ἰσχυρὰν ἀκρόπολιν καὶ εὐρύτατα ὀχυρώματα, τὰ ὁποῖα περιέβαλλον τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς, καὶ ἐκοσμεῖτο μὲ λαμπρὰ δημόσια ἱδρύματα, ναοὺς, θεάτρα, γυμναστήρια. Περίφημα εἶναι διὰ τὴν λεπτότητα καὶ τὴν χάριν τὰ χρυσᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χάλκινα νομίσματα τῶν Συρακουσῶν, τὰ ὁποῖα

Νόμισμα Συρακουσῶν.

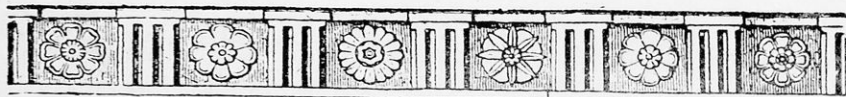
Νόμισμα Ἀκράγαντος.

κατεσκεύαζαν περιώνυμοι καλλιτέχναι καὶ εἶναι πραγματικῶς θαύματα τέχνης. Ἡ ἀξία ἐνὸς τοιούτου ἀργυροῦ νόμισματος φθάνει σήμερον χιλίας χρυσᾶς λίρας ἀγγλικάς.

Οἱ κάτοικοι τῶν Συρακουσῶν ἦσαν τολμηροί, πρόθυμοι νὰ θυσιασθοῦν διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν ἰδικὴν τῶν καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῆς νήσου. Ἔγιναν ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καὶ ἔκαμαν σκληροὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς Καρχηδονίους. Φιλόδοξοι πολὺ, ἐλάμβανον μέρος εἰς τοὺς πανελληνίους ἀγῶνας, ἐκέρδισαν πολλὰς νίκας, ἔκαμαν πολλὰ ἀφιερώματα, ἀνδριάντας καὶ ἄλλα ἀναθήματα, εἰς τοὺς τόπους τοῦ κοινοῦ προσκυνήματος τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ εἰς τοὺς Δελφοὺς.

Κορινθιακὸν ἀγγεῖον.

ΣΠΑΡΤΗ — ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Η ΛΑΚΩΝΙΚΗ

Τὸν 7ον καὶ 6ον αἰῶνα π.Χ. τὸ ἰσχυρότερον κράτος τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἦτο ἡ Σπάρτη, ἡ ὁποία εὑρίσκεται εἰς τὴν Λακωνικὴν.

Ἡ Λακωνικὴ εἶναι μία μακρὰ καὶ στενὴ πεδιάς εἰς τὰ νότια τῆς Πελοποννήσου, περικυκλωμένη ἀπὸ ὄρη. Εἰς τὰ δυτικά της ὑψώνεται ὁ Ταῦγετος μετὰ τὴν ἀγρίαν καλλονὴν του, εἰς τὰ ἀνατολικά ὁ Πάρνων. Εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλάδος τρέχει μετὰ τὸ ἀδύνατον ρεῦμα του ὁ ποταμὸς Εὐρώτας.

Ἡ Λακωνικὴ ἦτο ἄρκετὰ εὐφορος. Παρῆγε δημητριακά, εἰς τὰ πετρώδη μέρη ἐφύετο ἡ ἐλιά, εἰς τοὺς λόφους ἡ ἄμπελος. Τὰ ὄρη εἶναι κατάλληλα διὰ κτηνοτροφίαν. Δὲν εἶχεν ὅμως ἐξαιρετικὸν πλοῦτον, διὰ τὰ ἀναπτυχθῆ βιομηχανία, οὔτε καλοὺς λιμένας εἰς τὴν παραλίαν, διὰ τὰ ἀναπτυχθῆ ναυτιλία.

Ἡ Λακωνικὴ ἔμεινε πάντοτε γεωργικὴ. Δὲν εἶχε καμμίαν μεγάλην πόλιν. Ἡ πρωτεύουσά της Σπάρτη ἀπετελεῖτο ἀπὸ τέσσαρα χωρία ἠνωμένα.

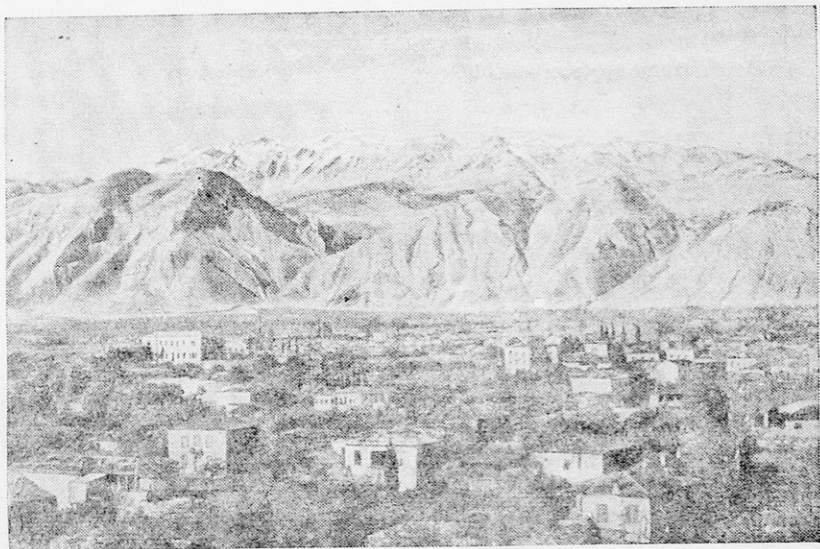
ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ

Εἰς τὴν πεδιάδα αὐτὴν ἔζησαν οἱ Σπαρτιάται, ἡ δυνατωτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς δωρικὰς φυλάς. Οἱ Σπαρτιάται ἔγιναν περίφημοι καὶ ἔπαιξαν σπουδαῖον μέρος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

Οἱ Σπαρτιάται ἦλθον κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δωρικῆς μεταναστεύσεως, ἐκυρίευσαν τὴν Λακωνικὴν καὶ ὑπέταξαν τοὺς παλαιούς κατοίκους, οἱ ὅποιοι ἦσαν Ἀχαιοὶ καὶ ἄρκετὰ προχωρημένοι εἰς τὸν πολιτισμὸν. Τοὺς γεωργοὺς ἔκαμαν δούλους, εἰλωτας, ὅπως ὠνόμασαν αὐτούς. Εἰς τοὺς τεχνίτας καὶ ἐμπόρους ἄφησαν

περισσότεραν ἐλευθερίαν καὶ ὠνόμασαν αὐτοὺς περιοίκους. Οἱ ἴδιοι ὠνομάζοντο Σπαρτιᾶται ἢ Λακεδαιμόνιοι.

Οἱ Σπαρτιᾶται μόνοι ἦσαν κυρίαρχοι, οἱ εἰλωτες καὶ οἱ περιοίκοι, ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν, δὲν ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Οἱ Σπαρτιᾶται κατεγίνοντο εἰς τὰ πολεμικὰ καὶ εἰς τὴν διοίκησιν, ἔζων ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν κτημάτων των

Ὁ Ταῦγετος

(ὁπως φαίνεται ἀπὸ τὴν Σπάρτην).

καὶ δὲν ἐνόμιζον τιμητικὸν νὰ ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον ἢ ἄλλην χειρωνακτικὴν ἐργασίαν. Οἱ εἰλωτες εἰργάζοντο τὰ κτήματα τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ περιοίκοι, οἱ ὅποιοι ἔζων κυρίως εἰς τὰς μικρὰς κωμοπόλεις, ἦσαν οἱ τεχνῖται καὶ ἔμποροι τῆς Λακωνικῆς. Οἱ εἰλωτες καὶ οἱ περιοίκοι ἐμίσουν τοὺς Σπαρτιάτας.

Ἐπειδὴ οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν πολὺ ὀλιγώτεροι ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους, ἔπρεπε νὰ εἶναι ἕτοιμοι πάντοτε διὰ πᾶν ἀπρόοπτον.

Διὰ τοῦτο οἱ Σπαρτιᾶται ἔζησαν διαρκῶς ὡς στρατιῶται ἡ Σπάρτη ὁμοίᾳζε μὲ στρατόπεδον ἐντὸς ἐχθρικῆς χώρας.

Ο ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ

Ἡ Σπάρτη ἔγινε πολὺ δυνατὴ καὶ ὁ κόσμος ἐπίστευεν, ὅτι τὴν δυνάμιν της ἔχρεώσται εἰς τοὺς αὐστηροὺς νόμους της. Ἐλεγον, ὅτι τοὺς νόμους αὐτοὺς ἔθεσεν ἓνας σοφὸς νομοθέτης, ὁ **Λυκοῦργος**. Πότε ἔζησε καὶ τί ἦτο ὁ Λυκοῦργος, δὲν ἐγνώριζον καλὰ. Διηγοῦντο διαφόρους μύθους, οἱ ὅποιοι εἶχον σκοπὸν νὰ δείξουν, ὅτι ἡ Σπάρτη τὸ μεγαλεῖον της χρεώσται εἰς τὸν νομοθέτην της.

Εἰς τὴν Σπάρτην, ἔλεγον, ἐγίνοντο μεγάλοι ταραχαί, αἱ ὅποιαι ἔβλαπτον πολὺ τὴν πόλιν. Ὅλοι αἱ προσπάθειαι βασιλέως καὶ πολιτῶν διὰ νὰ φέρουν τὴν γαλήνην, ἀπέτυχον. Εἰς τὴν κρίσιμον στιγμήν (περὶ τὰ 800 π.Χ.) παρουσιάσθη σωτὴρ ὁ Λυκοῦργος.

Ὁ Λυκοῦργος ἦτο νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Πολυδέκτου. Ὁ Πολυδέκτης ἐβασίλευσεν ὀλίγους **800** μῆνας καὶ ἀπέθανεν. Οἱ Σπαρτιᾶται ἔδωσαν τότε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν Λυκοῦργον.

Μετ' ὀλίγον ὅμως ἡ σύζυγος τοῦ Πολυδέκτου ἐγέννησεν υἱόν. Ὁ Λυκοῦργος, ὅπως ἦτο δίκαιος, ἐσκέφθη, ὅτι ὁ θρόνος ἀνήκει εἰς τὸν μικρόν. Ἐλαβεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀγκάλην του, τὸν ἔφερεν εἰς τὴν ἀγοράν, εἰς τὸν τόπον δηλαδή, ὅπου ἔκαμνε συγκεντρώσεις ὁ λαὸς καὶ εἶπε: — Σπαρτιᾶται, αὐτὸς εἶναι ὁ βασιλεὺς σας. Ἐλπίζω, ὅτι θὰ φέρῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν χαρὰν εἰς τὸν λαόν. Δι' αὐτὸ τὸν ὀνομάζω **Χαρίλαον**.

Ὅταν ὁ Χαρίλαος ἔφθασεν εἰς ἡλικίαν, ἔλαβε τὸν θρόνον καὶ ὁ Λυκοῦργος ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην, περιηγῆθη διαφόρους χώρας, εἶδε καὶ ἔμαθε πολλά, ἐσκέφθη πολὺ καὶ ἔγινε σοφὸς καὶ πολὺ φρόνιμος ἄνθρωπος.

Ὅταν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εὗρε τὴν Σπάρτην εἰς μεγάλην ταραχήν. Ὁ Χαρίλαος εἶχε φονευθῇ εἰς μίαν συμπλοκήν. Οἱ συμπολίται του κατέφυγον εἰς αὐτὸν, διὰ νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Ἐκεῖνος ἐδίσταζεν. Ἐπῆγε μάλιστα εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ Πυθία τὸν ἐνεθάρρυνε πολὺ.

—«Ἦλθες ἐδῶ εἰς τὸν ναόν μου νὰ ζητήσης συμβουλήν. Τί νὰ σὲ ὀνομάσω, θεὸν ἢ ἄνθρωπον;» Καὶ τὸν ἐβεβαίωσεν, ὅτι οἱ νόμοι τοῦ θὰ εἶναι οἱ καλύτεροι καὶ θὰ κάμουν μέγα καλὸν εἰς τὸν τόπον, ἂν τοὺς φυλάξουν οἱ Σπαρτιᾶται. Ἔλεγον, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ θεὸς Ἀπόλλων ἐφώτισε τὸν Λυκοῦργον νὰ νομοθετήσῃ καὶ ἀκόμη, ὅτι τοὺς νόμους τοῦ ἔλαβεν ἀπὸ τὴν Κρήτην, ἡ ὁποία ἀπὸ παλαι-οὺς χρόνους εἶχε σοφοὺς νόμους.

Ἐκ τούτου ὁ Λυκοῦργος ὥρκισε τοὺς συμπολίτας του, ὅτι θὰ κρατήσουν τοὺς νόμους του, ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ ἀπὸ μίαν περιοδείαν. Ἐφυγε καὶ δὲν ἐπέστρεψε, διὰ νὰ εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ τοὺς κρατήσουν διὰ πάντοτε.

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ

Εἰς τὴν Σπάρτην ὅλα, οἰκογενειακὴ ζωὴ, ἀνατροφή παιδῶν, νόμοι, ἔθιμα, εἶχον ἓνα σκοπὸν, νὰ κάμουν τοὺς Σπαρτιάτας ρωμαλέους καὶ τολμηροὺς στρατιώτας. Ἡ ζωὴ τοῦ Σπαρτιάτου ἀπὸ τὰ παιδικὰ χρόνια μέχρι γηρατειῶν ἦτο ζωὴ στρατιώτου, ἡ δὲ Σπάρτη διαρκὲς στρατόπεδον.

Οἱ κληροῖ. Ἡ γῆ ἐθεωρεῖτο κτῆμα τοῦ κράτους καὶ ὁ Λυκοῦργος ἐμοίρασεν αὐτὴν εἰς τοὺς στρατιώτας. Ἐκάστη οἰκογένεια εἶχε τὸν κληρὸν τῆς, τὸ μερίδιόν τῆς δηλαδή, τὸν ὅποιον δὲν ἐπετρέπετο νὰ πωλήσῃ. Τὰ κτήματα δὲν ἐκαλλιέργουν οἱ Σπαρτιᾶται. Τὰ ἐκαλλιέργουν οἱ εἰλωτες. Οἱ εἰλωτες ἦσαν κτῆμα τοῦ κράτους, ὅπως ἡ γῆ καὶ τὸ κράτος εἶχε μοιράσει αὐτοὺς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ὅπως καὶ τὰ κτήματα, διὰ νὰ τὰ καλλιεργοῦν. Συνήθως εἰργάζοντο ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν γυναικῶν. Εἰς τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον κατεγίνοντο οἱ περίοικοι. Οἱ Σπαρτιᾶται εἰσέπραττον τὰ εἰσοδήματα καὶ οἱ ἴδιοι κατεγίνοντο ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ πολεμικὰ καὶ τὴν διοίκησιν. Οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν οἱ κύριοι, ἡ ἀριστοκρατία, εἰλωτες καὶ περίοικοι ἦσαν ὑποτελεῖς.

Ἡ Κυβέρνησις τοῦ κράτους. Ἡ διοίκησις τῆς Σπάρτης ἦτο πολὺ ἀπλῆ. Οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον δύο βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ὅμως ἔχασαν ἑνωρὶς τὴν ἐξουσίαν. Διετήρουν μόνον τιμητικὰ ἀξιώματα. Ἐθεωροῦντο ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους. Εἶχον μεγαλύτερον κληρὸν, μεγαλυτέραν μερίδα εἰς τὰ συσσίτια καὶ εἰς τὰ λάφυρα τοῦ πολέμου,

προήδρευον εἰς τὴν Γερουσίαν, εἰς τὰς τελετάς, ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ εἰς τὸν πόλεμον.

Ἡ ἐξουσία ἀνῆκε κυρίως εἰς τοὺς εὐγενεῖς. Τὸ κράτος ἐκυβέρνηα τὸ συμβούλιον τῶν εὐγενῶν, ἡ λεγομένη Γερουσία. Ἡ Γερουσία ἀπετελεῖτο ἀπὸ 28 ἰσόβια μέλη, τὰ ὅποια ἐξέλεγον οἱ εὐγενεῖς ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους κτηματίας.

Ἡ Γερουσία διώριζε μίαν ἐκτελεστικὴν ἐπιτροπὴν ἀπὸ πέντε μέλη δι' ἓν ἔτος, τοὺς λεγομένους Ἐφόρους. Οἱ Ἐφοροὶ ἐφρόντιζον νὰ κρατοῦν οἱ πολῖται μὲ ἀκρίβειαν τὰς παλαιὰς συνθηαῖς καὶ τοὺς νόμους καὶ παρηκολούθουν τὴν ἀνατροφὴν τῶν νέων καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ὑπαλλήλων. Μὲ τὸν καιρὸν ἐγίναν ἡ κυριωτάτη ἀρχὴ τῆς Σπάρτης. Ἐπέβλεπον ὅλα καὶ εἶχον δικαίωμα νὰ τιμωροῦν τοὺς πολίτας, τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς βασιλεῖς ἀκόμη.

Οἱ ἄρχοντες ἡρώτων τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ. Ἐκάλουν τοὺς στρατευσίμους εἰς συγκέντρωσιν, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Ἀπέλλα. Αὕτῃ ἐξέλεγε τοὺς γερουσιαστάς, τοὺς ἐφόρους, τοὺς ὑπαλλήλους. Συνήθως ὅμως ἡ Ἀπέλλα δὲν εἶχε γνώμην καὶ ἐνέκρινε χωρὶς συζητήσιν τὰς ἀποφάσεις τῶν ἀρχόντων.

ΑΝΑΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Ἡ ἀνατροφή τῶν νέων κύριον σκοπὸν εἶχε νὰ τοὺς κάμῃ καλοὺς πολεμιστάς. Εἰς τὴν Σπάρτην ὅλοι ἐγυμνάζοντο. Οἱ ἄνδρες διὰ νὰ γίνουν καλοὶ στρατιῶται, αἱ γυναῖκες διὰ νὰ γεννήσουν εὖρωστα παιδιὰ.

Ὅταν ἐγεννᾶτο τὸ παιδίον, τὸ παρουσίαζον εἰς τοὺς ἄρχοντας. Ἐὰν εἶχε κανὲν φυσικὸν ἐλάττωμα, δὲν ἐνεγράφετο εἰς τὸν κατάλογον τῶν Σπαρτιατῶν, ἔχανε δηλαδὴ τὰ πολιτικά του δικαιώματα. Ἐὰν ἦτο εὖρωστον, τὸ παρέδιδον εἰς τὴν μητέρα, ἡ ὁποία τὸ ἐμεγάλωνεν, ἕως ὅτου γίνῃ 7 ἐτῶν. Ἀπὸ τότε ἡ πολιτεία παρέλάμβανε τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἀνέτρεφεν, ὅπως αὕτῃ ἤθελε.

Τὰ παιδιὰ ἔκαμνον βαρύτερα γυμνάσια καὶ ἐσυνήθιζον εἰς τὴν σκληραγωγίαν. Ἐκοιμῶντο εἰς τὸ ὑπαιθρον ἐπάνω εἰς τὰ καλάμια, τὰ ὅποια ἔκοπτον τὰ ἴδια ἀπὸ τὴν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα. Εἰς ὠρισμένας ἑορτὰς τὰ ἐμαστίγωνον ἐμπρὸς εἰς τὸν βωμὸν τόσον

δυνατά, ώστε να τρέχει αίμα. Ὁ νέος ἔπρεπε να ὑποφέρει με θάρρος, χωρὶς να προφέρει λέξιν.

Διὰ να τοὺς συνηθίσουν εἰς τοὺς δολους τοῦ πολέμου, ἐπέτρεπον να κλέπτουν, ιδίως φαγώσιμα. Ἦτο ὁμως μεγάλη ἐντροπή να ἀνακαλυφθοῦν.

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ

Εἰς τὴν Σπάρτην ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων ἦτο ὠρισμένη με ἀκρίβειαν. Ὅλοι ἔπρεπε να ζοῦν καὶ να συμπεριφέρονται με τὸν ἴδιον τρόπον. Οἱ Σπαρτιάται δηλαδὴ εἶχον συνηθείας, τὰς ὁποίας ἔπρεπε να ἀκολουθοῦν ὅλοι. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἡ θ τῶν Σπαρτιατῶν, τὰ ὁποῖα διετήρησαν με μεγάλην αὐστηρότητα ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας.

Ὁ Σπαρτιάτης ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἐγένετο στρατιώτης, ἐπήγαινε εἰς τὸ κυνήγιον καὶ ἐγυμνάζετο με τοὺς νέους τῆς ἡλικίας του. Ἐνυμφεῦτο τριάκοντα ἐτῶν καὶ ἔκαμνε οἰκογένειαν. Δὲν ἔτρωγε ὁμως εἰς τὴν οἰκίαν του με τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιὰ του, ἀλλὰ με τοὺς ἄλλους ἄνδρας εἰς κοινὰς τραπέζας, εἰς τὰ λεγόμενα σ υ σ σ ί τ ι α.

Οἱ Σπαρτιάται δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ μέχρι τοῦ ἑξηκοστοῦ ἔτους ἔτρωγον μαζί καὶ ἐκοιμῶντο ἀνὰ 15 εἰς σκηνὰς ὡς παντοτεῖνοὶ στρατιῶται. Ὁ καθεὶς ἔδιδε τὸ ἀνάλογον ἀπὸ τὸ εἰσόδημά του. Ἡ μαγειρική των δὲν ἦτο ἐξαιρετική. Ἐτρωγον πολὺ ἀπλᾶ φαγητά. Τὸ συνηθέστερον φαγητὸν ἦτο σοῦπα ἀπὸ κρέας χοιρινὸν καὶ ξεῖδι, ὁ μέλας ζωμός, ὅπως ἔλεγον. Ὁ ζωμὸς αὐτὸς ἐγίνετο περίφημος. Ἐνας βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἠθέλησε να τὸν δοκιμάσῃ, διότι ἐνόμιζε ὅτι εἶναι κάτι ἐξαιρετικόν. Προσεκάλεσε λοιπὸν ἰδιαίτερον μάγειρον ἀπὸ τὴν Σπάρτην. Ὅταν ὁμως ἐγεύθῃ, δὲν ἔμεινε ἐνθουσιασμένος. Ὁ μάγειρος τοῦ εἶπε τότε: «Διὰ να ἀπολαύσῃς τὸν ζωμὸν αὐτόν, πρέπει να γυμνασθῇς, να ἰδρώσῃς καὶ να λουσθῇς προηγουμένως εἰς τὸν Εὐρώταν».

Ὅλη ἡ ζωὴ τῶν Σπαρτιατῶν ἦτο στρατιωτικὰ γυμνάσια. Ἐτρεχον, ἐπήδων, ἐμάνθανον στρατιωτικοὺς χοροὺς καὶ πολεμικὰ ἄσματα. Περὶφημα ἦσαν τὰ στρατιωτικὰ ἄσματα τῶν Σπαρτιατῶν, «καλά, διὰ να ἐνθουσιάζουν τοὺς νέους, ὥστε να περιφρονοῦν τὴν

ζωήν των», ὅπως ἔλεγον. Εἰς τὰς μεγάλας ἑορτὰς οἱ Σπαρτιᾶται ἐσχημάτιζον τρεῖς χορούς, τῶν γερόντων. τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν παιδιῶν. Ὁ χορὸς τῶν γερόντων ἐψάλλε πρῶτος:

—«*Ἡμεῖς ἤμεθα μίαν φορὰν δυνατὰ παλληκάκια*».

Οἱ ἄνδρες ἀπήντων:

—«*Ἡμεῖς εἴμεθα τώρα. Ἄν θέλῃς, δοκίμασε*».

Καὶ τὰ παιδιὰ προσέθετον:

—«*Ἡμεῖς θὰ γίνωμεν πολὺ καλύτεροι*».

Δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ καταγίνωνται εἰς ὅ,τι δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὰ στρατιωτικά, εἰς τὸ ἐμπόριον π.χ., εἰς τὰς τέχνας καὶ νὰ ἀσχολοῦνται μὲ πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κερδίζει κανεὶς χρήματα. Ἐπίσης δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς ξένους νὰ μένουν πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Σπάρτην, οὔτε εἰς τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ταξιδεύουν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, διὰ νὰ μὴ μάθουν οἱ πολῖται τὰς συνηθείας ἄλλων τόπων.

Ὁ Λυκοῦργος ἀπηγόρευσε τὰ χρυσᾶ νομίσματα καὶ ἔκοψε σιδηρᾶ, τὰ ὁποῖα εἶχον πολὺ βάρος καὶ ὀλίγην ἀξίαν. Αὐτὸ ἐδυσκόλευε τὸ ἐμπόριον καὶ περιώριζε πολλὰς κακίας, τὴν κλοπὴν, τὴν φιλαργυρίαν, τὴν σπατάλην καὶ τὴν πολυτέλειαν.

Οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἐμάνθανον πολλὰ γράμματα. Διὰ τοῦτο δὲν εἶχον κανένα μέγαν συγγραφέα ἢ καλλιτέχνην. Ἐσυνήθιζον ὅμως νὰ εἶναι σεμνοί, νὰ ὁμιλοῦν ὀλίγα καὶ νὰ ἐκφράζουν σπουδαίας σκέψεις μὲ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγωτέρας λέξεις καὶ μὲ κάποιαν εἰρωνίαν. Αὐτὸ ἦτο τὸ λακωνίζειν. Ὅταν κάποτε ἠρώτησαν ἓνα βασιλέα τῆς Σπάρτης, πόσοι εἶναι ὅλοι οἱ Σπαρτιᾶται, μὲ σκοπὸν νὰ τὸν πειράξουν, ἐπειδὴ ἡ Σπάρτη εἶχε πάντοτε ὀλίγους κατοίκους, ἐκεῖνος ἀπήντησεν: *ἀρκετοί, διὰ νὰ σωφρονίσουν τοὺς κακοὺς*. Ὅταν ἠρώτησαν τὸν Λυκοῦργον, διατί ὥρισε τόσον ἀπλᾶς καὶ εὐθηνᾶς θυσίας, εἶπε: *διὰ νὰ μὴ βαρυνθοῦν οἱ Σπαρτιᾶται νὰ λατρεύουν τοὺς θεοὺς*.

Οἱ Σπαρτιᾶται ἐδείκνυνον μέγαν σεβασμὸν εἰς τοὺς γέροντας. Ὅταν κάποτε εἰς τοὺς Πανελληνίους ἀγῶνας εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον ἓνας γέρων καὶ δὲν εὗρισκε θέσιν νὰ καθήσῃ, οἱ περισσότεροι θεαταὶ ἤρχισαν νὰ γελοῦν καὶ νὰ τὸν πειράξουν. Οἱ Σπαρτιᾶται ὅμως τὸν ἐκάλεσαν καὶ τοῦ ἔδωκαν θέσιν. Οἱ θεαταὶ τότε ἐχειροκρό-

τησαν καὶ ὁ γέρων εἶπεν: *"Ολοι οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν τὸ καλόν, ἀλλὰ τὸ πράττουν μόνον οἱ Σπαρτιάται.*

Αἱ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Εἰς τὴν Σπάρτην αἱ γυναῖκες εἶχον μεγάλην θέσιν. Οἱ ἄνδρες τὰς ἐσέβοντο καὶ ἤκουον τὴν γνώμην των.

Τὰ κορίτσια ἀνετρέφοντο ὅπως καὶ τὰ ἀγόρια. Ἐγυμνάζοντο καὶ αὐτά, ὅπως ἐκεῖνα καὶ ἐφόρουν κοντὸν χιτῶνα, ὁ ὅποιος ἐφθανεν ἕως τὰ γόνατα, διὰ νὰ κινουῖνται ἐλεύθερα. Ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ παρευρίσκοντο εἰς τοὺς ἀγῶνας. Αὐτὸ ἔκαμνεν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἱ ὅποιοι εἶχον περιωρισμένας τὰς γυναῖκας.

Ἡ ἀνατροφή αὐτὴ ἔκαμνε τὰς Σπαρτιάτιδας δυνατὰς εἰς τὸ σῶμα καὶ γενναίας εἰς τὴν ψυχὴν. Πολλοὶ ἀπ' αὐτὰς ἔγιναν περίφημοι διὰ τὸν ἥρωισμόν των: Ἦσαν ὑπερήφανοι διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν των. Ὅταν μία ἄλλη ἑλληνὶς εἶπεν εἰς μίαν Σπαρτιάτιδα: *μόνοι σεῖς αἱ Σπαρτιάτιδες ἐξουσιάζετε τοὺς ἄνδρας σας*, ἐκείνη ἀπήντησε: *διότι μόνοι ἡμεῖς γεννώμεν ἄνδρας.*

Ὅταν αἱ μητέρες παρέδιδον τὴν ἀσπίδα εἰς τὸν υἱόν, ἔλεγον: *"Ἡ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς"* δηλαδὴ ἢ νὰ φέρῃς τὴν ἀσπίδα ὀπίσω νικητὴς ἢ νὰ σὲ φέρουν ἐπάνω εἰς αὐτὴν ἔνδοξον νεκρόν. Ὅταν αἱ φίλαι παρηγόρουν τὴν μητέρα ἐνὸς ἐνδόξου στρατηγοῦ, ὁ ὅποιος εἶχε φονευθῇ εἰς τὴν μάχην, ἐκείνη εἶπε: *Μὴ ἀνησυχῇτε. Ἡ Σπάρτη ἔχει πολλοὺς ὥσάν τὸν υἱόν μου.*

Αἱ Σπαρτιάτιδες ἀνέτρεφον με μεγάλην προσοχὴν καὶ φροντίδα τὰ τέκνα των. Εἶχαν τόσην φήμην εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὥστε πολλοὶ πλούσιοι καὶ βασιλεῖς ξένοι ἐλάμβανον γυναῖκας ἀπὸ τὴν Σπάρτην, διὰ νὰ ἀναθρέψουν καλὰ τὰ παιδιὰ των.

Ο ΣΠΑΡΤΙΑΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Μὲ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἐπιμονὴν οἱ Σπαρτιάται κατώρθωσαν νὰ ἔχουν τὸν καλύτερον πεζικὸν στρατὸν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ κυριώτερον σῶμα τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ ἦσαν οἱ ὀπλίται. Ὁ ὀπλίτης εἶχε βαρύτερον ὀπλισμόν. Ἐφόρει πρῶτον

τὴν περικεφαλαίαν, ἣ ὁποῖα προφυλάττει τὴν κεφαλὴν, τὸ πρόσωπον καὶ τὸν λαιμόν, ὀρειχάλκινον θώρακα, ὁ ὁποῖος προφυλάττει τὸ στήθος καὶ τὰ νῶτα, κνημίδας ἀπὸ δέρμα, αἱ ὁποῖαι προφυλάττουν τοὺς πόδας. Εἰς τὸ ἀριστερὸν χέρι ἐκράτει μεγάλην

Ὀπλίται Σπαρτιᾶται.

στρογγύλην ἀσπίδα, ἣ ὁποῖα ἐπροστάτευεν ὅλον τὸ σῶμα. Αὐτὰ ἦσαν τὰ ἀμυντικὰ ὅπλα του. Τὰ ἐπιθετικὰ ὅπλα του ἦσαν μακρὸν δόρυ καὶ κοντὸν ξίφος.

Οἱ Ὀπλίται παρετάσσοντο ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε ἡ δεξιὰ πλευρὰ ἐκάστου νὰ καλύπτεται ἀπὸ τὸ ἀριστερὸν ἄκρον τῆς ἀσπίδος τοῦ παραστάτου. Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐσχηματίζετο τεῖχος ἀπὸ ἀσπίδας. Παρετάσσοντο 8—10 τοιαῦται σειраί, ἡ μία ὀπίσω ἀπὸ τὴν ἄλλην καὶ ἐσχηματίζετο ἰσχυρὸν σῶμα στρατοῦ, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται φάλαγξ.

Ἡ σπαρτιατικὴ φάλαγξ ἦτο στερεώτατον τάγμα, τὸ ὁποῖον ἦτο δύσκολον νὰ διασπάσῃ ὁ ἐχθρὸς. Οἱ Ὀπλίται ἐβάδιζον εἰς τὴν μάχην μὲ τὸν ἦχον αὐλοῦ καὶ ἐνθουσιάζοντο ἀπὸ τὸ ἐμβατήριον ὄργανον, τὸν παιᾶνα.

Ἐπὶ δύο αἰῶνας ὁ σπαρτιατικὸς στρατὸς δὲν ἐνίκηθη οὐδὲ μίαν φορὰν καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς ἄλλους Ἑλληνας.

Ο ΠΡΩΤΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ—Ο ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Δυνατοὶ μὲ τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου οἱ Σπαρτιᾶται προσέβαλον τοὺς γείτονάς των, διὰ νὰ κάμουν ἰδικούς των τοὺς ἀγροῦς των, ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας των εἶχεν αὐξηθῇ καὶ ἐχρειάζοντο νέους κλήρους. Ἔστρεψαν πρὸ πάντων τὰ βλέμματά των εἰς τὴν γείτονά των Μεσσηνίαν, ἣ ὁποία εἶχεν εὐφορώτατον ἔδαφος.

Ἐκαμαν σκληροὺς πολέμους μὲ τοὺς Μεσσηνίους, οἱ ὁποῖοι διήρκεσαν πολλὰ ἔτη, τὸν 8ον καὶ 7ον αἰῶνα π.Χ., καὶ ὠνομάσθησαν Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι.

Διηγοῦνται, ὅτι εἰς τὸν πρῶτον πόλεμον μὲ τοὺς Μεσσηνίους ἐνίκησαν οἱ Σπαρτιᾶται καὶ ἐκυρίευσαν μίαν σπουδαίαν πόλιν. Οἱ Μεσσήνιοι ὅμως ἐκλείσθησαν εἰς τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον εἶχον εἰς ἓν ἀπόκρημνον ὄρος, τὴν Ἰθώμην. Οἱ Σπαρτιᾶται περιέκυκλωσαν τὸ ὄρος καὶ ἐπερίμενον νὰ παραδοθοῦν οἱ ἐχθροὶ ἀπὸ τὴν πείναν.

Ἀρχηγὸς τῶν Μεσσηνίων ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς σημαντικωτέρους εὐγενεῖς, ὁ Ἀριστόδημος, ἀπὸ βασιλικὸν αἷμα. Ὁ Ἀριστόδημος, ὅταν εἶδε τὸν κίνδυνον, ἔστειλε κρυφίως ἀνθρώπους εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ, τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ, διὰ νὰ σωθῇ ἡ Ἰθώμη.

Ἡ Πυθία ἀπήντησεν, ὅτι πρέπει νὰ θυσιασθῇ μία κόρη ἀπὸ βασιλικὸν αἷμα. Ὁ Ἀριστόδημος, διὰ νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα του, ἀπεφάσισε νὰ θυσιάσῃ τὴν θυγατέρα του. Οἱ Μεσσήνιοι ἔλαβον θάρρος, διότι ἐπίστευσαν, ὅτι θὰ ἔχουν τὸν θεὸν μαζί των, ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ φρούριον καὶ ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Σπαρτιάτας, συνέλαβον τριακοσίους αἰχμαλώτους καὶ τὸν βασιλέα των.

Βραδύτερον ὅμως οἱ Σπαρτιᾶται ἐνίκησαν πάλιν τοὺς Μεσσηνίους. Ὁ Ἀριστόδημος ἀπληπισμένος, διότι ἀδίκως ἐθυσίασε τὴν κόρην του, ἀπέθανεν ἐπάνω εἰς τὸν τάφον της.

Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ—ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ, ΤΥΡΤΑΙΟΣ

Οἱ Μεσσήνιοι ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἔζησαν σκληροτάτην ζωὴν. Ἐπερίμενον ὅμως τὴν στιγμήν νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὸν σπαρτιατικὸν ζυγόν.

Τὴν ἐπανάστασιν προητοίμασεν ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐξέχοντας Μεσσηνίους, ὁ **Ἀριστομένης**, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς ἦτο ἀπὸ βασιλικὸν αἷμα. Ἐπέτυχε τὴν εὐκαιρίαν, ὅταν οἱ Σπαρτιάται εἶχον φιλονικίας μετὰ τῶν, καὶ ἐζήτησε τὴν βοήθειαν καὶ ἄλλων γειτόνων, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης ἐμίσουν τοὺς Σπαρτιάτας. Ἐγίνε μεγάλη ἐπανάστασις. Οἱ Μεσσήνιοι ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὴν Μεσσηνίαν, τοὺς ἐνίκησαν καὶ τοὺς ἐξεδίωξαν.

Μετὰ τὴν πρώτην ἐπιτυχίαν ὁ Ἀριστομένης ἔλαβε θάρρος καὶ ἔκαμε κατορθώματα, τὰ ὁποῖα τὸν ἐδόξασαν. Εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακωνικὴν καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Σπάρτης. Κατῴρθωσε μάλιστα μίαν νύκτα νὰ εἰσέλθῃ κρυφίως εἰς τὴν πόλιν, νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ νὰ κρεμάσῃ ἐντὸς αὐτοῦ μίαν ἀσπίδα, τὴν ὁποίαν εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας. Ἐπάνω εἰς τὴν ἀσπίδα εἶχε γράφει: *Ὁ Ἀριστομένης ἀφιερώνει εἰς τὴν θεὰν Ἀθηνᾶν τὴν ἀσπίδα ἀπὸ τὰ λάφυρα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας*.

Λέγουν, ὅτι οἱ Σπαρτιάται ἠρώτησαν τὸν Θεόν, τί ἔπρεπε νὰ κάμουν, καὶ ἐκεῖνος τοὺς συνεβούλευσε νὰ ζητήσουν στρατηγὸν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ τοὺς πειράξουν, ἔστειλαν ὡς στρατηγὸν ἓνα χωλόν, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο **Τυρταῖος**. Ἀλλ' ὁ Τυρταῖος εἶχε σπουδαῖον χάρισμα. Ἐκαμνε πολεμικὰ τραγούδια, μὲ τὰ ὁποῖα ἠλέκτριζε τοὺς Σπαρτιάτας. Ἐν ἅπ' αὐτὰ ἀρχίζει:

*«Τί τιμὴ στὸ παλληκάρι, ὅταν πρῶτο στὴ φωτιά
σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα μὲ τὴ σπάθα στὴ δεξιᾷ».*

Οἱ Σπαρτιάται ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὰ ᾄσματα, ὥρμησαν ἐναντίον τῶν Μεσσηνίων, τοὺς ἐνίκησαν, συνέλαβον τὸν Ἀριστομένην αἰχμάλωτον καὶ τὸν ἐκρήμνισαν εἰς ἓν βάραθρον.

Ὁ Ἀριστομένης ἔπεσεν ἐπάνω εἰς ἄλλα πτώματα καὶ δὲν ἐφονεύθη. Ἐνῶ ὁμως ἐπερίμενε νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν, παρετήρησε μίαν ἀλώπεκα πλησίον του νὰ γυρίζει εἰς τὸ βάραθρον. Τὴν παρηκολούθησε καὶ εἶδε τὴν ὁπὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξῆλθεν. Ἐπλάτυνεν αὐτὴν καὶ κατώρθωσε νὰ διαφύγῃ.

Ἡ παρουσία του εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Μεσσηνίων ἔδωσε νέαν ζωὴν εἰς αὐτοὺς. Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν, ἐπεκράτησαν ὁμως οἱ Σπαρτιᾶται. Ἀπηλπισμένοι τότε ὁ ἥρωας τῶν Μεσσηνίων ἔλαβε μᾶζι πολλοὺς συμπατριώτας του καὶ ἔφυγε μακρὰν ἀπὸ τὴν πατρίδα του, διὰ νὰ κάμῃ ἀποικίαν εἰς ξένην χώραν.

Οἱ Μεσσήνιοι διεσκορπίσθησαν εἰς διάφορα μέρη. Ἄλλοι ἐπῆγαν εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ἄλλοι ἔφθασαν εἰς τὴν Σικελίαν καὶ ἔκτισαν ἐκεῖ μίαν σπουδαίαν πόλιν, τὴν Μεσσήνην, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἀκόμη καὶ σήμερον. Ὅσοι ἔμειναν εἰς τὴν πατρίδα των, ἔγιναν εἰλωτες τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀγρούς, τοὺς ὁποίους ἐξουσίαζον τὴν ὥρα οἱ κατακτηταί.

Η ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Δυνατώτεροι τὴν ὥρα μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Μεσσηνίας οἱ Σπαρτιᾶται ὑπεχρέωσαν σχεδὸν ὅλους τοὺς Πελοποννησίους νὰ γίνουν σύμμαχοί των.

Πολλὰ κράτη καὶ λαοὶ τῆς Πελοποννήσου, οἱ Ἀρκάδες, οἱ Ἡλεῖοι, ἡ Κόρινθος καὶ ἄλλα, ἐκτὸς τοῦ Ἰσμοῦ τὰ Μέγαρα καὶ ἡ Αἴγινα, ἔκαμαν συμμαχίαν μὲ τὴν Σπάρτην. Συνεφώνησαν καθεκράτος νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, ἀλλὰ νὰ ἀκολουθοῦν τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὸν πόλεμον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐσχηματίσθη ἡ Πελ ο π ο ν ν η σ ι α κ ῆ Σ υ μ μ α χ ί α, τὴν ὁποίαν διηύθυνε συμβούλιον ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν συμμάχων (βος αἰών).

Ἡ Συμμαχία ἀπέκτησε μεγάλην δύναμιν καὶ ὠφέλησε πολὺ τὴν Ἑλλάδα. Πρώτην φορὰν ἑλληνικὰ κράτη εἶχον ἑνωθῇ καὶ ἀνεγνώρισαν ἓνα ἀρχηγόν. Αἱ φιλονικίαι καὶ οἱ πόλεμοι μεταξὺ τῶν μικρῶν κρατῶν τῆς Πελοποννήσου ἔλειψαν καί, ὅταν ἀργότερον

παρουσιάσθη φοβερός κίνδυνος διὰ τὴν Ἑλλάδα, οἱ Πέρσαι, ἡ Πελοποννησιακὴ συμμαχία εἶχε, διὰ νὰ τοὺς πολεμήσῃ, μεγάλας στρατιωτικὰς δυνάμεις.

Νόμισμα Σπάρτης.

Παριστάνει τὴν Χαλκίοικον Ἀθηνᾶν.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΣΟΛΩΝ—ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ

Η ΑΤΤΙΚΗ

Οἱ Σπαρτιᾶται ἐλάτρευσαν περισσότερον τὸν θεὸν τοῦ πολέμου, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάτρευσαν ἐκτὸς αὐτοῦ τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν θεὰν τῆς σοφίας, δηλαδὴ τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα.

Αὐτὴν τὴν λατρεῖαν τῆς Ἀθηνᾶς οἱ Ἀθηναῖοι παρέστησαν μὲν ἓνα ὥραϊον μῦθον. Εἰς πολὺ παλαιούς χρόνους, τὸν καιρὸν τῶν βασιλέων, ὅταν μόλις εἶχε κτισθῇ ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων, δύο δυνατοὶ θεοί, ὁ Ποσειδῶν, ὁ θεὸς τῆς θαλάσσης, καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ θεὰ τῆς σοφίας, ἐφιλονίκησαν, ποῖος θὰ ἐξουσιάσῃ τὴν Ἀττικὴν καὶ θὰ δώσῃ τὸ ὄνομα τοῦ εἰς τὴν πόλιν. Ὁ Ποσειδῶν ἐτρύπησε μὲ τὴν τρίαινάν του τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔκαμε νὰ πηδήσῃ μία πλουσία πηγὴ. Ἡ Ἀθηνᾶ ἐκτύπησε μὲ τὸ δόρυ τῆς τὸν ἴδιον βράχον καὶ ἔκαμε νὰ φυτρώσῃ μία ἐλαία. Αὐτὰ θὰ ἦσαν τὰ δῶρα τοῦ καθενὸς διὰ τὴν Ἀττικὴν, ἃν ἐγένετο ἰδική του. Ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ λύσουν μόνοι τὴν διαφορὰν τῶν, προσεκάλεσαν κριτὰς τοὺς ἄλλους θεοὺς, οἱ ὅποιοι ἔδωσαν τὸ δίκαιον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, διότι ἐξεώρησαν ὡς πολυτιμότερον δῶρον τὴν ἐλαίαν. Ἀπὸ τότε ἡ Ἀθηνᾶ ἔμεινε κυρία τῆς Ἀττικῆς, ἔδωσε τὸ ὄνομα τῆς εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐγένε προστάτις τῶν Ἀθηναίων.

Αἱ Ἀθῆναι εὐρίσκοντο εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἡ ὁποία εἶναι χερσόνησος καὶ ἐκτείνεται εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον. Τὸ ἥμισυ τῆς ἐπιφανείας τῆς καλύπτεται ἀπὸ ὄρη, μεταξὺ δὲ τῶν ὀρέων ὑπάρχουν πεδιάδες κατάλληλοι διὰ καλλιέργειαν. Ἡ παραλία τῆς ἔχει πολλοὺς κόλπους, ἀκρωτήρια καὶ μερικοὺς πολὺ καλοὺς λιμένας, ὅπως τὸ Φά-

ληρον καὶ τὸν Πειραιᾶ. Ἡ Ἀττικὴ λοιπὸν παρουσιάζει πολὺ ζωηρά τὰ γνωρίσματα τῆς ἑλληνικῆς γῆς. Ἔχει δηλαδή τὰ τρία αὐτά, ὄρος, πεδιάδα καὶ θάλασσαν. Διὰ τοῦτο ἔζων πάντοτε εἰς αὐτὴν καὶ βοσκοὶ καὶ γεωργοὶ καὶ ναυτικοί.

Τὰ ὄρη τῆς Ἀττικῆς εἶναι χαμηλά, πολὺ κανονικὰ ὅμως καὶ ἡμερᾶ καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἔχουν ἐνδοξα ὀνόματα, ὅπως ἡ Πάρ-

νης, ὁ Ὑμηττός, τὸ Πεντελικόν, τὸ ὁποῖον ἔδωσε τὰ ὠραιότατα μάρμαρά του διὰ τὰ ἀθηναϊκὰ ἀγάλματα. Ἡ γῆ τῆς Ἀττικῆς δὲν ἦτο ποτὲ πολὺ εὐφορος καὶ οἱ Ἀθηναῖοι παρεπονοῦντο διὰ τὸ λεπτὸν τῆς χῶμα. Ἦτο ὅμως εὐφορωτέρα ἀπὸ ὅ,τι εἶναι σήμερον.

Τὰ ὄρη εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἐκαλύπτοντο ἀπὸ δάση. Εἰς τοὺς

λόφους ἐβλάστανεν ἡ ἐλαία, τὸ ἀγαπητὸν δένδρον τῶν Ἀθηναίων, ἡ ἄμπελος καὶ ἡ συκῇ. Περίφημα ἦσαν τὰ σῦκα τῆς Ἀττικῆς. Εἰς τὰς πεδιάδας ἐκαλλιεργεῖτο ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθή. Οἱ δύο ποταμοί, ὁ Ἰλίσος καὶ ὁ Κηφισός, εἶχον περισσότερον ὕδωρ ἀπὸ τώρα. Ἐπότηζον τὴν γῆν καὶ τὴν ἔκαμνον πρασινωτέραν ἀπὸ φυτεῖαν. Ἡ Ἀττικὴ εἶχε δροσεροὺς κήπους, ὅπου ἔψαλλε πλῆθος ἀηδόνων.

Τὸ κλίμα τῆς εἰς τὴν ἀρχαιότητα ἦτο γλυκύτατον, ὁ ἀήρ τῆς λεπτός καὶ ὁ οὐρανός τῆς διαυγέστατος. Ὁ δυτικὸς ἄνεμος, ὁ ὁποῖος ἔπνεεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν, τὴν ἐδρόσιζε τὸ θέρος καὶ τὴν ἐθέρμαινε τὸν χειμῶνα. *Καλότυχοι οἱ Ἀθηναῖοι*, ψάλλει ἓνας ἀρχαῖος ποιητής, *ζοῦν εἰς τὸν φωτεινότατον οὐρανόν.*

Ἡ τοποθεσία τῆς Ἀττικῆς ἦτο πολὺ εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ναυτιλίαν. Εὐρίσκεται ἐπάνω εἰς τὸν δρόμον τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ Θράκης, Αἰγύπτου, Κρήτης καὶ φαίνεται προωρισμένη νὰ ἐξουσιάζῃ τὴν θάλασσαν. Ἐχει καὶ ἐξαιρετικούς λιμένας.

Οἱ ΑΘΗΝΑΙΟΙ

Οἱ Δωριεῖς δὲν κατῴρθωσαν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἡ ὁποία διετήρησε τοὺς παλαιούς κατοίκους τῆς καὶ τὸν παλαιὸν πολιτισμὸν τῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἦσαν ἀπὸ τοὺς παλαιότερους Ἕλληνας, ἀπόγονοι τῶν Ἀχαιῶν καὶ συγγενεῖς τῶν Ἰώνων τῆς Μ. Ἀσίας, Ἴωνες καὶ αὐτοί. Γεωργοὶ εἰς τὴν ἀρχήν, κατέβησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔγιναν ἔμποροι καὶ ναυτικοί. Τὸ κλίμα τοὺς ἔκαμε ζωηροὺς, ἐνεργητικούς καὶ ἐλέπτυνε τὴν καλαισθησίαν των εἰς βαθμὸν ἀξιοθαύμαστον. Τὰ ταξίδια τοὺς ἔκαμαν τολμηροὺς καὶ περιέργους νὰ μάθουν καὶ νὰ προοδεύσουν.

Δὲν ἦσαν πάρα πολλοὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τὸ πολὺ 150—200 χιλιάδες. Οἱ ὀλίγοι ὅμως αὐτοὶ ἄνθρωποι τὸν παλαιότατον ἐκείνον καιρὸν ἔκαμαν θαυμαστά ἔργα, τὰ ὁποῖα κατέστησαν ἀθάνατον τὸ ὄνομά των.

Εἰς τὸ μέσον τῆς μεγαλυτέρας πεδιάδος ὑπῆρχεν εἰς λόφος,

όχυρὸς ἐκ φύσεως, ὁ ὅποιος ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ φρούριον, ἀπαραίτητον τότε διὰ κάθε κράτος. Εἰς τὴν παραλίαν ἦσαν διάφοροι καλοὶ λιμένες.

Οἱ Ἀθηναῖοι ὠχύρωσαν τὸν λόφον καὶ ἔκαμαν τὸ περίφημον φρούριόν των, τὴν Ἀκροπόλιν. Κάτω ἀπὸ τὸ φρούριον ἔγινεν ἡ ἀγορά. Ἐκεῖ ἤρχοντο νὰ πωλήσουν καὶ νὰ ἀγοράσουν ἀπὸ ὅλην τὴν Ἀττικὴν. Πέριξ τῆς ἀγορᾶς ἔκτισαν κατοικίας καὶ σιγὰ σιγὰ ἔγινεν ὁλόκληρος πόλις, αἱ Ἀθήναι.

Εἰς τὴν παραλίαν ἤρχισαν νὰ ἀναπτύσσωνται σπουδαῖοι λιμένες, πρῶτον τὸ Φάληρον καὶ βραδύτερον ὁ Πειραιεύς, ὁ ὅποιος ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔγινε μεγάλη πόλις.

Οἱ Ἀθηναῖοι λοιπὸν εἶχον δύο πρωτεύουσας, μίαν εἰς τὴν ξηράν, τὰς Ἀθήνας καὶ μίαν εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν Πειραιᾶ.

Ο ΘΗΣΕΥΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπίστευον, ὅτι ἰδρυτὴς τοῦ κράτους των ἦτο ὁ **Θησεύς**, τὸν ὅποιον ἐλάτρευσαν ὡς ἥρωα καὶ διηγέθησαν δι' αὐτὸν πολλοὺς μύθους. Ἔλεγον, ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ὅτι ἔκαμε θαυμάσια ἔργα, ἐκαθάρισε τὴν χώραν ἀπὸ τοὺς ληστὰς καὶ ἀπῆλλαξε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὸν φόρον τῶν ἐπτά νέων καὶ ἐπτά νεανίδων, τὸν ὅποιον ἐπλήρωνον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Κρήτης Μίνωα.

Ὁ Θησεύς εἶναι ἥρωας τῆς Ἀττικῆς. Διαφέρει ἀπὸ τὸν ἥρωα τῶν Δωριέων, τὸν Ἡρακλέα, διότι, ἐνῶ ἐκεῖνος ἔκαμνε τὰ κατορθώματά του κυρίως μὲ τὴν σωματικὴν δύναμιν καὶ τὴν τόλμην, ὁ Θησεύς δὲν ἦτο μόνον δυνατὸς καὶ τολμηρὸς, ἀλλὰ καὶ ἐξυπνὸς καὶ ἐφευρετικὸς.

Ὁ Θησεύς ἐμεγάλωσε τὰς Ἀθήνας. Ὑπεχρέωσε τοὺς εὐγενεῖς νὰ ἀφήσουν τὰ χωρία, ὅπου ἔζων ἕως τότε, πλησίον τῶν κτημάτων των, καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν πέριξ τῆς Ἀκροπόλεως. Τοῦτο ὠνόμασαν **συνοικισμόν**. Ἀπὸ τότε ἤρχισαν νὰ μεγαλώνουν αἱ Ἀθήναι.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΔΡΟΣ ΣΩΙΖΕΙ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν σκληρὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς Δωριεῖς,

διὰ νὰ σώσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Οἱ Δωριεῖς, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Λακωνικὴν, ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων, διὰ νὰ ἀρπάσουν τὴν χώραν των. Βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων τότε ἦτο ὁ **Κόδρος**.

“Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἔμαθαν, ὅτι οἱ Δωριεῖς διηλθον τὸν Ἰσθμόν, ἔστειλαν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν νὰ ἐρωτήσουν τὸν Ἀπόλλωνα. Ἡ Πυθία ἀπήντησε: *«θὰ νικήσῃ ὁ στρατός, τοῦ ὁποῖου θὰ φονευθῇ ὁ βασιλεὺς»*. Ὅταν ἔμαθεν αὐτὸ ὁ Κόδρος, ἀπεφάσισε νὰ θυσιασθῇ διὰ τὴν πατρίδα του. Ἐφόρεσεν ἐνδύματα χωρικοῦ, ἐπῆγε πλησίον εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἤρχισε νὰ κόπτῃ ξύλα. Ἐνας στρατιώτης τὸν διέταξε νὰ φύγῃ. Ὁ Κόδρος δὲν ὑπήκουσε καὶ ὁ στρατιώτης τὸν ἐφόνευσεν.

Οἱ Δωριεῖς ἅμα ἔμαθαν, ὅτι ἐφονεύθη ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀθηναίων, ἐφοβήθησαν καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὸν τόπον των. Αἱ Ἀθῆναι ἐσώθησαν. Ἀπὸ τότε οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ τιμήσουν τὸν Κόδρον, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ κάμουν ἄλλον βασιλέα καὶ τὴν ἐξουσίαν ἔδωσαν εἰς διαφόρους ἄρχοντας.

Αἱ ΤΑΡΑΧΑΙ

Αἱ Ἀθῆναι λοιπὸν τὸν παλαιότερον καιρὸν εἶχον βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκυβέρνην τὸ κράτος μαζὶ μὲ τοὺς εὐγενεῖς. Οἱ βασιλεῖς εἶχον ἐν συμβούλιον εὐγενῶν, τὸ ὅποῖον ἐλέγετο Ἀρειος Πάγος. Τὸ πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ὡμοίαζε πολὺ μὲ τὸ πολίτευμα τῆς Σπάρτης καὶ ὁ Ἀρειος Πάγος εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο ὅ,τι ἡ Γερουσία εἰς τὴν Σπάρτην.

Βραδύτερον οἱ εὐγενεῖς κατήργησαν τὸν βασιλέα καὶ ἐκυβέρνησαν μόνοι. Ἀντὶ ἐνὸς βασιλέως διώρισαν ἐν νέα ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι ἐμοιράσθησαν τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως. Ἐπεκράτησε συνήθεια νὰ ἐκλέγουν κατ’ ἔτος νέους ἄρχοντας.

“Ὅταν ὁμως ἐπλούτησαν οἱ ναυτικοὶ καὶ οἱ ἔμποροι, δὲν ἤθελον νὰ ἀφήσουν τοὺς εὐγενεῖς νὰ κυβερνοῦν μόνοι των καὶ ὅπως ἤθελον. Ἀλλὰ καὶ οἱ τεχνῖται καὶ γενικῶς οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως καὶ τοῦ λιμένος, ὁ λαὸς ὅπως λέγομεν, ἤρχισαν νὰ ἀναμειγνύονται εἰς τὰ πολιτικὰ ζητήματα.

Ὁ λαὸς εἶχε πολλὰ παράπονα ἐναντίον τῶν εὐγενῶν, διότι

ἦσαν ἐγλωισταί, σκληροὶ καὶ φιλοχρήματοι. Οἱ γεωργοὶ τὸν καιρὸν τῆς κακῆς ἐσοδείας, οἱ τεχνῖται τὸν καιρὸν τῆς ἀνεργίας ἐδανείζοντο χρήματα ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς. Οἱ νόμοι ὅμως ἦσαν σκληροί.

Παλαιότερα ἀθηναϊκὰ πλοῖα.

Ἀπὸ ἀγγεῖον ἀττικὸν τοῦ 520 π.Χ.

Ἄν δὲν κατῶρθωνον νὰ πληρώσουν τὸ χρέος των, οἱ δανεισταὶ εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς φυλακίσουν ἢ καὶ νὰ τοὺς πωλήσουν ὡς δούλους. Ἦρχισαν λοιπὸν νὰ γίνωνται ταραχαὶ καὶ ἐμφύλιοι πόλεμοι.

Ο ΔΡΑΚΩΝ

Ὁ λαὸς ἐζήτησε γραπτοὺς νόμους, ὅπως καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ μὴ δικάζουν οἱ εὐγενεῖς, ὅπως ἤθελον καὶ νὰ ἐπιβάλλουν ποινὰς κατὰ τὴν ὀρεξίν των.

Οἱ εὐγενεῖς ἀνέθεσαν εἰς ἓνα ἀπὸ τὴν τάξιν των, τὸν **Δράκοντα**, νὰ γράψῃ νόμους (621π.Χ.). Ὁ Δράκων ἐφρόντισε νὰ προστατεύσῃ τὰ συμφέροντα τῶν εὐγενῶν. Οἱ νόμοι του ἦσαν αὐστηρότατοι. Ἐτιμώρει π.χ. μὲ θάνατον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἐκλεπτε λαχανικὰ ἢ καρπούς. Ἀργότερα διηγοῦντο, ὅτι εἶχε γράψῃ τοὺς νό-

μους του μέ αίμα καί οἱ νόμοι τοῦ Δράκοντος, οἱ Δρακόντειοι νόμοι, ὅπως λέγουν, σημαίνουν ἀκόμη καί σήμερον κάτι πολύ αὐστηρόν καί σκληρόν.

Τοὺς νόμους του ἐχάραξεν ἐπάνω εἰς πλάκας ἀπὸ λίθου, τὰς ὁποίας ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν ἀγοράν, διὰ νὰ τοὺς γνωρίσουν ὅλοι.

Ἡ νομοθεσία τοῦ Δράκοντος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν λαόν. Αἱ ταραχαὶ ἐξηκολούθησαν. Ἔγιναν πολλὰ δυσάρεστα εἰς τὴν πόλιν.

Ο ΣΟΛΩΝ

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως παρουσιάζοντο πάντοτε σπουδαῖοι ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἔσφζον τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς κινδύνους. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς ἦτο καὶ ὁ Σόλων.

Ὁ Σόλων ἦτο Ἀθηναῖος ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ οἰκογένειά του εἶχε χάσει τὴν περιουσίαν της, ἔγινεν ἔμπορος, ἐταξίδευσεν εἰς πολλὰ μέρη, ἀπέκτησε περιουσίαν, εἶδε καὶ ἔμαθε πολλὰ καὶ εἶχε τὴν φήμην μεγάλου σοφοῦ. Ἐκαμνεν ὠραία ποιήματα, διὰ νὰ συμβουλευθῇ τοὺς συμπολίτας του. Ἐν σπουδαῖον ἐπεισόδιον τὸν ἔκαμνεν ἑνδοξον.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πόλεμον μὲ τοὺς Μεγαρεῖς, οἱ ὅποιοι τοὺς ἀφῆρσαν τὴν νῆσον Σαλαμίνα. Ἐπαθάν πολλὰ εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἔθυσαν νόμον νὰ μὴ ὁμιλήσῃ πλέον κανεὶς τῶν διὰ τὴν Σαλαμίνα. Ὁ Σόλων ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ «τὴν ἐντροπήν», νὰ βλέπῃ τὴν ὠραίαν νῆσον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ σιωπᾷ. Ἐγραψεν ἓν περίφημον ποίημα. Κατόπιν προσεποιήθη τὸν τρελλόν, παρουσιάσθη εἰς τὴν ἀγοράν καὶ ἀπήγγειλε τὸ ποίημά του. «*Ἦλθον ὁ ἴδιος κῆρυξ ἀπὸ τὴν ἀγαπητὴν Σαλαμίνα. Ἀντὶ νὰ σᾶς ὁμιλήσω, σᾶς ἀπαγγέλλω στίχους.*» Καὶ τὸ ποίημα ἐτελείωνε: «*Πᾶμε στὴ Σαλαμίνα νὰ πολεμήσωμε γιὰ τὸ ποθητὸ νησί, νὰ ξεπλύνωμε τὴ ντροπή.*»

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνθουσιάσθησαν, ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ ὤρμησαν εἰς τὴν Σαλαμίνα. Ἐνίκησαν τοὺς Μεγαρεῖς καὶ ἐπῆραν ὀπίσω τὴν νῆσον.

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

“Ὀλων τὰ βλέμματα ἐστράφησαν εἰς τὸν Σόλωνα, ὁ ὁποῖος με τοὺς καλοὺς του τρόπους, τὴν γλυκύτητα, ἀλλὰ καὶ τὸ 594
 ῥάγρος εἶχε κερδίσει τὰς συμπαθείας. Τὸν ἐξέλεξαν ἄρχοντα καὶ τοῦ ἀνέθεσαν νὰ θέσῃ νέους νόμους (594 π.Χ.).

“Ὁ Σόλων ἀπεφάσισε νὰ κτυπήσῃ τὸ κακὸν ἀπὸ τὴν ρίζαν.

“Ἐσβησε πρῶτον ὅλα τὰ παλαιὰ χρέη, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑπέφερον τόσον πολὺ οἱ πτωχοί.

Δεύτερον ἀπηγόρευσε νὰ πωλοῦν τοὺς ἀνθρώπους ὡς δούλους διὰ χρέη. Πολλοὶ δυστυχεῖς ἠλευθερώθησαν τότε καὶ ἦλθον ἀπὸ τὰ ξένα μέρη, ὅπου τοὺς εἶχον πωλήσει καὶ ὅπου διήρχοντο τυραννικὴν ζωὴν. “Ἐγινε μεγάλη χαρὰ τότε εἰς τὴν πόλιν. *Τώρα ἡ γῆ εἶναι ἐλευθέρα*, γράφει εἰς ἓν ποίημά του ὁ Σόλων. *Πολλοὺς ἔφερα ὀπίσω εἰς τὰς Ἀθήνας, εἰς τὴν εὐλογημένην πατρίδα καὶ εἰς ὅλους ἔδωσα τὴν ἐλευθερίαν.*

Ἀφοῦ κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκέρδισε τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ καὶ ἀπέκτησε δύναμιν, ἔλαβε ριζικώτερα μέτρα. Ἐχώρισε τοὺς κατοίκους εἰς τέσσαρας τάξεις ἀναλόγως πρὸς τὸ εἰσόδημά των. Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἔβαλε τοὺς πολὺ πλουσίους, εἰς τὴν δευτέραν τοὺς ὀλιγώτερον πλουσίους, εἰς τὴν τρίτην τοὺς ὀπωσδήποτε εὐκαταστάτους, εἰς τὴν τετάρτην ὅσους δὲν εἶχον καμμίαν περαιοσίαν.

“Ὅσον ἀνωτέρα ἦτο ἡ τάξις, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνῆκε κανεὶς, τόσον μεγαλύτερα ἦσαν τὰ δικαιώματα καὶ αἱ ὑποχρεώσεις του. Οἱ πλουσιώτεροι μόνον ἐγίνοντο ἄρχοντες, ἀλλ’ ἐπίσης εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξοδεύουν διὰ τὸ κράτος καὶ νὰ πηγαίνουν εἰς τὸν πόλεμον. Οἱ πλούσιοι εἰσοδηματῖαι, ὅσοι δηλαδὴ ἀνῆκον εἰς τὰς δύο πρώτας τάξεις, ὑπηρέτουν εἰς τὸν στρατὸν ὡς ἵππεις καὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι αὐτοὶ νὰ ἀγοράζουσιν καὶ νὰ συντηροῦν τὸν ἵππον. Τῆς τρίτης τάξεως οἱ κάτοικοι ὑπηρέτουν ὡς ὀπλίται καὶ ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ προμηθεύωνται μόνοι τὸν ὀπλισμὸν των. Οἱ πτωχοί, οἱ ἐργάται, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν τετάρτην τάξιν, δὲν ἐγίνοντο ἄρχοντες, ἀλλ’ οὔτε εἶχον ὑποχρεώσεις ὅσας οἱ πλούσιοι. Δὲν ἐπῆγαινον εἰς τὸν πόλεμον παρὰ μόνον ὡς ἀνάγκη καὶ ὑπηρετοῦν ὡς ἐλαφρῶς ὀπλισμένοι μετ’ ὅσον καὶ σφενδόνην.

Μὲ τὴν νομοθεσίαν αὐτὴν ἐγίνε μεγάλη πρόοδος. Ἄμα ἐκέρδιζε κανεὶς χρήματα, ἦτο δυνατόν νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν ἀνωτέραν τάξιν. Αἱ τάξεις δηλαδὴ δὲν ἦσαν κλεισταί, ὅπως τὸν παλαιότερον καιρόν, ὁπότε, διὰ νὰ εἶναι κανεὶς εὐγενῆς, ἔπρεπε νὰ γεννηθῇ ἀπὸ εὐγενεῖς.

Τέλος ἔδωσε τὸ δικαίωμα εἰς ὅλους τοὺς Ἀθηναίους νὰ συναθροίζωνται εἰς ἓν μέρος καὶ νὰ σκέπτονται καὶ νὰ συζητοῦν διὰ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους. Ἡ συνάθροισις αὐτὴ ὠνομάσθη Ἑκκλησία. Ἡ Ἑκκλησία ἐξέλεγε μὲ ψῆφον 400 ἀντιπροσώπους, τὴν Βουλὴν ὅπως ἔλεγον, διὰ νὰ κυβερνήσουν τὸ κράτος.

ΣΟΛΩΝ ΚΑΙ ΚΡΟΙΣΟΣ

Ὁ Σόλων εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους νομοθέτας τοῦ κόσμου. Ἐκαμε καλὸν εἰς τὴν πατρίδα του. Τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου του ἐφάνησαν ἀργότερα. Τὸ ὄνομά του ἐγίνε ἐνδοξον εἰς ὅλον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον καὶ ἐθεωρήθη ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς Ἑπτὰ Σοφούς.

Ἀφοῦ ἔθεσε τοὺς νόμους, ὥρκισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ μὴ τοὺς μεταβάλουν ἐπὶ δέκα ἔτη καὶ ὁ ἴδιος ἐταξίδευσεν εἰς διαφόρους χώρας. Ὁ δρόμος τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Ἰωνίαν καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὰς Σάρδεις, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως Κροῖσου. Ὁ Κροῖσος ἦτο τότε εἰς τὴν μεγάλην δόξαν του. Ἐδέχθη μὲ πολλὰς τιμὰς τὸν Σόλωνα, τὸν ἐφιλοξένησεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του καὶ τοῦ ἔδειξε τοὺς θησαυροὺς του.

— Ζένε Ἀθηναῖε, τοῦ εἶπεν εἰς τὸ δεῖπνον, πολλὰ ἀκούω διὰ τὴν σοφίαν σου. Ἐταξίδευσες πολὺ διὰ νὰ ἰδῇς καὶ νὰ μάθης. Θέλω νὰ μοῦ εἴπης, ποῖον νομίζεις εὐτυχέστερον ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ Σόλων χωρὶς νὰ πολυσκεφθῇ, ἀνέφερε μερικοὺς ἀνθρώπους ὁλωςδιόλου ἀγνώστους εἰς τὸν Κροῖσον. Δὲν ἦσαν οὔτε βασιλεῖς οὔτε κἄν πλοῦσιοι. Ἄλλοι εἶχον ζῆσει καλὰ καὶ εἶχον θυσιασθῇ διὰ τὴν πατρίδα των, ἄλλοι ἔδειξαν μεγάλην εὐλάβειαν εἰς τὴν μητέρα των καὶ ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς γλυκὺν θάνατον.

Ἀνέφερε πρῶτον τὸν συμπολίτην του Τέλλων. Αὐτὸς ἦτο τίμιος ἄνθρωπος καὶ ἀφῆκε καλοὺς υἱοὺς καὶ περιουσίαν ἀρκετὴν, ὥστε νὰ μὴ στεροῦνται τίποτε. Ἀπέθανεν ἐνδοξον θάνατον, ἀφοῦ ἐπολέμησε γενναίως διὰ τὴν πατρίδα.

Αὐτὰ ἐφάνησαν περίεργα εἰς τὸν Κροῖσον. Ἦρχισε νὰ σκέπτεται, ὅτι ὁ Σόλων εἶναι ἀπαίδευτος, διότι δὲν γνωρίζει νὰ μετρᾷ τὴν εὐτυχίαν μὲ τὸ ποσὸν τῶν χρημάτων καὶ ἠρώτησε μᾶλλον εἰρωνικά, ποῖον θεωρεῖ εὐτυχισμένον μετὰ τὸν Τέλλον. Ὁ Σόλων εἶπεν, ὅτι ἐγνώρισε δύο ἀδελφούς, τὸν Κλέοβιν καὶ τὸν Βίτωνα. Αὐτοὶ ἦσαν παιδιὰ τῆς ἱερείας τῆς Ἦρας εἰς τὸ Ἄργος. Εἶχον μεγάλην ἀγάπην μεταξύ των καθὼς καὶ πρὸς τὴν μητέρα των. Εἰς μίαν πανήγυριν τοῦ ναοῦ εἶχε συναθροισθῇ ὁ κόσμος καὶ ἐπερίμενε τὴν ἱέριαν. Ἀλλὰ ἐκείνη δὲν ἐφαίνετο, διότι εἶχον ἀργήσει νὰ φέρουν ἀπὸ τὸν ἀγρὸν τὰ βόδια, τὰ ὁποῖα ἔσυρον τὴν ἄμαξάν της. Οἱ δύο υἱοὶ της ἐξεύχθησαν τότε εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ ἔφερον τὴν ἱέριαν εἰς τὸν ναόν. Ὁ λαὸς ἐζητωκραύγαζε καὶ ἐκαλοτύχιζε τὴν μητέρα, διότι εἶχε τόσον καλοὺς υἱούς. Ἡ μητέρα, εὐχαριστημένη, παρέκάλεσε τὴν θεὰν νὰ τοὺς κάμῃ τὸ καλύτερον δῶρον. Οἱ δύο νέοι διεσκέδασαν, ἔφαγαν εἰς τὸ τραπέζι τῆς θυσίας, ἐτραγούδησαν, κατόπιν ἐκοιμήθησαν καὶ δὲν ἐξύπνησαν πλέον. Ἡ θεὰ τοὺς ἐχάρισε γλυκὺν θάνατον χωρὶς ἀσθένειαν καὶ πόνους ἐπάνω εἰς τὴν μεγάλην χαράν.

Ὁ Κροῖσος εἶπε τότε μὲ φανεράν ἀγανάκτησιν:

— Τὴν ἰδικήν μου εὐτυχίαν, τὰ πλούτη καὶ τὰ καλὰ μου θεωρεῖς ὡς τίποτε;

Ὁ Σόλων ἀπήντησεν:

— Ὅμιλεις διὰ τὰ ἀνθρώπινα, τὰ ὁποῖα μεταβάλλονται εἰς πᾶσαν στιγμήν. Μὴ καλοτυχίζης κανένα, προτοῦ ἴδῃς τὸ τέλος του. *Μηδένα πρὸ τοῦ τέλους μακάριζε.*

Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν ἤρσαν εἰς τὸν Κροῖσον. Ἦρχισε νὰ ἀμφιβάλλῃ διὰ τὴν σοφίαν τοῦ Ἀθηναίου καὶ ἄφησεν αὐτὸν νὰ φύγῃ, χωρὶς νὰ τοῦ δώσῃ δῶρα τῆς φιλοξενίας, ὅπως συνήθιζον τότε.

Δὲν ἤργησαν ὁμως νὰ ἀληθεύσουν οἱ λόγοι τοῦ Σόλωνος. Ὁ Κροῖσος ἐνίκηθη εἰς τὸν πόλεμον ἀπὸ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας Κῦρον, ὁ ὁποῖος ἐκυρίευσε τὴν πρωτεύουσάν του, συνέλαβε τὸν ἴδιον αἰχμάλωτον καὶ διέταξε νὰ τὸν καύσουν. Ὁ Κροῖσος ἐπάνω εἰς τὴν πυρὰν ἐνεθυμήθη τοὺς λόγους τοῦ Σόλωνος καὶ ἀνεστέναξε:

— Σόλων, Σόλων, Σόλων!

Λέγουν, ὅτι ὁ Κῦρος, ἅμα ἔμαθε, τί ἐσήμαινον ἐκεῖνοι οἱ λόγοι,

έφοβήθη καὶ διὰ τὴν ἰδικήν του τύχην, ἐχάρισε τὴν ζωὴν εἰς τὸν Κροῖσον καὶ τὸν ἔκαμε φίλον.

Ο ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ

Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν ηὐχαρίστησαν κανένα, οὔτε τοὺς εὐγενεῖς οὔτε τὸν λαόν: «*Εἶχε σταθῇ*», ὅπως ἔλεγεν εἰς ἓν ποίημά του, «*εἰς τὸ μέσον τῶν δύο κομμάτων καὶ δὲν εἶχεν ἀφήσει κανένα νὰ κερδίσῃ ἄδικον νίκην*».

Αἱ ταραχαὶ ἐπανελήφθησαν καὶ ἓνας ἐπιτήδειος καὶ ἱκανὸς ἄνθρωπος ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν, ὁ **Πεισίστρατος**, ἐκέρδισε τὴν συμπάθειαν τοῦ λαοῦ. Εἶχε γίνει πολὺ γνωστὸς διὰ τὴν ἀνδρείαν, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν εἰς τὸν πόλεμον τῶν Ἀθηναίων ἐναντίον τῶν Μεγάρων. Ἐπροστάτεψε τοὺς πτωχοὺς καὶ ὑπεστήριζε τὰ δίκαιά των. Κάθε Ἀθηναῖος εἶχε δικαίωμα νὰ εἰσέρχεται εἰς τοὺς κήπους του, τοὺς ὁποίους ἄφηνεν ἐπίτηδες ἀνοικτοὺς.

Μίαν ἡμέραν παρουσιάσθη πληγωμένος καὶ εἶπεν, ὅτι τὸν ἐκακοποίησαν οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ, διότι αὐτὸς ἀγωνίζεται διὰ τοὺς ἀδικουμένους. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔδωσαν τότε εἰς τὸν Πεισίστρατον 50 ἀνθρώπους νὰ τὸν φρουροῦν. Ὁ Σόλων ἠθέλησε νὰ ἀντισταθῇ. Ἐφόρεσε τὰ ὅπλα του, ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐκάλεσε τὸν λαὸν εἰς ἀντίστασιν. Κανεὶς ὅμως δὲν τὸν ἠκολούθησεν.

Ὁ Πεισίστρατος μὲ τὴν ὑποστήριξιν τῆς φρουρᾶς του κατέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἔγινε κύριος τῶν Ἀθηναίων, δηλαδή
560 *τύραννος* (560—527 π.Χ.).

Οἱ εὐγενεῖς τότε καὶ οἱ μορφωμένοι ἀπεγοητεύθησαν, διότι ἔχασαν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ὁ Σόλων, γέρων πλέον, ὁ ὁποῖος εἶχε προῖδει τοὺς σκοποὺς τοῦ Πεισιστράτου, ἔγραφε μὲ πόνον: «*Ἀπὸ τὴν κακίαν σας ἐπάθατε τὴν συμφορὰν. Μὴ κατηγορεῖτε τοὺς θεοὺς*» καὶ ἀπέθανε μὲ πικρίαν, διότι ἐνόμιζεν, ὅτι ἐχάθη τὸ ἔργον του.

Ἄλλ' οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Πεισιστράτου εἶχον ἄδικον. Ἡ διοίκησίς του δὲν ἐσταμάτησε τὴν πρόοδον τῶν Ἀθηναίων. Εἰς τὰ κυριώτερα διετήρησε τὴν νομοθεσίαν τοῦ Σόλωνος καὶ ἐκυβέρνησε τὰς Ἀθήνας ἐπὶ 33 ἔτη μὲ φρόνησιν, ὥστε ἐκέρδισε τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἡ πόλις εἶδε λαμπρὰς ἡμέρας. γ

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΕΠΙ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΥ

Ὁ Πεισίστρατος ἐφρόντισε νὰ αὐξήσῃ τὸν πλοῦτον τῆς χώρας καὶ νὰ κάμῃ εὐχάριστον τὴν ζωὴν τῶν πολιτῶν. Ὑπεστήριξε τοὺς ἀπόρους, τῶν ὁποίων ἦτο ἀρχηγός. Εἰς τοὺς πτωχοὺς γεωργοὺς ἔδωσε κτήματα ἢ σπόρους καὶ κτήνη διὰ τὴν καλλιέργειαν. Κατεσκεύασε δρόμους εἰς τὴν ὕπαιθρον, διὰ νὰ μεταφέρουν εὐκόλως

Σκηναὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν γεωργῶν (παράστασις ἐπὶ ἀγγείων).

Εἰς τὸ μέσον τῆς πρώτης εἰκόνης γεωργὸς ὀργάνει μὲ τὸ ἄροτρον, τὸ ὅποιον σύρουν δύο ζῶα. Ἀριστερὰ ἄλλος σκάπτει τὴν γῆν μὲ σκαπάνην. Δεξιὰ δύο σπορεῖς. Εἰς τὴν δευτέραν ἀριστερὰ ὁ ἰδιοκτῆτης ἐπιβλέπων τὴν ἐργασίαν, ἅμαξα μὲ δύο μεγάλα ἀγγεῖα, γεμᾶτα ἐλαιον, τὰ ὅποια στέλλουν εἰς τὴν ἀγοράν. Δεξιὰ σπορεῖς καὶ ἄροτρον.

τὰ προϊόντα των καὶ ἔκαμεν εὐθηνότερα τὰ μεταφορικά. Κατεβίβασε τὴν τιμὴν τοῦ ἄρτου. Εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ ἀνεπτύχῃ μεγάλης κίνησις καὶ δραστηριότης εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὰ σιδηρουργεῖα καὶ τὰ μαρμαρογλυφεῖα εἰργάζοντο ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ βράδυ. Κατεσκεύασεν ὑπόγειον ὕδραγωγεῖον, τὸ ὅποιον εἶχε μῆκος 11 χιλιομέτρων καὶ ἔφερεν εἰς τὰς κρήνας τῆς πόλεως τὸ δροσερὸν ὕδωρ τῶν βουνῶν. Εἰς τὸν λαὸν τῆς πόλεως ἔδωκεν ἐργασίαν εἰς τὰ διάφορα κτίρια, τὰ ὅποια κατεσκεύασε, διὰ νὰ στολίσῃ τὴν πρωτεύουσιν. Ἀρχιτέκτονες, γλύπται, χρυσοχόοι, κεραμεῖς, βυρσοδέψαι, εὐρισκὸν ἐργασίαν καὶ ἐκέρδιζον. Ἐκόσμησαν τὴν Ἀκρόπολιν καθὼς καὶ τὴν κάτω πόλιν μὲ ναοὺς καὶ ἔργα γλυπτικῆς. Ὁ Πεισίστρατος ἔθεσε τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τοῦ ὁποίου θαυμάζομεν τὰ ῥεῖπια πλησίον εἰς τὸ σημερινὸν Ζάπ-

πειον. Ἐδίδε πολλὰς εὐκαιρίας διὰ τὴν διασκέδασιν τοῦ λαοῦ, ὠργάνωνεν ἑορτὰς καὶ ἀγῶνας. Αὐτὸς ἐτακτοποίησε τὴν μεγάλην ἑορτὴν τῶν Ἀθηνῶν, τὰ Παναθηναῖα, τὰ ὁποῖα ἤρχισαν νὰ τελοῦνται κατὰ τριετίαν.

Ἐφάνη ἐπίσης φιλόκαλος καὶ φιλόμουσος. Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πεισιστράτου συνηντῶντο ποιηταὶ καὶ λόγιοι τῆς ἐποχῆς. Αὐτὸς διέταξε νὰ συναθροίσουν τὰ ποιήματα τοῦ Ὅμηρου, νὰ τὰ τακτοποιήσουν καὶ νὰ τὰ ἀντιγράψουν.

Τρύγος (παράστασις ἐπὶ ἀγγείου).

Εὐθυμογραφικὴ παράστασις τοῦ τρυγητοῦ. Σειληνοί, οἱ σύντροφοι τοῦ θεοῦ τοῦ οἴνου Διονύσου, κόπτουν τὰ σταφύλια ἀπὸ τὴν κληματαριάν. Εἰς τὸ μέσον ἓνας Σειληνὸς πατεῖ τὰ σταφύλια καὶ ὁ μούστος χύνεται εἰς ἓν βαθύ δοχεῖον.

Αἱ Ἀθηναὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἔγινεν ἀπὸ ἀγροτικὴ, πλουσία ἐμπορικὴ πόλις. Ὁ λιμὴν τοῦ Πειραιῶς ἀπέκτησε μεγάλην κίνησιν μὲ τὰ ἀθηναϊκὰ καὶ ξένα πλοῖα.

Ἐπὶ Πεισιστράτου ηὔξηθη ἡ δύναμις τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατὰ θάλασσαν. Ἐνας εὐγενὴς ἀπὸ μεγάλην οἰκογένειαν, ὁ Μιλτιάδης, κατέλαβε τὴν Ὀρακικὴν χερσόνησον εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν παραλίαν τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ὅταν μετὰ 33 ἐτῶν κυβέρνησιν ἀπέθανεν ὁ Πεισίστρατος, οἱ Ἀθηναῖοι ἐλυπήθησαν. Καὶ εἶχον δίκαιον, διότι ὁ Πεισίστρατος ἐφάνη ἐξαίρετος κυβερνήτης. Χωρὶς νὰ καταργήσῃ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, εἰργάσθη μὲ μέγαν ζῆλον διὰ τὸ καλὸν τῆς πόλεως,

ή όποία από τότε ήρχισε νά γίνεται ή πρώτη πόλις εις τήν 'Ελλάδα.

‘Ο Πεισίστρατος πρό πάντων:

1) ‘Υπεστήριξε τούς άγρότας καί χωρικούς μέ κάθε τρόπον.

2) Εις τήν πόλιν έπροστάτευσε τούς τεχνίτας καί τοιουτοτρόπως προώδευσεν ή βιομηχανία.

3) ‘Επίσης έφρόντισε πολύ, ώστε τά προϊόντα τής άθηναιϊκής βιομηχανίας νά πωλούνται εις τό έξωτερικόν. ‘Υπεστήριξε δηλαδή τό έμπόριον.

4) ‘Εκαλλώπισε τήν πόλιν μέ πολλά χρήσιμα καί ώραία έργα, ύδραγωγεία, κρήνας, ναούς, δρόμους κτλ.

5) ‘Υπεστήριξε τά γράμματα.

6) ‘Εμεγάλωσε τήν δύναμιν τών ‘Αθηνών κατά θάλασσαν.

Μετά τόν θάνατόν του διεδέχθη αύτόν ό υίός του ‘Ιππίας, πρᾶγμα τό όποϊον συνήθως δέν έγίνετο μέ τούς τυράννους.

ΟΙ ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΙΔΑΙ (527—510)

Μετά τόν θάνατον τοῦ Πεισιστράτου έκυβέρνησεν ό ‘Ιππίας, ό όποίος είχε καί άλλους άδελφούς. ‘Αλλά τά παιδιά τοῦ Πεισιστράτου, οί **Περιστρατίδαι**, δέν είχαν τήν ικανότητα τοῦ πατρός των. Δυσηρέστησαν πολλούς, πρό πάντων τούς εύγενείς, οί όποιοι άνέκαθεν δέν συνεπάθουν τούς τυράννους. ‘Ο δεύτερος υίός του, ό **‘Ιππαρχος** προσέβαλεν ένα εύγενή νέον, τόν **‘Αρμόδιον**. Αὐτός συνεδέετο διά στενής φίλίας μέ τόν **‘Αριστογείτονα**. Οί δύο φίλοι άπεφάσισαν νά άπαλλάξουν τήν πόλιν από τούς τυράννους. ‘Εσχεδιάζόν νά φονεύσουν τόν ‘Ιππίαν εις τήν έορτήν τών Παναθηναίων. ‘Εφόνευσαν όμως τόν άδελφόν του ‘Ιππαρχον, ένῶ έτοιμαζε τήν έορτήν εις τό στάδιον, μέ τά έγχειρίδια, τά όποία είχαν κρύψει έντός κλάδων μυρσίνης.

‘Από τότε ό ‘Ιππίας έγινε πολύ κακός καί έκυβέρνησεν ως πραγματικός τύραννος. Έχασε τότε καί τήν ύποστήριξιν τοῦ λαοῦ καί έστηρίζετο μόνον εις τούς όπλοφόρους του. Οί άριστοκρατικοί έζήτησαν βοήθειαν από τήν Σπάρτην καί στρατός σπαρτιατικός εισήλθεν εις τήν ‘Αττικήν καί ήνάγκασε τούς Πεισι-
στρατίδας νά φύγουν (510 π.Χ.). ‘Ο ‘Ιππίας κατέφυγεν εις τήν
αὐλήν τοῦ βασιλέως τής Περσίας Δαρείου.

Ο ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ ΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ

Ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ τύραννοι, ἔγιναν νέαι ταραχαί. Τέλος ἐπεκράτησεν ὁ λαὸς καὶ ἥλλαξε τὸ πολίτευμα. Ἐνας σπουδαῖος πολιτικός, ὁ **Κλεισθένης**, ἀριστοκρατικῆς καταγωγῆς, ἀπὸ τὴν μεγάλην οἰκογένειαν τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, ἡ ὁποία εἶχε πολεμήσει διαρκῶς τοὺς τυράννους, ἔγινεν ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἔκαμε σημαντικὰς μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ πολίτευμα.

Διήρесе ἐκ νέου τοὺς πολίτας, ἀλλ' εἰς τὴν νέαν αὐτὴν διαίρεσιν δὲν ἐλογάριασε τὴν περιουσίαν των. Τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς καὶ τὰς συνοικίας τῶν Ἀθηναίων διήρесе εἰς 100 κοινότητας, τοὺς λεγομένους *δ ἡ μ ο υ ς*. Τοὺς δήμους ἐμοίρασεν εἰς 10 περιφέρειας, αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο *φυλ α ί*. Φυλὴ λοιπὸν ἦτο μία περιφέρεια, ἡ ὁποία περιεῖχε 10 δήμους. Ἐφρόντισεν ὅμως ἐκάστη φυλὴ νὰ περιλάβῃ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέραν ποικιλίαν δήμων, δήμους τῶν μεσογείων, τῆς πόλεως, τῆς παραλίας. Τοῦτο ἔκαμεν ὁ Κλεισθένης, διὰ νὰ ἀναμείξῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε νὰ παύσουν νὰ ἔχουν ὡς διακριτικὸν των τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν καταγωγὴν των, ἀλλὰ τὴν φυλὴν.

Ὡρισε ἐκάστη φυλὴ νὰ ἐκλέγῃ ἀπὸ 50 βουλευτὰς. Ἡ ἐκλογή ἐγένετο τώρα διὰ κλήρου, διὰ νὰ λαμβάνουν μέρος ὅλοι οἱ πολῖται εἰς τὴν διοίκησιν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ἔγινε τώρα 500. Ὁ Κλεισθένης ἔθεσε καὶ ἄλλους νόμους, οἱ ὁποῖοι ἐπέτρεπαν εἰς τὸν λαὸν νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν διοίκησιν.

ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Αὐτὰ ἔγιναν πρὸς τὸ τέλος τοῦ βου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 5ου αἰῶνος. Ἀπὸ τότε ἀρχίζει ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι ἠγάπησαν τώρα περισσότερον τὴν πατρίδα των, διότι εἶχον ὅλοι ἴσα δικαιώματα μετὰς των καὶ οἱ ἴδιοι ἐκυβέρνηον τὸ κράτος των.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν περίεργοι καὶ ἀνήσυχτοι. Δὲν περιωρίζοντο ὅπως οἱ Σπαρτιάται εἰς τὸν τόπον των καὶ τὰς συνηθείας των. Προτοῦ γίνουν διδάσκαλοι τῆς Ἑλλάδος, ἔλαβον μαθήματα ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔμαθον πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἴωνας. Ἀπὸ τὴν Ἴωνίαν ἦλθον τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου καὶ Ἴωνες τεχνῖται ἐδίδασκαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατεργάζωνται τὸ μάρμαρον ἢ νὰ χύνουν τὸν ὀρείχαλκον. Ἐπίσης οἱ ἀγγειοπλάσται τῶν Ἀθηνῶν ἔμαθον πολλὰ ἀπὸ τοὺς Ἴωνας. Ἐπὶ Πεισιστράτου ἰδίως αἱ Ἀθηναὶ ὁμοιάζον πολὺ τὰς πόλεις τῆς Ἰωνίας.

Ἀφοῦ ἔφυγαν οἱ τύραννοι μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Σπαρτιατῶν, οἱ Ἀθηναῖοι ἤρχισαν νὰ μιμοῦνται τοὺς Δωριεῖς. Καὶ πρῶτον ἐδέχθησαν τὴν ἐνδυμασίαν τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐνῷ ἄλλοτε ἐφόρουν μακρὸν ἰωνικὸν χιτῶνα, τώρα ἔλαβον τὸν βραχὺν δωρικόν. Οἱ ἄνδρες ἄφησαν τὰ κοσμήματα, ὁ βίος των ἐγένεν αὐστηρότερος καὶ ἔδωσαν προσοχὴν εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις. Γλύπτει τῆς Αἰγίνης καὶ τῆς Πελοποννήσου ἦλθον καὶ εἰργάσθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἀπὸ τὸν συνδυασμὸν τοῦ ἰωνικοῦ καὶ δωρικοῦ πολιτισμοῦ ἐγεννήθη ὁ ἄττικὸς πολιτισμὸς, ὁ ἀνώτερος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος ἤκμασε κυρίως τὸν 5ον καὶ τὸν 4ον αἰῶνα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν λεπτοὶ καὶ φιλόκαλοι, ὅπως οἱ Ἴωνες καὶ τολμηροὶ καὶ ἀνδρικοί, ὅπως οἱ Δωριεῖς.

Ἀγγεῖον ἀθηναϊκόν.
(στάμνος)

ΤΑ ΑΛΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ

ΒΟΙΩΤΙΑ ΚΑΙ ΦΩΚΙΣ

Ἡ Μίλητος καὶ αἱ ἰωνικαὶ πόλεις, αἱ Συρακοῦσαι καὶ ἄλλαι πόλεις τῆς Σικελίας καὶ Ἰταλίας ἔξω τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ἡ Κόρινθος, ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἦσαν τὰ σημαντικώτερα κράτη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν 7ον καὶ 6ον π. Χ. αἰῶνα. Ἀκμαῖον ἑλληνικὸν πληθυσμὸν εἶχον καὶ τὰ ἄλλα κράτη τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' αὐτὸς δὲν εἶχε προφθάσει ἀκόμη νὰ ἀναπτυχθῇ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν.

Ἡ Βοιωτία εἶναι μία πεδιάς ἀρκετὰ μεγάλη καὶ εὐφορος, περικλείεται ὅμως ἀπὸ βουνά. Ἐχει ἀπὸ δύο μέρη θάλασσαν, τὸν Κορινθιακὸν καὶ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον. Ἀλλὰ τὰ παράλια καὶ τῶν δύο δὲν ἔχουν καλοὺς λιμένας. Διὰ τοῦτο οἱ Βοιωτοὶ δὲν ἔγιναν καλοὶ ναυτικοί. Ἡ χώρα των εἶχε πολὺ παλαιὸν πολιτισμὸν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῶν Αἰγαιῶν καὶ τῶν Ἀχαιῶν. Ἀργότερα τὴν κατέκτησαν οἱ Δωριεῖς καὶ ἵδρυσαν διάφορα κράτη. Οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν ἐξηκολούθησαν νὰ εἶναι ρωμαλέοι καὶ καλοὶ πολεμισταί. Ἀλλ' ἡ Βοιωτία ἔμεινε γεωργικὴ, δὲν ἀνέπτυξε ναυτικὸν καὶ ἐμπόριον καὶ προώδευσε πολὺ ἀργά. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἶχε μικρὰς μόνον πόλεις. Ἀργότερον ἡ Βοιωτία προώδευσεν, ἔπαιξε σημαντικὸν μέρος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ ἀνέδειξε μερικοὺς ἄνδρας ἀξιολόγους εἰς τὰ γράμματα, εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν.

Ἡ Φωκίς, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Βοιωτίας, εἶναι μία χώρα μὲ ἀπόκρημνα βουνά, μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζονται βαθεῖαι καὶ στρογγυλαὶ κοιλάδες. Αἱ κοιλάδες αὐταὶ εἶναι

άρκετὰ εὐφοροὶ καὶ εἰς αὐτὰς κυρίως ἔζησεν ὁ φωκικὸς λαός. Οἱ Φωκεῖς ἔμειναν γεωργοὶ καὶ κτηνοτρόφοι καὶ ἔλαβον μικρὸν μέρος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους. Εἰς τὴν Φωκίδα ὅμως ἦτο ἓν ἀπὸ τὰ μεγάλα προσκυνήματα τῶν Ἑλλήνων, τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ὅπως θὰ ἴδωμεν, καὶ αὐτὸ ἔδιδε μεγάλην φήμην εἰς τὴν χώραν.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Ἡ Θεσσαλία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς ἑλληνικὰς πεδιάδας. Περικλείεται ἀπὸ ὑψηλὰ βουνὰ καὶ εἶναι ψυχρὰ τὸν χειμῶνα καὶ πολὺ θερμὴ τὸ θέρος. Ἔχει ἀπὸ τὸ ἓν μόνον μέρος θάλασσαν, τὸν Παγασητικὸν κόλπον καὶ ἐκεῖ εἶναι οἱ μοναδικοὶ λιμένες τῆς Θεσσαλίας.

Ἡ χώρα ἦτο διηρημένη εἰς μεγάλα κτήματα καὶ τὴν ἐκυβέρνησαν οἱ μεγάλοι κτηματῖαι. Ἔμεινε πάντοτε γεωργικὴ, δὲν εἶχε μεγάλας πόλεις οὔτε κατ'ὥρῳσε νὰ ἐνωθῇ εἰς ἓν κράτος. Παρῆγεν ὅμως ἄφθονα σιτηρὰ καὶ ἔτρεφε λαμπροὺς ἵππους. Οἱ Θεσσαλοὶ εἶχον περὶ φημον ἵππικὸν καὶ ἐκέρδιζον κατὰ τοὺς Πανελληνίους ἀγῶνας εἰς τὰς ἵπποδρομίας. Δὲν προώδευσαν ὅμως εἰς τὰ γράμματα καὶ δὲν ἀνέδειξαν κανένα ἀξιόλογον καλλιτέχνην ἢ συγγραφέα.

Αἰτωλία—Ἀκαρνανία—Ἠπείρος

Αἱ δυτικώτεραι χῶραι, ἡ Αἰτωλία, ἡ Ἀκαρνανία καὶ ἡ Ἠπειρος, ἔλαβον ἀκόμη μικρότερον μέρος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς. Ἦσαν ὀρειναί, δύσβατοι, σκεπασμέναι ἀπὸ δάση, δὲν εἶχον καταλλήλους λιμένας διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ ἔμειναν γεωργικαὶ καὶ κτηνοτροφικαί. Πολὺ ἀργότερα αἱ δύο χῶραι, ἡ Ἠπειρος καὶ ἡ Αἰτωλία, προώδευσαν καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Ἡ Μακεδονία εἶναι ἡ βορειότερα ἑλληνικὴ χώρα. Εὐρίσκεται πέραν τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἔχει ὑψηλὰ βουνὰ, τὰ ὅποια ἦσαν καταπράσινα τὴν ἀρχαιότητα καὶ εὐρυχώρους πεδιάδας, τὰς ὁποίας διατρέχουν μεγάλοι ποταμοί. Αἱ πεδιάδες τῆς ἦσαν ὀνομασταὶ διὰ τὴν εὐφορίαν των. Τὸ κλίμα καθὼς καὶ ἡ ζωὴ τῶν

κατοίκων τῆς Μακεδονίας διέφερον ἀπὸ τὴν νοτιωτέραν Ἑλλάδα. Πολὺν καιρὸν ἔμεινε γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Ὁ βασιλεὺς ἐκυβέρνησε τὴν χώραν μαζὶ μὲ τοὺς μεγάλους κτηματίας. Αἱ πόλεις τῆς Μακεδονίας ἦσαν μικραὶ καὶ ἡ πνευματικὴ τῆς ἀνάπτυξις ὅχι πολὺ σημαντικὴ. Ἀλλ' οἱ Μακεδόνες ἦσαν σπουδαῖοι πολεμισταὶ καὶ κατάρθωσαν νὰ διοργανώσουν καλὰ τὸ κράτος των. Ἀργότερα, ὅπως θὰ ἴδωμεν, προώδευσεν πολὺ ἡ Μακεδονία καὶ ἔγινε τὸ ἰσχυρότερον κράτος τῆς Ἑλλάδος.

Ἀθηναϊκὸν ἀγγεῖον.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΟΙ ΘΕΟΙ

Ὅλην τὴν ὠραιότητα τῆς ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων βλέπομεν εἰς τὴν θρησκείαν των. Οἱ θεοὶ των ἦσαν ὠραῖοι καὶ ἀξιαγάπητοι. Ὅμοιάζουν μὲ ἀνθρώπους καὶ ζοῦν ὅπως οἱ ἄνθρωποι. Εἶναι ὅμως μεγαλύτεροι καὶ δυνατώτεροι καὶ ὠραιότεροι. Δὲν ἀσθενοῦν, δὲν λυποῦνται, δὲν γηράσκουν. Ζοῦν μακάριοι. Τρώγουν τὴν ἀμβροσίαν καὶ πίνουν τὸ νέκταρ. Εἶναι κατάλευκοι καὶ γεῖνοι χάριν, εὐχαριστοῦνται ἀπὸ τὰ ὠραῖα πράγματα καὶ πρὸ πάντων μαγεύονται ἀπὸ τὴν μουσικὴν. Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐφαντάσθησαν κανένα θεὸν μαῦρον ἢ μὲ κακὴν ψυχὴν. Οἱ θεοὶ δυσχεστοῦνται καὶ ἡμποροῦν νὰ κάμουν κακόν. Ἀλλ' εὐκόλως ἀλλάζουν γνώμην καὶ ἡμπορεῖ νὰ τοὺς μάλαξη κανεὶς μὲ θυσίας καὶ προσευχάς.

Ὁ Ζεὺς.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ Διὸς, ὅπως ἦτο εἰς τὸ ἀγαλμα, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ἓνας μεγάλος γλύπτης τοῦ 5ου αἰῶνος, ὁ Φειδίας, διὰ τὸν ναὸν τῆς Ὀλυμπίας.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες διηγέθησαν πολλοὺς μύθους διὰ τὴν γέννησιν, τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν ζωὴν τῶν θεῶν. Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία εἶναι ἀπὸ τὰς λαμπροτέρας διηγήσεις, τὰς ὁποίας ἐφαντάσθησαν οἱ ἄνθρωποι. Οἱ ποιηταί, οἱ ζωγράφοι, οἱ γλύπται ἔλαβον θέματα ἀπὸ τὴν μυθολογίαν.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ

Οἱ σπουδαιότεροι θεοὶ τῶν Ἑλλήνων κατῴκουν εἰς τὸν Ὀλυμπον, τὸ ὑψηλότερον καὶ θαυμασιώτερον ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ ὄρη.

Ἀνώτερος ὅλων εἶναι ὁ **Ζεὺς**, πατὴρ καὶ βασιλεὺς τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐξουσιάζει τὸν οὐρανόν, συναθροίζει τὰ σύννεφα, ἀστράπτει, βροντᾷ καὶ στέλλει τὴν βροχὴν. Ὁ ἀδελφός

Ἀπόλλων κιθαρωδός.
(Ρώμη—Βατικανόν).

του **Ποσειδῶν** ἐξουσιάζει τὴν θάλασσαν. Εἶναι μεγαλοπρεπὴς ὅπως ὁ Ζεὺς, ἀλλ' ἔχει ἔκφρασιν αὐστηροτέραν. Κρατεῖ τὴν τρίαιναν, μὲ τὴν ὁποίαν ταράσσει τὴν θάλασσαν καὶ προκαλεῖ τὴν τρικυμίαν καὶ τοὺς σεισμούς. Ἡ **Ἥρα** εἶναι σύζυγος τοῦ Διὸς καὶ προστατεύει τὸν γάμον. Ἡ **Ἑστία**, σοβαρὰ καὶ αὐστηρὰ θεά, εἶναι προστάτις τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς.

Εἰς τὸν Ὀλυμπον ζῇ ὁ ὠραιότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς θεούς, ὁ **Ἀπόλλων**. Εἶναι νέος ὑψηλός, δυνατός, κατάλευκος. Γλυκὺ φῶς τὸν περιλούει εἰς τὴν ὠραίαν κεφαλὴν του. Στεφανωμένος

μὲ κλάδον δάφνης παίζει τὴν κιθάραν του καὶ εἰς τὸν ἦχον αὐτῆς τραγουδοῦν αἱ ἐννέαι κόραι τοῦ οὐρανοῦ, αἱ **Μοῦσαι**. Ἡ μουσικὴ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τὸ ῥῆμα τῶν Μουσῶν χύνει φαιδρότητα καὶ λεπτὴν χάριν εἰς τὸν Ὀλυμπον, φθάνει ἕως τὴν γῆν καὶ ἡσυχάζει τὸν πόνον καὶ τὴν θλίψιν τῶν ἀνθρώπων. Ἡ **Ἀρτεμις**, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, εἶναι σεμνὴ καὶ λεπτὴ κόρη, ζωηρὰ καὶ εὐκίνητος, ἀγαπᾷ τὰ δάση καὶ τὸ κυνήγιον.

Ὁ Ὀλυμπος ἔχει καὶ τὸν ταχυδρόμον του. Αὐτὸς εἶναι ὁ

Ἑρμῆς, εὐκίνητος καὶ ἔξυπνος, φορεῖ πτερωτὰ πέδιλα, μὲ τὰ ὁποῖα πετᾷ ἐπάνω ἀπὸ ὄρη καὶ θαλάσσης. Ἐκτελεῖ διαταγὰς τοῦ Διός. Εἶναι καὶ αὐτός, ὅπως ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Ἄρτεμις, υἱὸς τοῦ Διός, ἀλλὰ ἀπὸ ἄλλην μητέρα. Ἀναμειγνύεται εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀλλὰ εἶναι καὶ λόγιος. Ἐπίσης ἔχει σχέσιν μὲ τοὺς νεκρούς. Αὐτὸς συνοδεύει τὰς ψυχὰς εἰς τὸν ἄλλον κόσμον.

Ἡ **Ἀθηνᾶ** εἶναι ἡ θεὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σοφίας. Αὐτὴ προστατεύει τὰς Ἀθή-

Ἡ Ἀθηνᾶ.

Μαρμάρινον ἄγαλμα—Νεάπολις.

Ἡ Ἄρτεμις.

Μαρμάρινον ἄγαλμα—Νεάπολις.

νας, κάμνει τοὺς Ἀθηναίους εὐφυνεῖς καὶ δραστηρίους, τὰς γυναῖκας τῶν ἱκανὰς εἰς τὰ κεντήματα καὶ τὴν χειροτεχνίαν.

Εἰς τὸν Ὀλυμπον ἐπίσης ζῇ ὁ θεὸς τοῦ πολέμου, ὁ **Ἄρης**, νέος μὲ γιγάντειον σῶμα, μὲ περικεφαλαίαν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ἀγριωπὸς τὴν ὄψιν. Οἱ θεοὶ τὸν ἀποστρέφονται, διότι τοῦ ἀρέσουν αἱ ἐριδες καὶ οἱ πόλεμοι. Ἡ **Ἀφροδίτη** εἶναι ἡ θεὰ τῆς ὠραιότητος. Ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν ἀφρὸν τῆς θαλάσσης. Εἶναι ἐξαιρετὸν τὸ κάλλος καὶ

τὰ μάτια της σπινθηροβολοῦν. Ὁ **Ἡφαιστος** εἶναι ὁ ἄρχιτεχνίτης τοῦ Ὀλύμπου. Αὐτὸς κατεσκεύασε δι' ὅλους τοὺς θεοὺς ὥραϊα ἀνάκτορα εἰς τὸν Ὀλυμπον. Εἶναι χωλὸς καὶ ἐργάζεται σκονισμένος καὶ καπνισμένος εἰς τὰ ἐργαστήριά του, ὅπου κατασκεύαζει τοὺς κερανοὺς τοῦ Διὸς. Εἰς τὸν Ὀλυμπον ἔθετον οἱ ἀρχαῖοι ἐπίσης τὴν **Δήμητραν**, τὴν θεὰν τῆς γεωργίας.

Αὗτοί εἶναι οἱ δώδεκα Ὀλύμπιοι θεοί, τοὺς ὁποίους ἰδιαιτέρως ἐλάτρευον οἱ Ἕλληνες.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ἐκτὸς τῶν Ὀλυμπίων ὑπῆρχε πλῆθος θεῶν εἰς τὴν γῆν, εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὸν κάτω κόσμον. Ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἀρχαιότερα ἀπὸ τὰς θεότητας τῆς γῆς ἦτο ἡ **Δημήτηρ**, ἡ θεὰ τῆς γεωργίας, καὶ ἡ κόρη της **Περσεφόνη**, ἡ θεὰ τῆς ἀνθήσεως, ἡ ὁποία ὠνομάζετο καὶ **Ϊσόρη**. Ἡ Δημήτηρ εἶναι ἀπαρηγόρητος, διότι ὁ θεὸς τοῦ Ἄδου Πλούτων ἤρπασε τὴν θυγατέρα της καὶ τὴν εἶχε σύζυγον εἰς τὰ ὑπὸ γαίᾳ βασιλείᾳ του. Ἐμεσολάβησεν ὁ Ζεὺς καὶ ἔγινε συμφωνία νὰ ἀναβαινῇ τὴν ἀνοιξιν εἰς τὴν γῆν, νὰ μένῃ ἕξ μῆνας καὶ τὸν χειμῶνα νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὰ σκοτεινὰ ἀνάκτορα τοῦ Πλούτωνος.

Ἄλλ' ὁ πλεον ἀγαπητὸς ἀπὸ τοὺς θεοὺς τῆς γῆς ἦτο ὁ **Διόνυσος**, ὁ θεὸς τῶν ἀμπέλων καὶ τοῦ τρυγητοῦ, τὸν ὁποῖον συνοδεύουν οἱ Σάτυροι καὶ οἱ Σειληνοί.

Εἰς τὴν γῆν ἔζων πλῆθος μικρότεροι θεοὶ καὶ θεαί. Εἰς τὰ δάση, εἰς τὰ σπήλαια κατῴκουν αἱ **Νύμφαι**, εἰς τὴν θάλασσαν αἱ **Νηρηίδες**. Κάθε δένδρον, κάθε πηγὴ, κάθε ρεῦμα, εἶχε τὸν θεόν του. Ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην ἐφαντάζετο ὅλα ἔμψυχα γύρω του, ὅλα γεμᾶτα ὀφθαλμοὺς καὶ αὐτιά. Τὸ γλυκοφύσημα τοῦ Ζεφύρου, τὸ θρόϊσμα τῶν δένδρων, οἱ μακρινοὶ ἦχοι, τοὺς ὁποίους ἀκούομεν κατὰ τὰ εἰρηνικὰς ἡμέρας τῆς ἀνοιξeos, εἶναι ἀντίλαλοι ἀπὸ τὸν χορὸν καὶ τὸ ὄσμα τῶν Νυμφῶν. Αἱ καλαὶ Νηρηίδες ἡμερεύουν τὰ ἀγριεμένα κύματα, τὰ ὁποῖα ἐξεγείρει ὁ Ποσειδῶν μὲ τὴν τρίαινάν του καὶ φέρουν πάλιν τὴν γαλήνην.

ΟΙ ΘΕΟΙ ΤΟΥ ΑΙΔΟΥ

Ἡ ζωὴ αὐτὴ εἶναι ὥραία. Σκοτεινὴ μόνον καὶ ὀλιβερὰ εἶναι ἡ ζωὴ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον. Οἱ ἄνθρωποι ὅταν ἀποθάνουν, πηγαίνουν εἰς ἓν βαθὺ σπήλαιον κάτω ἀπὸ τὴν γῆν, εἰς τὸν "Ἀδην. Ἐκεῖ κατέβαινε κανεὶς ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριον Ταίναρον. Τὴν εἴσοδον ἐφύλαττε τρομερὸς κύων, ὁ **Κέρβερος**. Εἰς τὸν "Ἀδην βασιλεύει ὁ **Πλούτων**, ἀδελφὸς τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, σκοτεινὸς καὶ δύστροπος.

ΟΙ ΗΜΙΘΕΟΙ

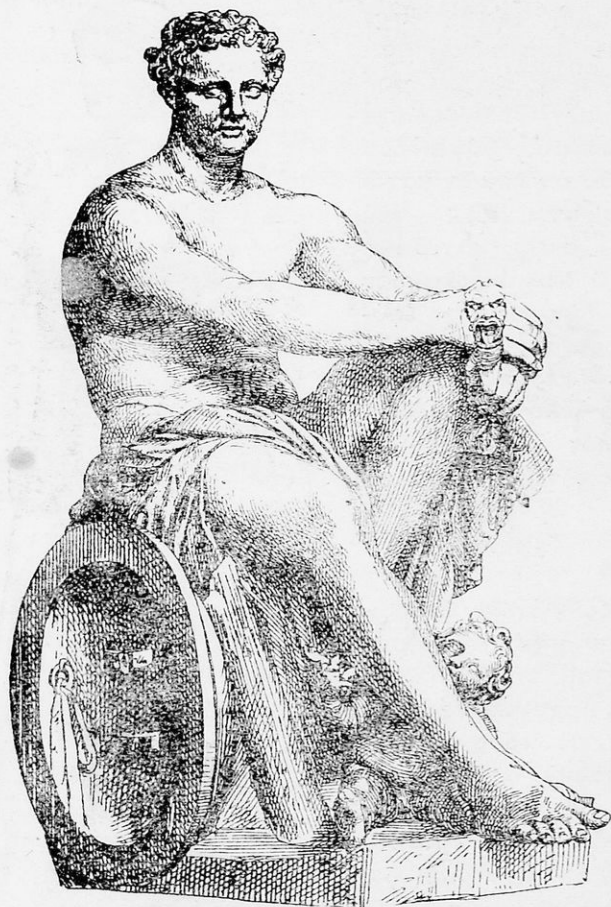
Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν γῆν ἦτο τόσον ὥραία, ὥστε τὴν ἐζήλευον οἱ θεοὶ καὶ ἤρχοντο πολλάκις νὰ ζήσουν μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Εὐνοοῦν πολλοὺς εὐσεβεῖς καὶ ἐργατικούς ἀνθρώπους καὶ τοὺς προστατεύουν. Πολλάκις νυμφεύονται εἰς τὴν γῆν γυναῖκας καὶ ἀπὸ τὸν γάμον αὐτὸν γεννῶνται παιδιὰ δυνατὰ καὶ τολμηρὰ ἢ σοφοί, οἱ ἥρωες, οἱ νομοθέται, οἱ ποιηταί, ὅπως ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησεύς, ὁ Μίνως καὶ ἄλλοι, οἱ ὅποιοι

Ἡ Ἀφροδίτη.

Μαρμάρινον ἄγαλμα, Λουβρον - Παρίσιοι.

κάμνουν μεγάλα καλὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ εἶναι οἱ Ἑμί-
θεοι, διότι ὁ εἰς ἀπὸ τοὺς γονεῖς των ἦτο Θεός.

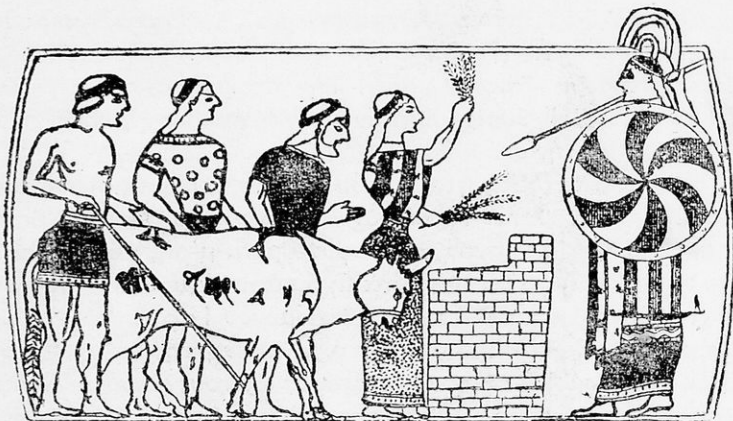

Ὁ Ἄρης.

Ἡ ΛΑΤΡΕΙΑ

Οἱ Ἕλληνες ἐφαντάζοντο τοὺς Θεοὺς των πολὺ δυνατοὺς
καὶ ἱκανοὺς νὰ κάμουν μεγάλα καλὰ καὶ μεγάλα κακὰ εἰς τοὺς ἀν-

θρώπους. Οἱ θεοί, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, εὐχαριστοῦνται, ὅταν φροντίζη κανεῖς δι' αὐτοὺς καὶ τοὺς περιποιεῖται, δυσαρεστοῦνται δὲ, ὅταν τοὺς λησμονοῦν καὶ τοὺς παραμελοῦν. Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἔκαμνον ὅ,τι ἐνόμιζον, ὅτι τοὺς εὐχαριστεῖ καὶ ἀπέφευγον ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς δυσαρεστήσῃ. Τὸ συνηθέστερον μέσον νὰ εἶναι εὐχάριστοι εἰς τοὺς θεοὺς των, ἦτο νὰ τοὺς προσφέρουν δῶρα. Ἐδίδον λοιπὸν

Θυσία.

Εἰς τὸ μέσον ὁ βωμός, ὅπου ἔκαμνον θυσίαν. Πλησίον αὐτοῦ ἡ ἱέρεια, ἡ ὁποία τὸν ραντίζει με ὕδωρ. Ὅπίσω τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον θὰ θυσιάσουν καὶ τὸ ὁποῖον ὁ ὑπηρέτης κρατεῖ δεμένον με σχοινίον ἀπὸ τὸν πόδα. Οἱ ἄλλοι δύο εἶναι ἀνὴρ καὶ γυνή, οἱ ὁποῖοι προσφέρουν τὴν θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Δεξιὰ στέκεται ἡ Ἀθηνᾶ ὠπλισμένη.

εἰς τοὺς θεοὺς ὅ,τι συνηθίζον νὰ δίδουν καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, φαγητά, ἐνδύματα, κοσμήματα, ἀγγεῖα κ.ἄ.

Τὸ προχειρότερον δῶρον ἦσαν τὰ φαγητά. Εἰς τὸ τραπέζι καὶ εἰς τὰ συμπόσια, προτοῦ πίου, ἔχυνον ἀπὸ τὸ ποτήριόν των ὀλίγον οἶνον εἰς τὴν γῆν ὡς δῶρον εἰς τοὺς θεοὺς. Ἐπίσης ἔχυνον γάλα ἢ καὶ μέλι. Αὐτὸ τὸ ὠνόμαζον σ π ο ν δ ῆ ν.

Προσέφερον εἰς τοὺς θεοὺς ἐπίσης καρποὺς καὶ λαχανικά καὶ τὰ πρῶτα προϊόντα κάθε ἐσοδείας, καθὼς καὶ ἄρτους, γλυκύσματα κτλ.

Ἄλλ' ἡ περισσότερον εὐχάριστος προσφορά διὰ τοὺς Θεοὺς ἦτο, ὅπως καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, τὸ κρέας. Εἰς ἐξαιρετικὰς λοιπὸν περιστάσεις, διὰ νὰ εὐχαριστήσουν τοὺς Θεοὺς ἢ διὰ νὰ ἀποφύγουν τὸν θυμὸν των, ἔσφαζον πρὸς τιμὴν των ζῶα. Αὕτῃ ἦτο ἡ θυσία. Ἐθυσίαζον, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων, ἀπὸ τὰ μικρότερα ἕως τὰ μεγαλύτερα ζῶα, πετεινοὺς, περιστέρια, πρόβατα, χοίρους καὶ βόδια. Μὲ τὴν θυσίαν εἶχον σκοπὸν ἢ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Θεὸν ἢ νὰ τοῦ ζητήσουν κάποιαν χάριν. Τὴν παράκλησιν αὐτὴν ἔλεγον προσευχήν. Ἡ θυσία λοιπὸν καὶ ἡ προσευχή ἦτο ἡ λατρεία τῶν Ἑλλήνων.

Τόπος τῆς λατρείας ἦτο ἡ οἰκία ἐκάστου ἡ μέρος, ὅπου ἐνόμιζον, ὅτι εὐχαριστοῦνται νὰ μένουν οἱ Θεοί, κορυφαὶ τῶν βουνῶν, δάση, κῆποι κτλ. Ὑπῆρχον δενδροφυτευμένα μέρη, τὰ ὅποια ἐτριγύριζον μὲ τοῖχον ἢ φράκτιν καὶ τὰ εἶχον ἀφιερωμένα εἰς τοὺς Θεοὺς. Αὐτὰ τὰ ἔλεγον ἱερά ἅλση ἢ καὶ μόνον ἱερά.

Ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἦτο ὁ βωμός, λιθίνῃ τράπεζα μὲ ἐστίαν εἰς τὸ μέσον. Βωμοὶ ὑπῆρχον καὶ ἐμπρὸς εἰς τοὺς ναοὺς. Ἀλλὰ καὶ κάθε οἰκία εἶχε τὸν μικρὸν βωμὸν τῆς καὶ τὴν ἐστίαν. Ἐκεῖ ἔκαμνεν ἡ οἰκογένεια τὰς προσευχὰς τῆς καὶ τὴν προσφοράν. Ἐκεῖ ἐλάτρευον κυρίως τοὺς νεκροὺς προγόνους. Οἱ ἀρχαῖοι ἠθέλουν νὰ ἔχουν παιδιὰ καὶ ἀπογόνους, διὰ νὰ τοὺς τιμοῦν μετὰ τὸν θάνατον. Ἐθεωροῦντο δυστυχεῖς, ὅσοι δὲν εἶχον τέκνα.

Εἰς σπουδαιοτέρας περιστάσεις ἔκαμνον τελετὴν εἰς τὰ ἱερά καὶ εἰς τοὺς δημοσίους ναοὺς καὶ τὸ κυριώτερον μέρος τῆς τελετῆς ἦτο ἡ θυσία. Ὁ ἱερεὺς ἔσφαζε τὸ ζῶον, τὸ ἐγδερνεν ἐπάνω εἰς τὴν τράπεζαν, ὠρισμένα μέρη ἔρριπτεν εἰς τὴν φωτιάν, ἡ ὅποια ἔκαιεν εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ βωμοῦ καὶ τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ ζώου ἔψηνον καὶ ἔτρωγον μαζὶ μὲ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους, τοὺς ὁποίους εἶχον προσκαλέσει εἰς τὴν θυσίαν.

Πολυτελέστραι καὶ λαμπρότεραι ἦσαν αἱ θυσίαι, τὰς ὁποίας προσέφερεν ἡ πολιτεία εἰς τὰς ἐπισήμους ἐορτάς. Ὁλος ὁ λαὸς ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰς τελετὰς αὐτάς, συνηθροίζετο εἰς τὸν χώρον πρὸ τοῦ ναοῦ, ἤκουε τὰς εὐχὰς τῶν ἱερέων καὶ παρηκολούθει τὰς θυσίας.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΕΝ ΕΘΝΟΣ

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Οἱ ἄρχαῖοι "Ελληνες δὲν κατώρθωσαν νὰ ἐνωθοῦν εἰς ἓν κράτος. Πᾶσα ὅπωςδήποτε σημαντικὴ πόλις ἔμενεν ἀνεξάρτητος καὶ ἐσχημάτιζε μὲ τὰ περίχωρά της ἰδιαιτέρον κράτος. Εἶχε τὴν διοίκησιν, τοὺς ἄρχοντας, τὸν στρατόν, τὴν ἀστυνομίαν της. Ἐὰν εἰς Κορίνθιος ἤρχετο εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐθεωρεῖτο ἐκεῖ ὡς ὑπήκοος ξένου κράτους. Δὲν εἶχε δικαίωμα νὰ ψηφίζῃ, νὰ γίνῃ δημόσιος ὑπάλληλος, ἄρχων, νὰ ἀγοράσῃ κτῆμα, οὔτε νὰ νυμφευθῇ γυναῖκα Ἀθηναίαν.

Οἱ ἄρχαῖοι ἔδιδον μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν πόλεων. Ἦσαν πρόθυμοι νὰ πολεμήσουν καὶ νὰ χύσουν τὸ αἷμα των, διὰ νὰ προστατεύσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς πόλεώς των, ὅπως ἡμεῖς τοῦ κράτους μας. Αὐτὸ ἔκαμε τοὺς "Ελληνες νὰ μὴ κατορθώσουν νὰ ἐνωθοῦν εἰς ἓν κράτος.

Οἱ ΔΕΣΜΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Διεσκορπισμένοι εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς Μεσογείου, διηρημένοι εἰς ἀναρίθμητα κράτη, οἱ "Ελληνες δὲν ἔπαυον νὰ αἰσθάνωνται, ὅτι ἀνήκουν εἰς μίαν οἰκογένειαν, ὅτι ἀποτελοῦν ἓνα λαόν. Εἶχον μεγάλην ιδέαν διὰ τὸ ἔθνος των. Αὐτοὶ ἀπετέλουν ἐξαιρετικὴν φυλὴν ἀπέναντι τῶν ἄλλων λαῶν, τοὺς ὁποῖους ὠνόμαζον ὅλους ἀδιακρίτως βαρβάρους. Ὑπῆρχον ἰσχυροὶ δεσμοί, οἱ ὁποῖοι τοὺς ἐκράτουν ἡνωμένους, εἰς ὅποιονδήποτε σημεῖον τῆς γῆς καὶ ἂν εὕρισκοντο. Τοὺς ἐκράτουν δηλαδὴ ἡνωμένους τὰ ἑξῆς πράγματα: ὅτι ὠμίλουν τὴν ἰδίαν γ λ Ὡ σ σ α ν, εἶχον τὰ ἴδια ἔ θ ι μ α, ἐλάτρευον τοὺς ἰδίους θ ε ο ύ ς, διωργάνωνον κο ι ν ο ύ ς ἁ γ ὼ ν α ς, εἶχον κοινούς τόπους προσκυνήματος, ν α ο ύ ς καὶ μ α ν τ ε ῖ α.

Ἐνῶ εἰς παλαιότερους χρόνους αἱ ἑλληνικαὶ φυλαὶ εἶχον

διάφορα ὀνόματα, ἐλέγοντο Ἀχαιοί, Ἴωνες, Δωριεῖς κτλ., τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἔλαβον καὶ κοινὸν ὄνομα, ὠνομάσθησαν δηλαδὴ ὅλοι μαζί **Ἑλληνες**.

Ἀργότερα, διὰ νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἐνότητα αὐτὴν, διηγήθησαν ἓνα μῦθον. Κάποτε ἔγινε φοβερὸς κατακλυσμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ νερὰ ἔπνιξαν ὅλους τοὺς κατοίκους. Ἐσώθη μόνον ἓνας βασιλεὺς, ὁ **Δευκαλίων**, μετὰ τὴν σύζυγόν του τὴν **Πύρραν** μέσα εἰς ἓν πλοιάριον, τὸ ὁποῖον ἤλθε καὶ ἐστάθη εἰς τὸ ὄρος Παρνασσόν. Ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα κατὰ συμβουλήν τοῦ Διὸς ἔρριπτον πέτρας ὀπισθέν των, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο ἄνθρωποι. Ἐγιναν λοιπὸν νέοι ἄνθρωποι εἰς τὴν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖοι ὠμίλουν ὅλοι τὴν ἰδίαν γλῶσσαν καὶ εἶχον τὰς ἰδίας συνηθείας. Ὁ Δευκαλίων εἶχεν ἓνα υἱόν, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο **Ἑλλην**. Ἀπὸ αὐτὸν ὠνομάσθησαν οἱ νέοι ἄνθρωποι **Ἕλληνες**.

ΕΘΙΜΑ—ΘΡΗΣΚΕΙΑ—ΓΛΩΣΣΑ

Οἱ Ἕλληνες ὠμίλουν ὅλοι τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, τὴν ἑλληνικὴν. Ἡ γλῶσσα των εἶχε διαφορὰς ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ὅπως ὅλαι αἱ γλῶσσαι τοῦ κόσμου, δηλαδὴ **διαλέκτους**, ὅπως λέγουν. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν τοὺς ἡμπόδιζε νὰ συνεννοῦνται. Τὰ ἄσματα, τὰ ποιήματα, αἱ γνώσεις, διεδίδοντο εὐκόλως ἀπὸ τὸ ἓν ἄκρον τοῦ ἑλληνισμοῦ ἕως τὸ ἄλλο, τὰ βιβλία, εἰς ὁποῖανδήποτε διάλεκτον καὶ ἂν ἦσαν γραμμένα, ἐδιαβάζοντο ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας.

Ἐπίσης εἶχον κοινὰ ἔθιμα. Συμπεριεφέροντο, ἐνεδύοντο, ἔτρωγον καὶ ἐκοιμῶντο, ὠνέτρεφον τὰ τέκνα των κατὰ τὸν ἴδιον ἢ ὅμοιον τρόπον. Ἦσαν ἡμερώτεροι καὶ περισσότερον πολιτισμένοι ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους λαούς.

Οἱ Ἕλληνες εἶχον τὴν ἰδίαν θρησκείαν. Ἐλάτρευον τοὺς ἰδίους μεγάλους θεούς, εἶχον τὰς ἰδίας παραδόσεις, τοὺς ἰδίους μύθους διὰ τοὺς θεούς καὶ τοὺς ἥρωάς των, τοὺς ἐλάτρευον κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον.

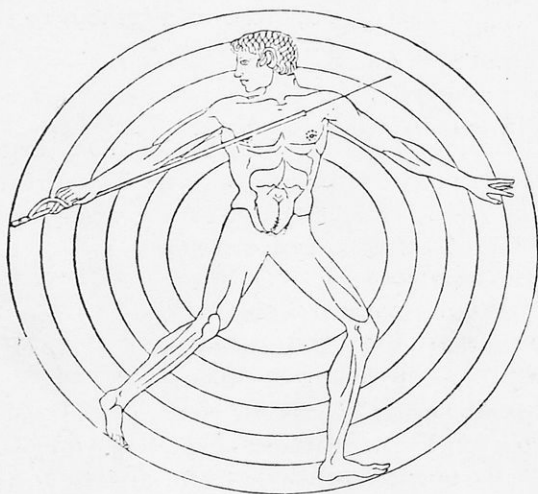
ΟΙ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Διὰ νὰ τιμήσουν τοὺς θεούς ἢ τοὺς ἥρωάς των οἱ Ἕλληνες,

ἔκαμνον μεγαλοπρεπεῖς ἑορτάς. Ἐγίνοντο τότε πολλαὶ θυσίαι καὶ τελεταί, ἔψαλλον, ἐχόρευον καὶ ἔκαμνον ἀγῶνας.

Ἐκάστη πόλις εἶχε τὰς ἑορτάς καὶ τοὺς ἀγῶνας της. Μερικοὶ ἀγῶνες ὅμως ἐγίναν ὀνομαστοὶ καὶ κατήντησαν Πανελληνιοί. Ἀπὸ ὅλα δηλαδὴ τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὰς μακρινωτέρας ἀκόμη ἀποικίας, ἦρχοντο οἱ Ἕλληνες, διὰ νὰ λάβουν μέρος εἰς αὐτούς.

Οἱ Ἕλληνες εἶχον ἐξαιρετικὴν ἀγάπην εἰς τοὺς ἀγῶνας, οἱ ὅποιοι ἔδιδον τὴν εὐκαιρίαν νὰ δείξουν τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὥραι-

Ἀκοντιστής.

ότητα τοῦ σώματός των καθὼς καὶ τὰ πλούτη των. Εἰς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας ἔτρεχον ὅπὸ ὅλα τὰ μέρη, ἢ διὰ νὰ ἐπιδείξουν τὸ σῶμα καὶ τὰς ἱκανότητάς των, ἢ νὰ ἰδοῦν τοὺς νέους νὰ ἀγωνίζωνται.

Εἰς τοὺς ἀγῶνας οἱ Ἕλληνες ἐδείκνουν ἐπίσης τὰς πνευματικὰς των ἱκανότητάς. Οἱ ποιηταὶ ἀπήγγελλον ἐκεῖ τὰ ποιήματά των, οἱ μουσικοὶ ἔπαιζον τὰς νέας συνθέσεις των, οἱ σοφοὶ ἀνεγίνωσκον τὰ βιβλία των.

Εἰς τοὺς ἀγῶνας ἔβλεπε κανεὶς τὴν ὥραιότητα, τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐφυΐαν τῶν Ἑλλήνων. Αἱ συναθροίσεις εἰς τοὺς τόπους

τῶν κοινῶν ἀγώνων ἔδιδον ζωηράν εἰκόνα τῆς ἐνότητος τοῦ ἔθνους καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Οἱ Πανελλήνιοι ἀγῶνες ἦσαν τέσσαρες: 1) τὰ Ὀ λ ὺ μ π ι α ἢ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ὅποιοι ἐτελοῦντο εἰς τὴν Ὀλυμπίαν τῆς Ἡλείας πρὸς τιμὴν τοῦ Διός. 2) Τὰ Π ὺ θ ι α, τὰ ὅποια ἐτελοῦντο εἰς τοὺς Δελφοὺς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. 3) τὰ Ἰ σ θ μ ι α, τὰ ὅποια ἐτελοῦντο εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ 4) τὰ Ν έ μ ε α, τὰ ὅποια ἐτελοῦντο εἰς τὴν Νεμέαν πρὸς τιμὴν τοῦ Διός.

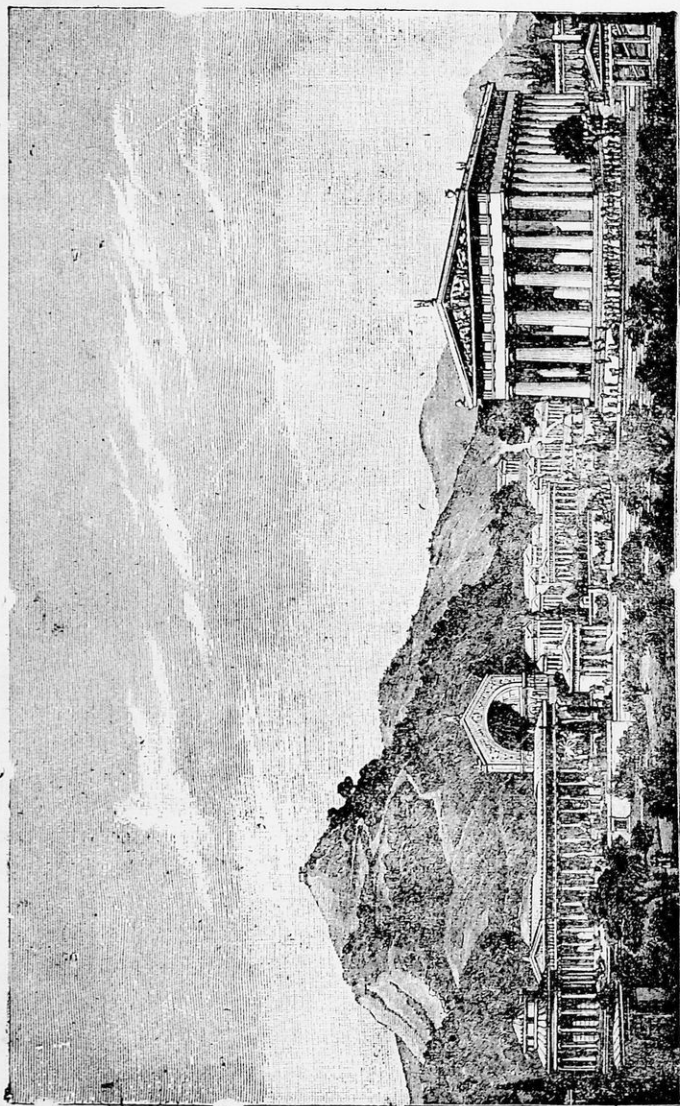
ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

Οἱ ὀνομαστότεροι ἐξ ὅλων ἦσαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ὅποιοι ἐτελοῦντο κατὰ τετραετίαν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν τῆς Ἡλίδος πρὸς τιμὴν τοῦ Διός. Ἦσαν μεγάλη ἐθνικὴ πανήγυρις. Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτῶν αἱ ἐριδες καὶ οἱ πόλεμοι μεταξὺ τῶν πόλεων ἔπαυον. Ὁ ἱερὸς χῶρος, τοῦ ὁποίου τὸ μέσον κατεῖχεν ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἐπλημμύριζεν ἀπὸ πλήθην καὶ ζωηρότητα καὶ οἱ Ἕλλη- νες, ὅταν ἐβλεπον τοὺς ὁμογενεῖς των συνηθροισμένους ἀπὸ τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ κόσμου καὶ συναδελφωμένους ἐκεῖ, ἠσθάνοντο ἑαυτοὺς πολὺ δυνατούς. Ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας τιμὰς ἦτο νὰ νικήσῃ κα- νεὶς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν.

Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες διήρκουν πέντε ἡμέρας, ἀλλὰ αἱ ἐτοιμασίαι δι' αὐτοὺς ἤρχιζον πολὺ ἐνωρίτερα, πρὸ ἑνὸς μηνός. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐγίνοντο μεγάλαι θυσίαι εἰς τοὺς θεοὺς. Κατόπιν ἔδιδον ὄρκον οἱ Ἑ λ λ α ν ο δ ί κ α ι, οἱ κριταὶ δηλαδὴ τῶν ἀγώνων, ὅτι θὰ κρί- νουν μὲ δικαιοσύνην καὶ χωρὶς πάθος τοὺς ἀγωνιστάς. Ἐπειτα μὲ τὴν σειρὰν των ὠρκίζοντο καὶ οἱ ἀγωνισταί, ὅτι ἐγυμνάσθησαν, ὅπως ἀπῆ-

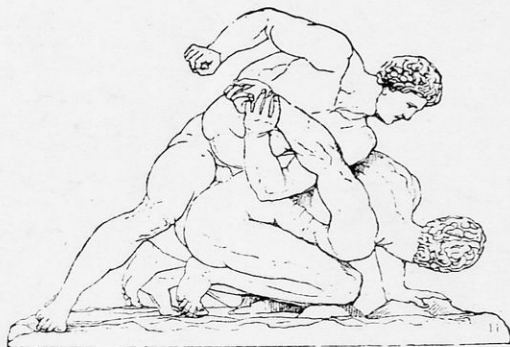
Πυγμαῖος.

Ἀναπαράστασις Ὀλυμπίας.

τει ὁ νόμος, ἐπὶ δέκα μῆνας εἰς τὰς πατρίδας των καὶ ὅτι θὰ ἀγωνισθοῦν τιμίως καὶ χωρὶς δόλου.

Τὴν δευτέραν, τρίτην καὶ τετάρτην ἡμέραν ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες. Ἔκαμνον ὅλων τῶν εἰδῶν τὰ ἀγωνίσματα. Ἔτρεχον, ἐπάλαιον, ἔρριπτον τὸν δίσκον καὶ τὸ ἀκόντιον, ἐδοκίμαζον τὴν δύναμιν τῆς

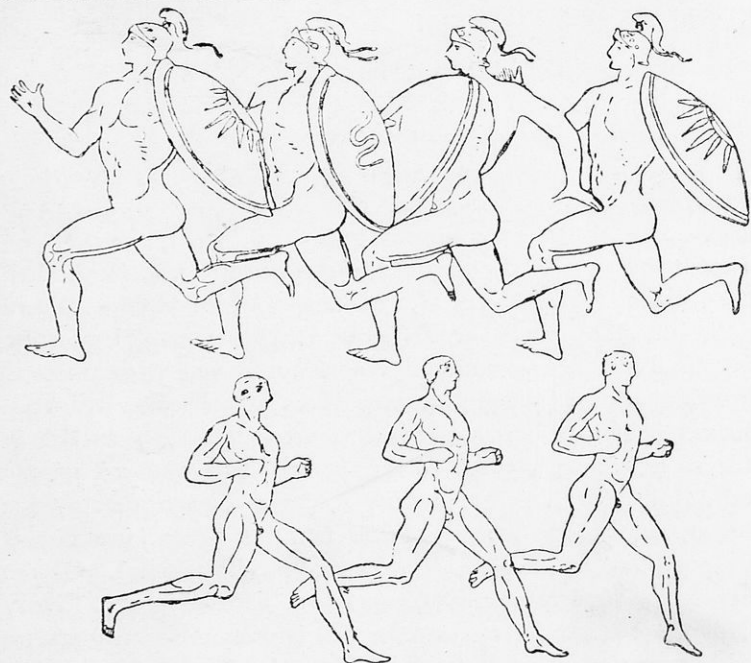
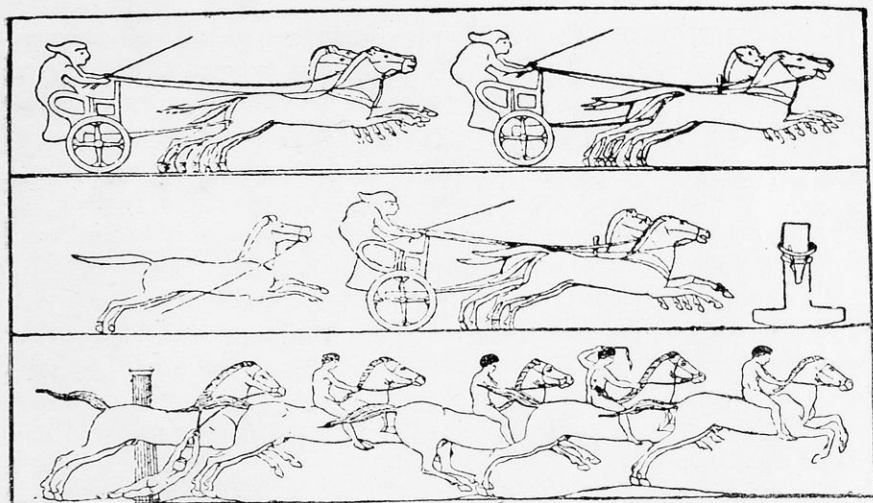

Παλαισταί.

πυγμῆς. Ἦρχοντο ἔπειτα τὰ μεγάλα ἀγωνίσματα, ἡ ἵπποδρομία καὶ ἡ ἄρματοδρομία μὲ τέσσαρας ἵππους, τὸ τ έ θ ρ ι π π ο ν. Ἡ τιμητικωτέρα νίκη ἦτο εἰς τὸν δρόμον, ἀλλ' ἡ λαμπροτέρα ἦτο τοῦ τεθρίππου.

Ἡ πέμπτη ἦτο ἡ τελευταία καὶ ἡ λαμπροτέρα ἡμέρα τῶν ἀγώνων. Ὅπισθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Διὸς ὑπῆρχε παλαισιτάτη ἐλαία, ὁ κ ό τ ι ν ο ς, ὅπως τὴν ἔλεγον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν παῖς ἀμφιθαλῆς, τοῦ ὁποίου δηλαδή ἐζων καὶ οἱ δύο γονεῖς, ἔκοπτε μὲ χρυσοῦν δρέπανον 17 κλάδους. Ἀπ' αὐτοὺς κατεσκεύαζον 17 στεφάνους δεμένους μὲ ταινίας, διότι 17 ἦσαν καὶ τὰ ἀγωνίσματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο βραβεῖα.

Ὁ κόσμος ἐτίμα πολὺ τοὺς νικητάς. Ὅταν οἱ Ἑλλανοδίκαι ἔθετον εἰς τὴν κεφαλὴν των τὸν στέφανον, τὰ πλήθη ἐξέσπων εἰς φωνὰς ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἔρριπτον εἰς τοὺς νικητάς ἄνθη. Τὴν ἡμέραν αὐτὴν οἱ νικηταὶ ἐκάλουν εἰς γεῦμα τοὺς φίλους καὶ συμπατριώτας των, ἔψαλλον, διεσκεδάζον καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν ἀνεχώρουν διὰ τὰς πατρίδας των.

Οἱ ἀγῶνες. Ἀρματοδρομῖαι, ἵπποδρομῖαι, δρόμος.
(Παραστάσεις ἀπὸ ἀγγείᾳ).

Οἱ συμπολῖται τοῦ νικητοῦ ἦσαν ὑπερήφανοι καὶ τοῦ ἔκαμνον λαμπρὰν ὑποδοχὴν, ὅταν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα. Εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν στολισμένος μὲ πορφύραν ἐπάνω εἰς ἄρμα, τὸ ὁποῖον ἔσυρον τέσσαρες λευκοὶ ἵπποι, καὶ ἐπήγαινε νὰ ἀφιερῶσιν τὸν στέφανον τῆς νίκης εἰς τὸν ναόν. Κάποτε ἐκρήμνιζον ἓν μέρος τοῦ τείχους τῆς πόλεως, διὰ νὰ περάσῃ ὁ νικητής. Μὲ αὐτὸ ἤθελον νὰ δείξουν, ὅτι πόλις, ἡ ὁποία ἔχει τοιοῦτους ἀνδρας, δὲν χρειάζεται τείχη. Εἰς ὅλην τὴν ζωὴν των τοὺς ἐθεώρουν ὡς πρόσωπα ἱερά, τοὺς ἔτρεφε τὸ δημόσιον, τοὺς ἀπήλλασσεν ἀπὸ τοὺς φόρους καὶ εἰς τὸ θέατρον καὶ τὰς ἄλλας ἐορτὰς εἶχον τιμητικὴν θέσιν. Εἰς τὴν Σπάρτην ὁ νικητής εἶχε θέσιν πλησίον τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν μάχην, ἦτο δηλαδὴ ὑπασπιστής του.

Ἐνδοξοὶ ποιηταὶ καὶ μουσικοὶ ὕμνησαν τοὺς νικητὰς τῶν μεγάλων ἀγώνων.

ΤΟ ΜΑΝΤΕΙΟΝ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

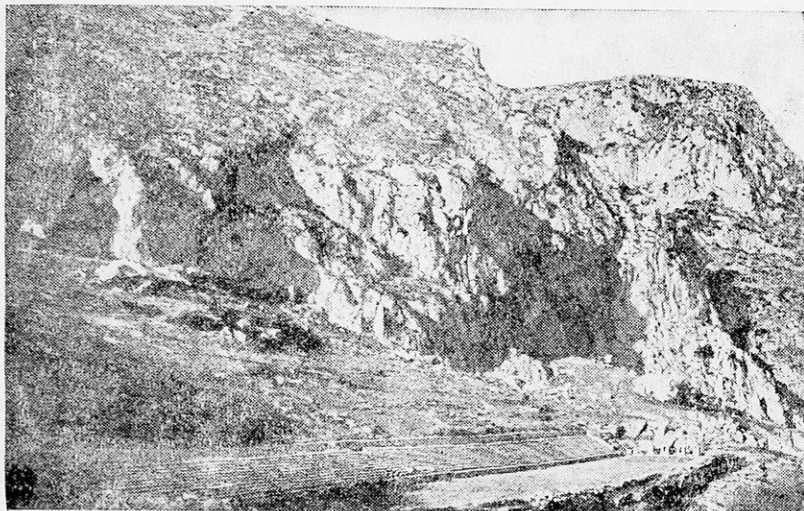
Μερικοὶ ναοὶ τῆς Ἑλλάδος ἦσαν πολὺ ὀνομαστοὶ καὶ ἀπὸ πολλὰ μέρη ἐπήγαινον νὰ τοὺς προσκυνήσουν. Περιφημότεροι ἀπὸ ὅλους ἦσαν ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπήγαινον οἱ Ἕλληνες νὰ ζητήσουν τὴν συμβουλὴν τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ δύσκολα ζητήματά των. Τοὺς ναοὺς αὐτοὺς ὠνόμαζον μαντεῖα καὶ τὴν συμβουλὴν, τὴν ὁποίαν ἔδιδον οἱ ἱερεῖς ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ, χρησμόν.

Περίφημον ἔγινεν εἰς τοὺς καλοὺς χρόνους τῆς Ἑλλάδος τὸ μαντεῖον τοῦ Θεοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τοὺς Δελφούς, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς τὴν Φωκίδα πλησίον τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ. Ἡ τοποθεσία τοῦ μαντείου ἦτο ἐξαιρετικὴ. Εἰς ὑψηλὴν θέσιν, περικυκλωμένον ἀπὸ δάση καὶ ἀποκρήμνους βράχους, ἔδιδε τὴν ἐντύπωσιν τοῦ μεγαλείου καὶ ἐφαίνετο κατάλληλον, διὰ νὰ κατοικήσῃ ἐκεῖ ὁ Θεός.

Εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν ἤρχοντο ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ξένοι βασιλεῖς ἀκόμη ἐζήτουν τὴν συμβουλὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Εἰς τὸ βᾶθος τοῦ ναοῦ ὑπῆρχεν ἄνοιγμα τῆς γῆς, ἐν βάραθρον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξήρχοντο ψυχροὶ ἄτμοι. Οἱ ἄτμοι ἐξάλιζον ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀνέπνεεν. Ἐπάνω εἰς τὸ ἄνοιγμα αὐτὸ εἶχον τοποθετήσῃ ἓνα τρίποδα καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸν κάθισμα.

Ἡ ἱερεῖα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ **Πυθία**, ἀφοῦ εἰσῆρχετο εἰς τὸν

ναόν, ἔπινεν ὕδωρ ἀπὸ μίαν πηγὴν, ἡ ὁποία ἦτο ἐκεῖ πλησίον, ἐμάσα φύλλα δάφνης καὶ ἐκάθητο εἰς τὸν τρίποδα. Ζαλισμένη ἀπὸ τοὺς ἀτμοὺς ἐπρόφερε φράσεις ἀσυναρτήτους, τὰς ὁποίας οἱ ἱερεῖς μετέτρεπον εἰς ἐμμέτρους ἀπαντήσεις. Αἱ ἀπαντήσεις αὐταί, αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο χρησμοί, ἦσαν σκοτειναὶ καὶ ἦτο δυνατόν νὰ ἔχουν δια-

Τοποθεσία τῶν Δελφῶν.

φόρους ἐξηγήσεις, πολλάκις ἀντιθέτους. Ὁ Κροῖσος π.χ., ὁ ὁποῖος εἶχε πόλεμον μὲ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ἔλαβε τὸν χρησμόν, ὅτι, ἂν περάσῃ τὸν ποταμὸν Ἄλυν, θὰ καταστρέψῃ ἓνα μεγάλον κράτος. Ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ κατέστρεψε τὸ ἰδικόν του μεγάλον κράτος, διότι ἐνικήθη.

Οἱ προσκυνηταὶ ἔδιδον τόσον πολλὰ δῶρα, ὥστε ἐκάστη πόλις ἔκτισεν ἐκεῖ πλησίον ἰδιαιτερον θησαυροφυλάκιον, διὰ νὰ τοποθετηθοῦν τὰ δῶρα τῶν κατοίκων της. Οἱ ἱερεῖς τῶν Δελφῶν ἦσαν σοφοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν ὠφελίμους συμβουλὰς εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΤΟΥ Ε' ΑΙΩΝΟΣ

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ βου καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ 5ου αἰῶνος οἱ Ἕλληνες ἀπετέλουν ὁλόκληρον κόσμον, ὁ ὁποῖος ἐξετείνετο ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ. Ὁ κόσμος αὐτὸς ἦτο διηρημένος εἰς πολλὰ μικρὰ κράτη. Ἀλλὰ συνεδέετο μὲ ἰσχυροὺς δεσμούς, μὲ τὴν γλῶσσαν, τὴν θρησκείαν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, τοὺς κοινούς ἀγῶνας καὶ τὰ κοινὰ προσκυνήματα. Εἰς ὅποιον σημεῖον τῆς γῆς καὶ ἂν ἦσαν οἱ Ἕλληνες, εἶχον πάντοτε τὴν συνείδησιν, ὅτι ἀποτελοῦν ἓν ἔθνος καὶ ἦσαν ὑπερήφανοι, διότι ἀνῆκον εἰς τὸ ἀνώτερον ἔθνος τῆς γῆς.

Ὁ ἑλληνικὸς κόσμος τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἦτο γεμᾶτος ἀπὸ νεότητος καὶ δύναμιν, ἔτοιμος νὰ ἐκτελέσῃ μεγάλα καὶ ἀξιοθαύμαστα ἔργα.

Ἑλλανοδίκης

στεφανώνει νικητὴν ἔφηβον.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΑΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

2400—1400 π. Χ.	περίπου.	Κρητικός πολιτισμός.
2000—1700	»	Οί Ἀχαιοὶ ἔρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα.
1500	»	Ἀκμάζουν αἱ Μυκῆναι.
1100	»	Ἐπιδρομὴ τῶν Δωριέων.
900	»	Ὄργανώνεται τὸ Σπαρτιατικὸν κράτος.

ΣΤ' ΑΙΩΝ

594	»	Σόλων καὶ νομοθεσία του.
560—527	»	Διοίξεις Πεισιστράτου.
510	»	Κατάλυσις τῆς τυραννίας.
507	»	Κλεισθένης καὶ μεταρρυθμίσεις του.

ΠΙΝΑΞ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

1. <i>Χάρτης τῆς Ἑλλάδος.</i>	σελ. 9
2. Ἀρχαῖον νόμισμα τῶν Ἀθηνῶν.	» 8
3. Ἐργαλεῖα τῆς ἐποχῆς τοῦ λίθου.	» 10
4. Τύπος Κρητῶν.	» 11
5. Ὁ πρῖγκιψ μὲ τὰ κρῖνα.	» 12
6. Κρητικὸν ἀγγεῖον.	» 14
7. Κρητικὸν ἀγγεῖον.	» 15
8. Σφραγιδόλιθος κρητικός.	» 17
9. Ὁ τύπος τῶν Ἀχαιῶν.	» 19
10. Κυνήγιον ἀγριοχοίρου (τοιχογραφία Τίρυνθος).	» 22

11. Μυκηναϊκά άγγεϊα.	σελ. 23
12. 'Η πύλη τών λεόντων εις τās Μυκήνας.	» 24
13. Μυκηναϊκά έγχειρίδια.	» 25
14. 'Η κυρία με την πυξίδα (τοιχογραφία Τίρυνθος).	» 27
15. Μυκηναϊκαί άσπίδες (τοιχογραφία).	» 28
16. 'Ο 'Ηρακλής καί οί 'ίπποι τοῦ Διομήδους (μαρμα- ρινον σύμπλεγμα).	» 31
17. Γεωμετρικόν άγγεϊον.	» 32
18. <i>Χάρτης τής αρχαίας Αιγύπτου.</i>	» 34
19. Τύπος Αιγυπτίου.	» 36
20. Σκηναί γεωργίας (τοιχογραφία).	» 37
21. Αί Πυραμίδες καί ή Μεγάλη Σφίγξ.	» 38
22. 'Οβελίσκος.	» 39
23. 'Ιερογλυφικά.	» 40
24. <i>Χάρτης Παλαιστίνης καί Φοινίκης.</i>	» 41
25. Τύπος Φοίνικος.	» 42
26. <i>Χάρτης Φοινικιστής έξαπλώσεως.</i>	» 43
27. Φοινικικά πλοϊα.	» 45
28. Αίγυπτιακή Σφίγξ.	» 46
29. 'Ο 'Ομηρος.	» 48
30. Πολεμιστής άποχαιρετών την γυναίκα του (άπό άγγεϊον).	» 49
31. 'Αχιλλεύς καί Πάτροκλος (άπό άγγεϊον).	» 51
32. 'Ο Διόνυσος ταξιδεύει (άπό άγγεϊον).	» 53
33. Νόμισμα Κυζίκου.	» 55
34. Νόμισμα Κυρήνης.	» 55
35. Νόμισμα Κρότωνος.	» 56
36. Νόμισμα Ζάγκλης.	» 56
37. Νόμισμα 'Ιμέρας.	» 56
38. <i>Χάρτης Μεγάλης 'Ελλάδος.</i>	» 57
39. <i>Χάρτης τοῦ 'Ελληνικοῦ κόσμου.</i>	» 58
40. Νόμισμα Κύπρου.	» 59
41. Νόμισμα 'Εφέσου.	» 64
42. Νόμισμα Μαγνησίας.	» 69
43. 'Ο τάφος τοῦ Κύρου.	» 71

44. Πέρσης βασιλεύς.	σελ. 72
45. Περσικόν κιονόκρανον.	» 73
46. Κόρινθος καὶ Ἀκροκόρινθος.	» 75
47. Ἐρείπια μεγάλου ναοῦ τῆς Σικελίας.	» 77
48. Νόμισμα Συρακουσῶν.	» 79
49. Νόμισμα Ἀκράγαντος.	» 79
50. Κορινθιακὸν ἀγγεῖον.	» 80
51. Ὁ Ταῦγετος.	» 82
52. Ὀπλῖται Σπαρτιάται	» 89
53. Νόμισμα Σπάρτης.	» 93
54. Χάρις τῆς ἀρχαίας Ἀττικῆς.	» 95
55. Παλαιότερα ἀθηναϊκὰ πλοῖα (ἀπὸ ἀγγεῖον).	» 99
56. Σκηναὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν γεωργῶν (ἀπὸ ἀγγεῖον).	» 105
57. Τρύγος (ἀπὸ ἀγγεῖον).	» 106
58. Ἀθηναϊκὸν ἀγγεῖον (στάμνος).	» 109
59. Ἀθηναϊκὸν ἀγγεῖον (ἀμφορεύς).	» 112
60. Ὁ Ζεὺς.	» 113
61. Ἀπόλλων κιθαρωδός.	» 114
62. Ἡ Ἀθηνᾶ.	» 115
63. Ἡ Ἄρτεμις.	» 115
64. Ἡ Ἀφροδίτη.	» 117
65. Ὁ Ἄρης.	» 118
66. Θυσία.	» 119
67. Οἱ ἀγῶνες.	» 123
68. Ἀκοντιστής.	» 124
69. Πυγμαχός.	» 125
70. Παλαισταί.	» 126
71. Ἀναπαράστασις Ὀλυμπίας.	» 127
72. Τοποθεσία τῶν Δελφῶν.	» 129
73. Ἑλλανοδίκης στεφανώνει νικητὴν ἔφηβον.	» 130

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Η ΧΩΡΑ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ σελ. 5—8

Αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι.— Τὰ φυσικὰ χαρίσματα τῆς χώρας.—
Ἡ ἑλληνικὴ ἱστορία.

2. ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΙ ΑΙΓΑΙΟΙ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ σελ. 9—17

Οἱ Αἰγαῖοι.— Ἡ πρόοδος τῆς Κρήτης.— Οἱ Κρήτες κυριαρχοῦν εἰς τὴν θάλασσαν.— Ἡ ζωὴ τῶν Κρητῶν.— Ὁ μῦθος τοῦ Μίνωος.— Ὁ μῦθος τοῦ Δαίδαλου.

3. ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΤΑΤΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

ΟΙ ΑΧΑΙΟΙ ΚΑΙ Η ΑΚΜΗ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΩΝ σελ. 18—28

Οἱ πρῶτοι Ἕλληνες ἔρχονται εἰς τὴν Ἑλλάδα.— Οἱ Ἀχαιοὶ κυριεύουν τὴν Ἑλλάδα.— Οἱ Ἀχαιοὶ κυριαρχοῦν εἰς τὴν θάλασσαν.— Αἱ Μυκῆναι καὶ ὁ μυκηναϊκὸς πολιτισμός.— Αἱ μυκηναϊκαὶ ἀκροπόλεις.— Τὸ ἀνάκτορον.— Οἱ τάφοι.— Οἱ μῦθοι διὰ τοὺς Ἀχαιοὺς.

4. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ σελ. 29—32

Ἡ ἐπιδρομή.— Οἱ Ἀχαιοὶ φεύγουν εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.— Ὁ μῦθος περὶ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλιδῶν.— Ὁ Ἡρακλῆς.

5. ΟΙ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ—ΦΟΙΝΙΚΕΣ σελ. 33—46

Οἱ λαοὶ τῆς Ἀνατολῆς.— Ἡ Αἴγυπτος καὶ ὁ Νεῖλος ποταμός.— Οἱ Αἰγύπτιοι, αἱ πόλεις τῶν, οἱ Φαραῶ.— Ἡ θρησκεία τῶν Αἰγυπτίων.— Τὰ μνημεῖα.— Ἡ Φοινίκη.— Οἱ Φοίνικες ἐξουσιάζουν τὴν θάλασσαν.— Ὁ μῦθος τοῦ Κάδμου.

6. Ο ΟΜΗΡΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ σελ. 47—51

Οἱ Ἑλληνες εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.— Ὁ Ὅμηρος.— Ἰλιάς καὶ Ὀδύσσεια.— Οἱ ἄνθρωποι κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὁμήρου. Ἡ ἀξία τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων.

7. Οἱ ΕΛΛΗΝΕΣ Εἰς τὰς ΑΠΟΙΚΙΑΣ σελ. 52—59

Αἱ ἀποικίαι.— Διατί ἔφυγαν οἱ Ἑλληνες εἰς τὰς ἀποικίας. Ἡ τελετὴ τῆς ἀποικίας.— Εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὸν Εὐξείνιον Πόντον.— Εἰς τὴν Ἀφρικὴν.— Εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν.— Εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰσπανίαν.— Ὁ ἑλληνικὸς κόσμος.

8. Ἡ ΕΛΛΑΣ ΤΟΝ Ζ' ΚΑΙ ΣΤ' ΑἰΩΝΑ σελ. 60—64

Οἱ ἱστορικοὶ χρόνοι.— Αἱ φυλαί.— Τὰ κράτη.— Μεταβολὴ τῆς ζωῆς, ἐμπόριον, ναυτιλία.— Τέχναι καὶ γράμματα.— Οἱ νομοθέται, οἱ ἑπτὰ σοφοί.

9. Ἡ ΑΚΜΗ ΤΗΣ ἸΩΝΙΑΣ—ΜΙΛΗΤΟΣ σελ. 65—69

Τὰ μεγάλα κέντρα τοῦ ἑλληνισμοῦ τὸν Ζ' καὶ ΣΤ' αἰῶνα. Οἱ Ἑλληνες τῆς Μ. Ἀσίας.— Ἡ Μίλητος.— Ὁ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος.— Ὁ Πυθαγόρας ὁ Σάμιος.

10. Οἱ ΓΕΙΤΟΝΕΣ ΤΩΝ ἸΩΝΩΝ

ΛΥΔΟΙ—ΠΕΡΣΑΙ σελ. 70—73

Οἱ Λυδοί.— Ὁ Κροῖσος.— Οἱ Πέρσαι.

11. ΚΟΡΙΝΘΟΣ ΚΑΙ ΣΥΡΑΚΟΥΣΑΙ σελ. 74—80

Ἡ Κόρινθος.— Ἡ ἀκμὴ τῆς Κορίνθου, ὁ Περίανδρος.— Αἱ ἀποικίαι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας.— Γράμματα καὶ τέχναι. Ἀκμὴ τῶν Συρακουσῶν.

12. ΣΠΑΡΤΗ—ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ σελ. 81—93

Ἡ Λακωνική.—Οἱ Σπαρτιάται.— Ὁ Λυκούργος.— ὁ νόμος τοῦ Λυκούργου.— Ἀνατροφὴ τῶν παιδων.— Ἡ ζωὴ τῶν Σπαρτιατῶν.— Αἱ γυναῖκες.— Ὁ σπαρτιατικὸς στρατός.— Ὁ πρῶτος

Μεσσηνιακὸς πόλεμος· ὁ Ἀριστόδημος.— Ὁ δεῦτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος· Ἀριστομένης, Τυρταῖος.— Ἡ πελοποννησιακὴ συμμαχία.

13. ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΣΟΛΩΝ—ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ σελ. 94—109

Ἡ Ἀττική.— Οἱ Ἀθηναῖοι.— Ὁ Θησεύς.— Ὁ βασιλεὺς Κόδρος σφάζει τὰς Ἀθήνας.— Αἱ ταραχαί.— Ὁ Δράκων.— Ὁ Σόλων.— Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος.— Σόλων καὶ Κροῖστος.— Ὁ Πεισίστρατος.— Αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ Πεισιστράτου.— Οἱ Πεισιστρατεῖσαι.— Ὁ Κλεισθένης καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις του.— Ἀρχίζει ἡ ἀκμὴ τῶν Ἀθηνῶν.

14. ΤΑ ΑΛΛΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΡΑΤΗ σελ. 110—112

Βοιωτία καὶ Φωκίς.— Θεσσαλία.— Αἰτωλία, Ἀκαρνανία, Ἡπειρος.— Μακεδονία.

15. Ἡ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ σελ. 113—120

Οἱ θεοί.— Οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου.— Οἱ θεοὶ τῆς Γῆς.— Οἱ θεοὶ τοῦ Ἄδου.— Οἱ ἡμίθεοι.— Ἡ λατρεία.

16. ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΕΝ ΕΘΝΟΣ σελ. 121—130

Ἡ ἀνεξαρτησία τῶν πόλεων.— Οἱ δεσμοὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων.— Ἐθίμα, θρησκεία, γλῶσσα.— Οἱ Πανελλήνιοι ἀγῶνες.— Τὰ Ὀλύμπια.— Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν.— Ὁ ἐλληνικὸς κόσμος εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ 5ου αἰῶνος.

024000019833

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λάμπρος Β. Ριζομυστακίτης

